

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών

Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Αξιολόγηση και αντιμετώπιση της διαφοράς στην FYROM και οι επιπτώσεις στην οικονομία»

Ιωάννης Ταβουλάρης

Επιβλέπων Καθηγητής: Χάρης Παπαανάγος

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Ιωάννης Ταβουλάρης

Κατάλογος περιεχομένων

Κεφάλαιο 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
Κεφάλαιο 2: Η διαφθορά σε παγκόσμιο επίπεδο	
2.1 Ορισμός της διαφθοράς	5
2.2 Παγκοσμιοποίηση και διαφθορά.....	6
2.3 Αναγκαίες συνθήκες για την ύπαρξη της διαφθοράς	8
2.4 Αιτίες διόγκωσης της διαφθοράς	9
2.5 Μορφές διαφθοράς.....	11
2.6 Τύποι διαφθοράς.....	12
Κεφάλαιο 3: Οικονομία και διαφθορά στην Π.Γ.Δ.Μ.....	13
3.1 Η διαφθορά στα Δυτικά Βαλκάνια.....	14
3.2 Μια επισκόπηση της πολιτικής διαφθοράς στην Π.Γ.Δ.Μ.....	17
3.3 Η δωροδοκία κύρια πηγή διαφθοράς στην Π.Γ.Δ.Μ.....	24
3.3.1 Η έκταση της δωροδοκίας.	24
3.3.2 Η Φύση της δωροδοκίας.....	28
3.3.3 Δωροδοκία μεταξύ επιχειρήσεων.....	32
3.4 Αντιλήψεις και απόψεις για τη διαφθορά στην Π.Γ.Δ.Μ.....	35
3.5 Άλλες μορφές εγκλήματος στην Π.Γ.Δ.Μ.....	39
Κεφάλαιο 4: Δείκτες Μέτρησης της διαφθοράς και Αξιολόγηση Αξιοπιστίας	
4.1 Δείκτες Μέτρησης.....	45
4.1.1 Δείκτης Διεθνών Επιχειρήσεων (BI)	45
4.1.2 Ο δείκτης διεθνούς ρίσκου (ICRG)	45
4.1.3 Ο Δείκτης Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς (CPI)	46
4.1.4 Παγκόσμιο βαρόμετρο διαφθοράς(GCB).....	46
4.2 Αξιολόγηση και Αξιοπιστία των δεικτών μέτρησης διαφθοράς ..	46
Κεφάλαιο 5: Αντιμετώπιση διαφθοράς στην ΠΓΔΜ	
5.1 Επιπτώσεις στην επίσημη οικονομία.....	47
5.2 Τρόποι Αντιμετώπισης.....	57
Κεφάλαιο 6: Συμπεράσματα και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	59
Βιβλιογραφία.....	62

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διαφθορά είναι ένα σύνθετο και πολύπλευρο φαινόμενο με πολλαπλά αίτια και αιτιατά, καθώς λαμβάνει διάφορες μορφές και λειτουργίες σε διάφορα πλαίσια. Το φαινόμενο της διαφθοράς κυμαίνεται: από μια ξεχωριστή πράξη μιας πληρωμής που αντίκειται στο νόμο έως την ενδημική δυσλειτουργία ενός πολιτικού και οικονομικού συστήματος. Έχει μελετηθεί ως πρόβλημα της πολιτικής, οικονομικής, πολιτιστικής ή ηθικής υπανάπτυξης και υπάρχει πλέον γενική συναίνεση ότι η διαφθορά είναι καθολική. Υπάρχει σε όλες τις χώρες, αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες, στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, καθώς επίσης και στις μη κερδοσκοπικές και φιλανθρωπικές οργανώσεις. Η διαφθορά στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (Π.Γ.Δ.Μ) όπως σε πολλές χώρες έχει αναγνωρισθεί ως ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια για την ανάπτυξη και τον εκδημοκρατισμό της χώρας μετά την ανεξαρτησία της. Κάθε χρόνο μια σειρά από διεθνείς οργανώσεις δημοσιεύουν εκθέσεις αξιολόγησης της χώρας ώστε να ενθαρρύνουν την ευαισθητοποίηση των πολιτών σχετικά με την έκταση της διαφθοράς. Είναι μια πρακτική η οποία έχει κυριαρχήσει σε όλες τις χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας βασιζόμενη κυρίως σε νοοτροπίες οι καλλιεργήθηκαν από την εποχή της επικράτησης του κομμουνιστικού καθεστώτος. Η διαφθορά στην χώρα είχε γιγαντωθεί σε όλες τις δημόσιες υπηρεσίες στις οποίες βασιζόταν η λειτουργία του κράτους δημιουργώντας ένα ασφυκτικό πλαίσιο σε κάθε οικονομική δραστηριότητα του πολίτη σε όλα τα επίπεδα και όχι μόνο στο οικονομικό. Για την Π.Γ.Δ.Μ. σε έκθεση προόδου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2011) επισημαίνεται ότι «κάποια πρόοδος έχει επιτευχθεί με την εισαγωγή νομοθετικών μέτρων όμως η διαφθορά παραμένει διαδεδομένη σε πολλούς τομείς και συνεχίζει να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα».

2. Η ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

2.1 Ορισμός της διαφθοράς

Το φαινόμενο της διαφθοράς έχει αναχθεί σε ένα σημαντικό φαινόμενο με κοινωνικές και οικονομικές διαστάσεις. Σίγουρα δεν είναι ένα φαινόμενο των καιρών μας, αλλά αντιθέτως υπάρχουν καταγραφές σε ολόκληρη σχεδόν την πορεία της ανθρωπότητας. Το φαινόμενο αυτό θεωρείται ότι έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις, κυρίως λόγω της τρομακτικής ταχύτητας με την οποία οι πληροφορίες γίνονται γνωστές.

Μελετώντας κανείς την ελληνική και ξένη βιβλιογραφία, θα διαπιστώσει ότι δεν υπάρχει ορισμός της έννοιας της διαφθοράς κοινά αποδεκτός. Η διαφθορά έχει οριστεί με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους. Η διατύπωση του ορισμού της αποτελεί ένα δυσχερές εγχείρημα, καθώς εξαρτάται από την οπτική γωνία του εκάστοτε ερευνητή, αλλά και την ιστορική, κοινωνική, πολιτική και οικονομική πραγματικότητα. Παρόλα αυτά, για τους σκοπούς της εργασίας αυτής θα παρατεθούν κάποιοι από τους ορισμούς.

Κατά τον Τρύφωνα Κολλίντζα «Διαφθορά είναι η παροχή ή η άρνηση παροχής δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών που γίνεται για το προσωπικό όφελος των δημοσίων υπαλλήλων.»

Από τους πιο δημοφιλής και απλούς ορισμούς της διαφθοράς είναι αυτός που χρησιμοποιείται από την Παγκόσμια Τράπεζα ως «η κατάχρηση της δημόσιας εξουσίας για ιδιωτικό όφελος» [1]. Από τον ορισμό αυτό βέβαια, συνάγεται το συμπέρασμα ότι η διαφθορά δεν παρουσιάζεται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του ιδιωτικού τομέα. Ειδικά στις μεγάλες ιδιωτικές επιχειρήσεις, η διαφθορά σαφώς υπάρχει, όπως παραδείγματος χάριν στις προμήθειες ή ακόμα και στις μισθώσεις. Υπάρχει επίσης, στις ιδιωτικές δραστηριότητες που ρυθμίζονται από την κυβέρνηση.

Σύμφωνα με τον Kaufman η έννοια της διαφθοράς αναφέρεται στην ιδιωτικοποίηση της δημόσιας πολιτικής, με αποτέλεσμα την άσκηση της δημόσιας πολιτικής υπέρ ιδιωτικών συμφερόντων, εις βάρος του συνόλου [2].

Η διαφθορά του δημοσίου τομέα ορίζεται από τους Shleifer και Vishney, ως η πώληση κρατικής περιουσίας από δημοσίους λειτουργούς με σκοπό το προσωπικό όφελος [3].

Η διαφθορά εκδηλώνεται σε όλες τις κυβερνήσεις, ηπείρους, ή εθνότητες. Επηρεάζει θρησκείες, δόγματα και πολιτικά συστήματα ενώ επενεργεί τόσο σε νέους στην ηλικία όσο και σε πιο ώριμους, σε άνδρες και γυναίκες. Η διαφθορά δεν αποτελεί τωρινό φαινόμενο. Στους αρχαίους πολιτισμούς υπάρχουν ίχνη από εκτεταμένη παρανομία και διαφθορά. Έτσι, η διαφθορά υπήρξε παρούσα σε κοινωνίες από την αρχαία Αίγυπτο, το Ισραήλ, την Ελλάδα, και την Ρώμη μέχρι σήμερα [4].

Η διαφθορά και η παράνομη συναλλαγή, είτε στον δημόσιο είτε στον ιδιωτικό τομέα, αποτελεί έκφραση της ανομίας, καταφρόνησης του νόμου και βάνανυσης πρόκλησης απέναντι στο κοινωνικό σύνολο, τα συμφέροντα του οποίου καρπώνεται.

Έτσι λοιπόν, η διαφάνεια δεν αποτελεί απλώς την αντίθετη όψη της διαφθοράς και της συναλλαγής της, αλλά το αντίπαλο δέος της. Αποτελεί τη δύναμη του ήθους, την εγγυήτρια της ισονομίας και ισοπολιτείας για την προστασία του δημόσιου και ιδιωτικού δικαιώματος και τις μεγάλες αξίες μιας κοινωνίας. Η Δικαιοσύνη με τις αποφάσεις της, μπορεί να αποτελέσει όχι μόνον μοχλό τιμωρίας, αλλά και την πρωτοπόρο διαπλαστική δύναμη σε όλες τις κοινωνίες.

2.2 Παγκοσμιοποίηση και διαφθορά

Μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου και της αντιπαράθεσης των συστημάτων έγινε σαφές ότι δημιουργήθηκε μία γεφύρωση των κοινωνιών σε οικονομικό επίπεδο, που συνοδεύτηκε από το άνοιγμα των συνόρων, γεγονός που υπονόμωσε τη σταθερότητα «των συνόρων του εγκλήματος», αλλά και εκείνων της «διαφθοράς». Τα σύνορα των εθνικών χωρών έγιναν πιο πορώδη και διαπερατά κάτω από την επιθετική ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου, των μεταρρυθμίσεων, των ιδιωτικοποιήσεων, της απελευθέρωσης των τιμών και του περιορισμού των κοινωνικών παροχών [5].

Οι κρατικοί όμως φορείς δεν ήταν τελικά έτοιμοι για κάτι τέτοιο, είτε θεσμικά, είτε νομικά και η σαφής καθυστέρηση που παρουσιάζει ο κρατικός τομέας, ιδιαίτερα στις μορφές οργάνωσής του καθώς και της αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών, ως προς το παγκόσμια οργανωμένο έγκλημα, οδήγησε σε φαινόμενα ασυδοσίας οργανωμένων ομάδων που κατάφεραν να λυμαίνονται χωρίς έλεγχο ολόκληρες περιοχές και τομείς οικονομικών δραστηριοτήτων. Το ίδιο παρατηρείται, εξάλλου και όσον αφορά τη διαφθορά στα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης [6].

Η παγκοσμιοποίηση φέρνει επίσης νέους κινδύνους στις αναπτυσσόμενες χώρες. Ειδικότερα, οι διεθνείς ροές κεφαλαίων μπορεί να είναι ευμετάβλητες και υπόκεινται σε συχνές ανατροπές. Όταν συμβαίνει μια δραματική αντιστροφή, σε μερικές από αυτές τις χώρες μπορεί να εμφανιστούν κρίσεις νομισμάτων και βαθιά ύφεση.

Είναι σημαντικό να γίνεται διάκριση μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών ροών κεφαλαίων: άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ), διεθνή τραπεζικά δάνεια, επενδύσεις χαρτοφυλακίου και επίσημο χρέος προς άλλες κυβερνήσεις ή διακυβερνητικούς οργανισμούς. Αυτές οι κατηγορίες δεν είναι ισοδύναμες όσον αφορά τους σχετικούς κινδύνους τους για τις δικαιούχους χώρες. Για παράδειγμα, τα τραπεζικά δάνεια ή οι επενδύσεις χαρτοφυλακίου ενδέχεται να είναι περισσότερο επικεντρωμένα στο συναίσθημα και επομένως λιγότερο σταθερά από ό,τι οι άμεσες επενδύσεις. Στην πραγματικότητα, μεταξύ του 1980 και του 1996, οι χορηγήσεις ξένων τραπεζών στις αναπτυσσόμενες χώρες ήταν περίπου διπλάσιες από τις άμεσες ξένες επενδύσεις (4,4% έναντι 2,2% ετησίως), όπως

μετράται από την τυπική απόκλιση των ετήσιων μεταβολών της αναλογίας τους στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν των δικαιούχων χωρών. Ως εκ τούτου, μια μικρή (δυσμενής) μεταβολή στις θεμελιώδεις αρχές των δικαιούχων χωρών μπορεί να προκαλέσει μεγαλύτερη αλλαγή στις ροές των τραπεζικών χορηγήσεων (π.χ. από μαζικές εισροές σε μαζικές εκροές) σε σχέση με τις άμεσες επενδύσεις. Αυτή η μετατόπιση των ροών μπορεί να επιτείνει το νόμισμα ή το χρηματοπιστωτικό σύστημα της δικαιούχου χώρας επαρκώς ώστε να επιδεινώσει την οικονομική της κατάσταση ή προκαλέσει να την κατάρρευση της.

Ενώ οι διαφορετικοί τύποι εισροών κεφαλαίων συνεπάγονται διαφορετικό επίπεδο κινδύνου για τη δικαιούχο χώρα, το επίπεδο διαφθοράς έχει σημαντικό αντίκτυπο στη σύνθεση των εισροών κεφαλαίων, απομακρύνοντας τις από τις πιο σταθερές ΑΞΕ προς λιγότερο σταθερούς τραπεζικούς δανεισμούς. Υπάρχουν δύο λόγοι για τους οποίους αυτό συμβαίνει: Πρώτον, επειδή οι διεθνείς άμεσοι επενδυτές είναι πιο πιθανό να έχουν επαναλαμβανόμενες αλληλεπιδράσεις με τοπικούς αξιωματούχους από διεθνείς τράπεζες, θα περίμενε κανείς πως η τοπική διαφθορά είναι περισσότερο ζημιογόνος για τις ΑΞΕ από ό, τι για άλλες μορφές ροής κεφαλαίων. Κατά την ίδια κατεύθυνση, οι άμεσες επενδύσεις συνεπάγονται μεγαλύτερο μεικτό κόστος από τα τραπεζικά δάνεια ή τις επενδύσεις χαρτοφυλακίου. Μόλις πραγματοποιηθεί μια επένδυση, οι διεφθαρμένοι ντόπιοι αξιωματούχοι, γνωρίζοντας ότι δεν μπορούν εύκολα να αποσυρθούν, απειλούν να δημιουργήσουν εμπόδια στην επιτυχία της επένδυσης, εκτός και αν τους καταβληθεί κάποιας μορφής δωροδοκία. Ως εκ τούτου, οι άμεσοι επενδυτές μπορούν να βρεθούν σε ασθενέστερη διαπραγματευτική θέση από ό, τι οι διεθνείς τράπεζες. Αυτό το μειονέκτημα των άμεσων ξένων επενδύσεων θα τείνει να καταστήσει τους άμεσους διεθνείς επενδυτές πιο προσεκτικούς πριν εισέλθουν σε μια διεφθαρμένη χώρα υποδοχής.

Ένας δεύτερος λόγος προκύπτει από το γεγονός ότι οι διεθνείς πιστωτές είναι πιθανότερο να προστατευθούν σε περιόδους κρίσης απ' ό,τι οι άμεσοι διεθνείς επενδυτές. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια της νομισματικής κρίσης του 1994 και του 1995 στο Μεξικό και σε άλλες χώρες της Λατινικής Αμερικής («κρίση τεκίλα») και στις πιο πρόσφατες ασιατικές νομισματικές κρίσεις, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Παγκόσμια Τράπεζα και η ομάδα των επτά χωρών κινητοποίησαν ένα μεγάλο ποσό των κεφαλαίων για τις πληγείσες χώρες, για την πρόληψη ή την ελαχιστοποίηση των πιθανών μαζικών αθετήσεων των τραπεζικών δανείων. Έτσι, η διεθνής διάσωση τραπεζικών δανείων σε περίπτωση σοβαρής κρίσης έχει ενσωματωθεί στις προσδοκίες της αγοράς. Επιπλέον, πολλές κυβερνήσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες εγγυώνται σιωπηρά δάνεια στον ιδιωτικό τομέα της χώρας. Δεν υπήρξαν συγκρίσιμα παραδείγματα πακέτων διεθνούς βοήθειας για την ανάκτηση των εθνικοποιημένων ή εκβιασμένων περιουσιακών στοιχείων ξένων άμεσων επενδυτών, εκτός από ένα ασήμαντο ποσό ασφάλισης από την Υπηρεσία Πολυμερούς Εγγύησης Επενδύσεων του Ομίλου της Παγκόσμιας Τράπεζας. Αυτή η διαφορά καθιστά τις τράπεζες πιο πρόθυμες από τους άμεσους επενδυτές να συνεργάζονται με διεφθαρμένες χώρες, παραμορφώνοντας περαιτέρω τη σύνθεση των ροών κεφαλαίων [7]

2.3 Αναγκαίες συνθήκες για ύπαρξη της διαφθοράς

Έλλειψη ποινικών μέτρων

Ο Thomas Hobbes, ο μεγάλος πολιτικός φιλόσοφος, είπε κάποτε: «Η συνείδηση ενός ανθρώπου και η κρίση του είναι το ίδιο πράγμα και όπως η κρίση, έτσι και η συνείδηση, μπορεί να είναι λανθασμένη». Αυτή η ιδέα ότι τα άτομα δεν μπορούν πάντα να βασίζονται στην εσωτερική ηθική τους πυξίδα για να οδηγηθούν στην αρετή, βρίσκεται στην καρδιά του επόμενου κινητήριου παράγοντα για συμμετοχή σε διεφθαρμένη συμπεριφορά. Όταν οι νομικές υπηρεσίες δεν επιβάλλουν κυρώσεις σε βουλευτές και άλλους κυβερνητικούς αξιωματούχους που παραβίασαν τα δημόσια καθήκοντά τους, υπάρχει έλλειψη ποινικών μέτρων. Αυτό συμβαίνει, για παράδειγμα όταν οι δικαστές βρίσκονται στην αμοιβή του κυβερνώντος κόμματος ή υπάρχουν πολύ λίγοι αστυνομικοί για την επιβολή του νόμου. Όταν δεν υπάρχουν ποινικά μέτρα για τη διασφάλιση της διαφάνειας, της παρακολούθησης και της υπευθυνότητας μέσω ενός λειτουργικού συστήματος δικαιοσύνης, κάποιοι άνθρωποι θα συμμετάσχουν σε διεφθαρμένη συμπεριφορά απλώς και μόνο επειδή δεν θα υπάρχουν ποινικές συνέπειες. Οι πολιτικοί και άλλα άτομα χρειάζονται ένα νομικό σύστημα παρακολούθησης έτσι ώστε διασφαλιστεί ότι η διαφθορά δεν θα επηρεάσει τον προγραμματισμό και την εκτέλεση των προϋπολογισμών του δημόσιου τομέα. Απαιτούνται μηχανισμοί κοινωνικού και εσωτερικού ελέγχου για την κοινωνία των πολιτών και τους αυτόνομους κρατικούς ελεγκτικούς οργανισμούς. Χωρίς αυτούς ή μόνο με αδύναμα μέτρα επιβολής, οι άνθρωποι που βρίσκονται στην εξουσία έχουν περισσότερες πιθανότητες να καταχραστούν χρήματα από τον εθνικό προϋπολογισμό, να ψηφίσουν ή να συμμετάσχουν σε άλλες ενέργειες που θα οδηγήσουν σε κάποιο προσωπικό όφελος εις βάρος του κοινού.

Έλλειψη διαφάνειας

Η διαφάνεια περιγράφει πότε υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση των πολιτών στις δημόσιες πληροφορίες. Όταν οι κανόνες, οι διαδικασίες και οι στόχοι της κυβέρνησης δεν είναι διαθέσιμοι στο κοινό, δεν υπάρχει δημοσιονομική και διοικητική εποπτεία για να εξισορροπηθεί η εξουσία των κυβερνητικών αξιωματούχων, υπάρχει έλλειψη διαφάνειας και η διαφθορά μπορεί να μεγαλώσει. Χωρίς εποπτεία και διαφάνεια του προϋπολογισμού και των κανόνων, οι εθνικοί πόροι μπορεί να λεηλατηθούν και η εξουσία να καταστρατηγηθεί μόνο υπέρ του διεφθαρμένου υπαλλήλου.

Κακές δομές κινήτρων

Η ύπαρξη κακών δομών κινήτρων, όπως υπάλληλοι που δεν κερδίζουν μισθό διαβίωσης ή δεν έχουν ασφάλεια εργασίας, θα μπορούσαν επίσης να ενθαρρύνουν τη διεφθαρμένη συμπεριφορά, όπως είναι η αύξηση του εισοδήματός τους μέσω δωροδοκιών. Η έλλειψη κινήτρων προκύπτει επίσης όταν οι θέσεις εξουσίας χορηγούνται ως αποτέλεσμα της ευνοιοκρατίας και του νεποτισμού κάνοντας τους ανθρώπους να αντιστέκονται στη

σκληρή δουλειά. Οι κακές δομές κινήτρων έρχονται επίσης στην εικόνα όταν οι μισθοί είναι τόσο χαμηλοί ώστε οι άνθρωποι δεν μπορούν να ανταποκριθούν στα βασικά πρότυπα διαβίωσης για φαγητό και στέγαση.

Μονοπωλιακή εξουσία

Η διαφθορά μπορεί επίσης να προκληθεί όταν υπάρχει υπερβολικός έλεγχος και ένα είδος μονοπωλιακής εξουσίας. Υπό αυτές τις συνθήκες, δεν υπάρχουν και πάλι ίσοι όροι ανταγωνισμού και οι αποφάσεις θα λαμβάνονται πάντοτε προς όφελος της ομάδας ή του προσώπου που κυριαρχεί στον πολιτικό έλεγχο. Ως εκ τούτου, χάνονται τα κοινά δικαιώματα των πολιτών και οι δημόσιοι πόροι συχνά λεηλατούνται για το προσωπικό όφελος των δημοσίων υπαλλήλων. Η φτώχεια ή η έλλειψη αγαθών μπορούν επίσης να ωθήσουν τους ανθρώπους να ζήσουν παράνομα. Τέλος, η διαφθορά προκύπτει όταν κυβερνητικοί αξιωματούχοι αντιστέκονται στις κυβερνητικές πολιτικές και προγράμματα. Η θέσπιση πολιτικών που επιτρέπουν μεγαλύτερη εποπτεία θα βοηθούσε στη διασφάλιση της ισορροπίας της εξουσίας και κανένας δεν θα έπαιρνε όλες τις πολιτικές αποφάσεις. Όταν οι πολιτικοί αντιστέκονται σε αυτή την αλλαγή εμποδίζουν την πολιτική και πολιτιστική πρόοδο για τη χώρα τους, απαγορεύουν την εκπλήρωση των συμφερόντων των πολιτών και επιτρέπουν την άθηση προτύπων διαφθοράς [8].

2.4 Αιτίες διόγκωσης της διαφθοράς

Στη διεθνή βιβλιογραφία είναι γενικά αποδεκτό ότι η διαφθορά αποτελεί διεθνές και ταυτόχρονα διαχρονικό φαινόμενο. Οφείλουμε όμως να προσπαθήσουμε να κάνουμε πιο κατανοητό το επίπεδο της διαφθοράς ανά χρονική περίοδο εξηγώντας, το γιατί αυτή αυξάνεται ανά περίοδο και γιατί έχει αναχθεί σε μείζον οικονομικό και κοινωνικό πρόβλημα. Ορισμένοι αναλυτές διαιρούν τις ερμηνείες της διαφθοράς σε τρεις κατηγορίες [9]:

Σύμφωνα με την πρώτη κατηγορία, το φαινόμενο της διαφθοράς προέρχεται από τις διαδικασίες που υπάρχουν στις σύγχρονες κοινωνίες και στις αλλαγές που προκαλούν αυτές, στην ίδια την κοινωνία κατά το αρχικό στάδιο της εφαρμογής τους.

Σαν δεύτερη μεγάλη κατηγορία αιτιών για την εμφάνιση και την αύξηση των φαινομένων διαφθοράς και των συναφών στρεβλώσεων είναι η πολυστρωματική διαίρεση της κοινωνίας, γεγονός που δημιουργεί ανισότητες και επηρεάζει την διανομή του εισοδήματος αλλά και των ευκαιριών για κάτι καλύτερο στις ζωές των κοινωνικά ασθενέστερων.

Τέλος, σύμφωνα με μια άλλη τρίτη εξήγηση, είναι οι δυνατότητες πλουτισμού που δίνονται σε κάποιους ανθρώπους, λόγω των νομικών ασαφειών αλλά και λόγω της ίδιας της θέσης που κατέχουν στον κρατικό μηχανισμό, με την ανάληψη από αυτούς, μικρού ρίσκου

που απορρέει από την ισχύουσα νομοθεσία. Αυτές οι δυνατότητες αυξάνονται σε γενικές γραμμές παράλληλα με τη γενικότερη αύξηση του σημερινού πλούτου.

Σύμφωνα με μια τέταρτη άποψη, [10] η διόγκωση των φαινομένων διαφθοράς την τελευταία εικοσαετία, οφείλεται στις διαδικασίες που έχουν ακολουθηθεί για την μετάβαση από τις οικονομίες που ο δημόσιος τομέας ήταν μεγάλος και κάλυπτε αρκετές πλευρές της οικονομίας, σε κοινωνίες όπου αυτός έχει συρρικνωθεί. Αυτό το γεγονός οδήγησε σε αρκετές από τις πιο σοβαρές περιπτώσεις διαφθοράς που έχει γνωρίσει ο κόσμος. Η συγκεκριμένη άποψη, συνοδεύεται από την πεποίθηση ότι τα φαινόμενα αυτά είναι παροδικά και ιδιαίτερα στη νεοφιλελεύθερη εκδοχή της [11] υποστηρίζει ότι, μόλις η φιλελεύθερη οικονομία υπερισχύσει των δημόσιων επιχειρήσεων θα συνδυαστεί όχι μόνο με την επαρκή διαφάνεια, αλλά και με μια νέα δομή συμφερόντων που θα αναπτυχθούν . Η δομή αυτή θα αποτελέσει τελικά και το υπόβαθρο για τη μείωση τη διαφθοράς [12].

Υπάρχει βέβαια και η αντίθετη πέμπτη άποψη, σύμφωνα με την οποία, αυτά τα φαινόμενα είναι πιο μόνιμα, διότι συνδέονται με τις γενικότερες διαδικασίες των καπιταλιστικών αγορών. Σύμφωνα με αυτή την παραλλαγή ερμηνείας της διαφθοράς, οι αποκρατικοποιήσεις δεν θα περιορίσουν τη διαφθορά, αλλά απλώς θα τροποποιήσουν ορισμένες σχέσεις και δομές που την προκαλούν. Δηλαδή, θα την παράγουν με νέες μορφές σε νέα σημεία του «ορίζοντα». Αντί δηλαδή, η διαφθορά να συγκεντρώνεται εντός του δημόσιου χώρου, θα κινείται πιο έντονα ανάμεσα στον δημόσιο χώρο και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Με άλλα λόγια, οι σημερινές αποκρατικοποιήσεις μπορεί να λήξουν κάποια στιγμή, αλλά δεν θα λήξει η σχέση διαφθοράς ανάμεσα στους δημόσιους και τους ιδιωτικούς φορείς.

Μια έκτη θεώρηση υποστηρίζει ότι, η αύξηση της διαφθοράς μπορεί να αποτελεί ένα ειδικό θεσμικό πρόβλημα, δηλαδή, ότι αυτό που απαιτείται δεν είναι η περισσότερη αγορά, αλλά η αύξηση των μη κρατικών θεσμών που θα ελέγχουν τη διαφθορά. Η θέση αυτή, σε ένα βαθμό, δείχνει να είναι ορθή, αλλά θεμελιώνεται στο ίδιο βασικό μεθοδολογικό λάθος όπως και η τέταρτη άποψη. Αντιμετωπίζει, δηλαδή, τη διαφθορά αποκλειστικά σαν ένα κρατικό φαινόμενο και μόνο. Στη θεωρία μπορεί οι ανεξάρτητοι θεσμοί και δομές, όταν ελέγχουν το κράτος, να περιορίζουν τη διαφθορά. Ουσιαστικά όμως, όλο και περισσότερο μπορεί να γίνουν και οι ίδιοι αυτοί οι θεσμοί φορείς και παραγωγοί διαφθοράς. Σ' αυτό το σημείο αξίζει να σημειώσουμε ότι ακόμα πιο έντονα αρνητικές επιπτώσεις θα έχει η όποια αύξηση της θεσμικής «νομοθετικής και διοικητικής αυστηρότητας» έναντι της διαφθοράς σε χώρες όπως η Ελλάδα. Η αύξηση των ποινών για τέτοιου είδους παραβιάσεις κατά κανόνα αυξάνει απλά τα «ανταποδοτικά τέλη». Με άλλα λόγια, μεγαλώνει το αντίτιμο που πρέπει να δοθεί από τη μία πλευρά προκειμένου να διαφθαρεί η άλλη [13].

Μια έβδομη εκδοχή για τις αιτίες που εντείνουν τη συζήτηση για τη διαφθορά ερμηνεύει αυτό το φαινόμενο όχι βάσει της επέκτασης της διαφθοράς, αλλά υποστηρίζοντας ότι με την πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού ήρθαν στην επιφάνεια της δημόσιας συζήτησης

τα «υπόγεια» προβλήματα του συστήματος, όπως το πολιτικό σκάνδαλο, η διαφθορά και η παραοικονομία. Παραπλήσια άποψη εκφράζεται και από όσους θεωρούν ότι δεν αυξήθηκαν τόσο τα πραγματικά προβλήματα διαφθοράς, όσο η δύναμη των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης που «παίζουν» με τέτοιου είδους προβλήματα. Σύμφωνα με αυτή την αιτιολόγηση, αυτό συμβαίνει προκειμένου τα Μ.Μ.Ε να αποκτήσουν μεγαλύτερη πειστικότητα στην κοινή γνώμη αλλά και να μπορέσουν να ελέγξουν σε μεγαλύτερο βαθμό το «πολιτικό γίγνεσθαι» και τους πολιτικούς. Η σκανδαλολογία, σύμφωνα με αυτή την άποψη, αποσκοπεί περισσότερο στον έλεγχο της πολιτικής ή των οικονομικών ανταγωνιστών.

Τέλος είναι γενικά αποδεκτό από ομάδες αναλυτών, το γεγονός ότι η εδραίωση και η γιγάντωση του φαινομένου της διαφθοράς οφείλεται σε ένα μεγάλο βαθμό στην πραγματικότητα που ορίζει το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης. Και αυτό κυρίως λόγω του ότι «η σκοτεινή πλευρά της, εισάγει διασυννοριακή διαφθορά, η οποία συνδέεται με το οργανωμένο έγκλημα, όπως είναι το λαθρεμπόριο ναρκωτικών και η πορνεία» [14].

Συνοψίζοντας μπορούμε να πούμε ότι το φαινόμενο της διαφθοράς γιγαντώθηκε από πληθώρα παραμέτρων και βρήκε γόνιμο έδαφος σε όλα τα πολιτικά και οικονομικά καθεστώτα, άσχετα με τη χρονική στιγμή που αναφερόμαστε. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και το διαδίκτυο έχει κάνει πιο πολύ γνωστό στο ευρύ κοινό την ύπαρξη τέτοιων φαινομένων.

2.5 Μορφές διαφθοράς

Η διαφθορά εμφανίζεται με διάφορες μορφές όπου αναφέρονται ως δωροδοκία, εκβιασμός, απάτη, κατάχρηση και νεποτισμός.

Σύμφωνα με τη Διεθνή Διαφάνεια [15], η **δωροδοκία** ορίζεται ως «προσφορά, υπόσχεση, αποδοχή ή προσέλκυση ενός πλεονεκτήματος ως κίνητρο για μια δράση η οποία είναι παράνομη και ανήθικη». Επίσης αναφέρει τη δωροδοκία ως παραβίαση της εμπιστοσύνης.

Παράλληλα υπάρχει η μορφή της «μικρής» δωροδοκίας, που αναφέρεται ως «διευκόλυνση», «ταχύτητα» με σκοπό την εξασφάλιση ή επίτευξη μιας εργασίας.

Εκβιασμός είναι η πράξη που χρησιμοποιείται, είτε άμεσα είτε έμμεσα, από πρόσωπο που έχει πρόσβαση σε μια θέση εξουσίας προκειμένου να παρασχεθεί μια άδικη συνεργασία με σκοπό την απαιτητική ή αναγκαστική είσπραξη χρημάτων [16].

Απάτη, κατάχρηση αναφέρεται ως η εκ προθέσεως πράξη εξαπάτησης ή μη αληθούς αντιπροσώπευση ή απόκρυψη πληροφοριών για ίδιον όφελος προκειμένου να κερδηθεί ένα άδικο ή παράνομο πλεονέκτημα [17].

Νεποτισμός ορίζεται η μορφή της ευνοιοκρατίας όπου, δημόσιος λειτουργός μέσω της επίσημης θέσης που κατέχει, εκμεταλλεύεται την δύναμη ή την εξουσία με σκοπό την παροχή θέσης εργασίας ή πλεονεκτημάτων σε μέλος της οικογένειας ή φίλο, σε βάρος του κοινωνικού συνόλου [18].

2.6 Τύποι διαφθοράς

Όπως οι ορισμοί έτσι και οι κατηγορίες της διαφθοράς τείνουν να ποικίλλουν. Η διαφθορά διακρίνεται ως εξής[19]:

- **Συστημική διαφθορά** : Σε αντίθεση με την εκμετάλλευση ευκαιριακών ευκαιριών, η συστηματική διαφθορά είναι όταν η διαφθορά είναι μια ολοκληρωμένη και ουσιαστική πτυχή του οικονομικού, κοινωνικού και πολιτικού συστήματος, όταν ενσωματώνεται σε μια ευρύτερη κατάσταση που βοηθά στη διατήρησή της. Η συστημική διαφθορά δεν αποτελεί ειδική κατηγορία διεφθαρμένης πρακτικής, αλλά μάλλον μια κατάσταση στην οποία τα κυριότερα θεσμικά όργανα και διαδικασίες του κράτους κυριαρχούν και χρησιμοποιούνται από διεφθαρμένα άτομα και ομάδες και όπου οι περισσότεροι άνθρωποι δεν έχουν εναλλακτικές λύσεις για να αντιμετωπίσουν διεφθαρμένους αξιωματούχους.
- **Σποραδική διαφθορά:** Η σποραδική διαφθορά είναι το αντίθετο της συστημικής διαφθοράς. Η σποραδική διαφθορά εμφανίζεται ακανόνιστα και επομένως δεν απειλεί τους μηχανισμούς ελέγχου ούτε την οικονομία. Δεν παραλύει την οικονομία, αλλά μπορεί να υπονομεύσει σοβαρά το ηθικό και να αντλήσει πόρους από την οικονομία.
- **Πολιτική (μεγάλη) διαφθορά:** Η πολιτική διαφθορά είναι οποιαδήποτε συναλλαγή μεταξύ φορέων του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα μέσω των οποίων τα συλλογικά αγαθά μετατρέπονται παράνομα σε ιδιωτικές πληρωμές. Η πολιτική διαφθορά χρησιμοποιείται συχνά συνώνυμα με τη "μεγάλη" ή τη διαφθορά υψηλού επιπέδου, η οποία διακρίνεται από τη γραφειοκρατία ή τη μικροδιαφθορά, διότι περιλαμβάνει πολιτικούς ιθύνοντες. Η πολιτική ή μεγάλη διαφθορά λαμβάνει χώρα στα υψηλά επίπεδα του πολιτικού συστήματος, όταν οι πολιτικοί και οι κρατικοί πράκτορες δικαιούνται να κάνουν και να επιβάλλουν τους νόμους στο όνομα του λαού, χρησιμοποιούν αυτή την εξουσία για να διατηρήσουν τη δύναμή τους, την κατάστασή τους και τον πλούτο τους. Η πολιτική διαφθορά όχι μόνο οδηγεί σε λανθασμένη κατανομή πόρων, αλλά και διαστρεβλώνει τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνονται οι αποφάσεις.
- **Μικρή διαφθορά:** Μικρή διαφθορά είναι η καθημερινή διαφθορά που συμβαίνει στο τέλος της εφαρμογής της πολιτικής, όπου οι δημόσιοι υπάλληλοι συναντούν το κοινό. Η μικρή διαφθορά είναι δωροδοκία σε σχέση

με την εφαρμογή των υφιστάμενων νόμων, κανόνων και κανονισμών, και ως εκ τούτου διαφέρει από την "μεγάλη" ή την πολιτική διαφθορά. Ονομάζεται μικρή διότι αναφέρεται στα μικρά ποσά των χρημάτων που συνήθως εμπλέκονται καθώς και στη διαφθορά που οι άνθρωποι μπορούν να ζήσουν περισσότερο ή λιγότερο καθημερινά, κατά την συνάντησή τους με τη δημόσια διοίκηση και υπηρεσίες όπως νοσοκομεία, σχολεία, τοπικές αρχές έκδοσης αδειών, αστυνομία, φορολογικές αρχές και ούτω καθεξής.

Σχετικά με τον τρόπο οργάνωσης της διαφθοράς, οι Shleifer & Vishny [20], διέκριναν τις εξής κατηγορίες: α) διαφθορά η οποία ενσωματώνει κλοπή π.χ. κρατικός λειτουργός που παρακρατεί ποσό χωρίς να προβεί στην απόδοσή του στο κράτος, β) διαφθορά χωρίς κλοπή π.χ. ο δημόσιος λειτουργός, λαμβάνει το ποσό, το αποδίδει ως δημόσιο έσοδο, παράλληλα όμως απαιτεί και ένα ποσό για τον ίδιο, γ) συγκεντρωτική διαφθορά. Αυτού του είδους η διαφθορά συναντάται σε ολοκληρωτικά καθεστάτα, όπου μέσω συγκεκριμένων καναλιών κατευθύνονται οι πληροφορίες και τα χρήματα προς το καθεστώς, δ) χασομική διαφθορά, συναντάται σε αδύναμους κρατικούς μηχανισμούς ή σε περιόδους αναταραχής, διάλυσης αλλά και σε περιόδους μεταβατικών κυβερνήσεων.

3. Οικονομία και διαφθορά στην Π.Γ.Δ.Μ

Ενώ οι δείκτες που βασίζονται στην αντίληψη μπορούν να είναι χρήσιμοι για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τη διαφθορά και την κινητοποίηση της στήριξης για πολιτικές κατά της διαφθοράς, δεν παρέχουν συγκεκριμένες ενδείξεις για την έκταση της διαφθοράς και για τις ιδιαίτερα ευάλωτες περιοχές. Για να υπάρξει μια πιο ρεαλιστική και τεκμηριωμένη αξιολόγηση της διαφθοράς και του εγκλήματος που πλήττει τον επιχειρηματικό τομέα, είναι απαραίτητο να υπερβούμε τους δείκτες που βασίζονται στην αντίληψη και να μετρήσουμε την πραγματική εμπειρία της διαφθοράς και του εγκλήματος μέσω αντιπροσωπευτικών δειγματοληπτικών ερευνών των επιχειρήσεων.

Κατά την τελευταία δεκαετία, η κατανόηση της διαφθοράς και του εγκλήματος βελτιώθηκε σημαντικά μέσω των αποτελεσμάτων των ευρέων δειγματοληπτικών ερευνών σε διαφορετικά πλαίσια σε όλο τον κόσμο. Το UNODC βρισκόταν στην πρώτη γραμμή της προώθησης των ερευνών για τη διαφθορά των νοικοκυριών και των ερευνών θυματοποίησης σε διαφορετικά πλαίσια και συνέβαλε στην περαιτέρω ανάπτυξη και τελειοποίηση των υφιστάμενων μεθοδολογιών για τη μέτρηση της διαφθοράς και του εγκλήματος. Οι πρόσφατες έρευνες για τη διαφθορά που εποπτεύονται από το UNODC σε χώρες τόσο διαφορετικές όσο το Ιράκ, το Αφγανιστάν και η Νιγηρία, καθώς και σε χώρες / περιοχές των Δυτικών Βαλκανίων, παρέχουν πληροφορίες για την έκταση και τη φύση των διεφθαρμένων πρακτικών καθώς και για πολλά άλλα θέματα σχετικά με τον σχεδιασμό αποτελεσματικών

πολιτικών, όπως οι συγκεκριμένες μορφές δωροδοκίας και οι τομείς, οι θέσεις και οι διοικητικές διαδικασίες που κινδυνεύουν περισσότερο.

Για να υλοποιήσει την έρευνα στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, το UNODC συνεργάστηκε με την κρατική στατιστική υπηρεσία (SSO), η οποία έχει αναγνωρισμένη τεχνική ικανότητα και εμπειρογνωμοσύνη για τη διεξαγωγή ευρείας κλίμακας ερευνών στον επιχειρηματικό τομέα. Η SSO συνεργάστηκε με το UNODC και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας για την επεξεργασία του πιο σχετικού ερωτηματολογίου, των κατευθυντήριων γραμμών για τους ερευνητές και άλλων εργαλείων έρευνας. Τα μέσα και η μεθοδολογία της έρευνας επανεξετάστηκαν, δοκιμάστηκαν και εξευγενίστηκαν σε συναντήσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη, ένα περιφερειακό τεχνικό σεμινάριο που διοργάνωσε το UNODC τον Ιούνιο του 2012 και μια πιλοτική έρευνα μικρής κλίμακας. Σε περιφερειακό επίπεδο, μια τεχνική συμβουλευτική ομάδα εποπτεύει τη διαδικασία και παρέχει στους εμπειρογνώμονες εισροές και συμβουλές.

3.1 Διαφθορά στα Δυτικά Βαλκάνια

Οι τρέχουσες εξελίξεις στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων (Αλβανία, Σερβία, Μαυροβούνιο, ΠΓΔΜ, Βοσνία-Ερζεγοβίνη και το προτεκτοράτο του Κοσσυφοπεδίου) δημιουργούν έντονες ανησυχίες καθώς εξακολουθούν να υφίστανται τα επίμονα προβλήματα στην περιοχή αναφορικά με το κράτος δικαίου, τη διαφθορά, τις διακρίσεις, τον ρυθμό των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και τα φαινόμενα πόλωσης στον πολιτικό χώρο.

Η ΠΓΔΜ αντιμετωπίζει μεγάλα αδιέξοδα στο ζήτημα του ονόματος, ενώ το πολιτικό κλίμα πόλωσης στο εσωτερικό της χώρας ευνοεί την ανάπτυξη ριζοσπαστικών συμπεριφορών και διεθνοτικής και εθνικιστικής βίας. Η κυβέρνηση και η αντιπολίτευση πρέπει να ενώσουν τις δυνάμεις τους για την επιτάχυνση εφαρμογής της ευρωπαϊκής ατζέντας και να εξασφαλίσουν μία εποικοδομητική πολιτική συνεργασία.

Η Σερβία προσπαθεί να αναπτύξει μία τακτική εποικοδομητικής προσέγγισής της στις σχέσεις με τις γειτονικές χώρες και καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες για τη μεταρρύθμιση του δικαστικού της συστήματος, την αύξηση της διαφάνειας στην ιδιοκτησία των μέσων ενημέρωσης και την ευθυγράμμιση της εξωτερικής της πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας της με αυτήν της ΕΕ, ιδίως σε ό,τι αφορά τη Ρωσία.

Η Βοσνία και Ερζεγοβίνη εξακολουθεί να υστερεί σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες στην περιοχή. Η πολιτική ηγεσία της Χώρας πρέπει να προωθήσουν επείγοντως μία ουσιαστική συνταγματική μεταρρύθμιση, τόσο σε ομοσπονδιακό όσο και σε τοπικό επίπεδο, ώστε να καταστεί η χώρα μία πλήρως λειτουργική δημοκρατία. Σε αυτό το πλαίσιο τα μέλη της Βουλής των Λαών και της Βουλής των Αντιπροσώπων της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης της Βοσνίας – Ερζεγοβίνης υιοθέτησαν διακήρυξη για την υλοποίηση των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων και τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό. Η δήλωση είναι εναρμονισμένη με τα

αιτήματα της βρετανο-γερμανικής πρωτοβουλίας για την πρόοδο της Βοσνίας προς την ΕΕ. Το «αδύνατο σημείο» της Βοσνίας – Ερζεγοβίνης, είναι οι δομές του «ριζοσπαστικού Ισλάμ» που υπάρχουν στο εσωτερικό της επικράτεια και αποτελούν παράγοντα αποσταθεροποίησης για όλη την περιοχή.

Η Αλβανία, εκτός από την παρατεταμένη εσωτερική πολιτική αστάθεια που την χαρακτηρίζει με τις εγγενείς αδυναμίες της στην δημιουργία ενός «κράτους δικαίου» ξάφνιασε προ ημερών τη διεθνή κοινή γνώμη διά στόματος του Πρωθυπουργού της κ. Έντι Ράμα ο οποίος δήλωσε ότι «Η ενοποίηση των Αλβανών της Αλβανίας και του Κοσόβου είναι αναπόφευκτη» έχοντας στο πλευρό του τον Χασίμ Θάτσι, πρώην πρωθυπουργό και νυν υπουργό Εξωτερικών του Κοσσυφοπεδίου. Το μοναδικό αναπάντητο ερώτημα όσον αφορά τη δημιουργία της Μεγάλης Αλβανίας είναι το αν «θα συμβεί στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως μια φυσική και κατανοητή από όλους διαδικασία ή αν θα πραγματοποιηθεί ως μια αντίδραση στην τύφλωση ή στην οκνηρία της ΕΕ» επισήμανε χαρακτηριστικά ο αλβανός πρωθυπουργός [93].

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε έκθεσή της που αναφέρεται σε φαινόμενα διαφθοράς που συμβαίνουν και επικρατούν στις χώρες της περιοχής των Βαλκανίων, η οποία είδε το φως της δημοσιότητας, πέρα από τα υψηλά ποσοστά διαφθοράς και στρεβλώσεων, κάνει λόγο και για υπονόμηση της ανάπτυξης των οικονομιών των χωρών αυτών κυρίως εξαιτίας του εύρους αυτών [94].

Η έκθεση αναφέρει: «Σύμφωνα με αξιολογήσεις από επίσημες και ανεπίσημες πηγές, αρκετές από τις χώρες της περιοχής συγκαταλέγονται μεταξύ των πιο διεφθαρμένων στον κόσμο».

Δεν είναι παράξενο συνεπώς που όπως περιγράφεται στη συγκεκριμένη έκθεση, οι κυβερνήσεις των χωρών της Αλβανίας, της Βοσνίας, της Κροατίας, της Π.Γ.Δ.Μ., της Σερβίας, του Μαυροβουνίου και της σερβικής επαρχίας του Κοσσυφοπεδίου στερούνται φορολογικών εσόδων και εισφορών κοινωνικής ασφάλισης. «Για να αντιμετωπιστεί η διαφθορά χρειάζονται ακλόνητες δημόσιες δεσμεύσεις και καθοδήγηση, σαφείς κανόνες περί προμηθειών του δημοσίου και συνεπή προγράμματα καταπολέμησης της διαφθοράς που να περιλαμβάνουν την ενίσχυση των δυνατοτήτων της διοίκησης και του δικαστικού σώματος», αναφέρει η έκθεση.

Σαν αποτέλεσμα, όπως είναι και φανερό, η διαφθορά έχει περιορίσει σε μεγάλο βαθμό τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Παράλληλα η διαδικασία ιδιωτικοποίησης των κρατικών επιχειρήσεων έχει επιβραδυνθεί, καθώς οι εταιρίες ή οι συνεργασίες εταιριών που έχουν την δυνατότητα να επενδύσουν τα ανάλογα ποσά, τείνουν να αποφεύγουν περιοχές και χώρες όπου οι επενδύσεις τους εμπεριέχουν μεγάλα ποσοστά ρίσκου. Τα επίπεδα της διαφθοράς είναι τόσο υψηλά και το φαινόμενο της διαφθοράς υπάρχει σε τόσους πολλούς τομείς, που οι

σχέσεις με το οργανωμένο έγκλημα έχουν επιτρέψει την εξάπλωση του λαθρεμπορίου και του trafficking από τα Βαλκάνια σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Παρά τις πιέσεις που δέχονται, ειδικά οι χώρες της δυτικής βαλκανικής χερσονήσου, για άμεση επίσπευση των οικονομικών μεταρρυθμίσεων σαν μόνο δρόμο για την πραγματική και ουσιαστική ανάπτυξη, τα πράγματα δεν φαίνεται προς το παρόν να βελτιώνονται με γρήγορους ρυθμούς. Το γεγονός αυτό οδηγεί τη διεθνή κοινότητα στη μείωση των οικονομικών ενισχύσεων που δίνονται σαν βοήθεια σε αυτές τις περιοχές. Παρόλο που η Ε.Ε. έχει ήδη προσφέρει 1,2 δισ. ευρώ από το σύνολο των 3,4 δισ. ευρώ της οικονομικής βοήθειας που παραχωρήθηκε στην περιοχή, εντούτοις το γεγονός αυτό δεν δηλώνει και την συνέχιση αυτών των επιχορηγήσεων επ' άπειρο χωρίς ουσιαστικά αποτελέσματα.

Με δεδομένη την ήδη μεγάλη σε ποσοστό ανοικοδόμηση της περιοχής από την βοήθεια που έχει ήδη προσφερθεί, είναι επίσης λογικό ότι θα υπάρξει μια στροφή στον εξωτερικό δανεισμό, ώστε να συνεχιστεί ο ρυθμός ανάπτυξης που είχαν αυτές οι χώρες τα προηγούμενα έτη.

Το 2001, οι ροές ξένων επενδύσεων προς τα δυτικά Βαλκάνια αυξήθηκαν σημαντικά, φθάνοντας τα 25 δισ. ευρώ, ποσό που ισοδυναμεί με το 5% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της περιοχής, ενώ τα μεγαλύτερα ποσά κατέληξαν στην Κροατία και την Π.Γ.Δ.Μ.. Σύμφωνα με τις προβλέψεις, οι ξένες επενδύσεις αναμενόταν το 2002 να παραμείνουν σε παρόμοια επίπεδα, αν και προβλεπόταν να σημειώσουν πτώση στην περίπτωση της Π.Γ.Δ.Μ., ως συνέπεια της συνεχιζόμενης έντασης μεταξύ των εθνοτήτων.

Όπως υποστηρίζεται στην έκθεση, το μεγαλύτερο ποσοστό των χρηματικών εισροών προερχόταν από τις ιδιωτικοποιήσεις, ενώ ήταν αισθητή η απουσία επενδύσεων με σκοπό τη δημιουργία νέων βιομηχανικών μονάδων. Όσον αφορά το τραπεζικό τομέα, οι μεταρρυθμίσεις έχουν προχωρήσει κυρίως μέσω των ιδιωτικοποιήσεων. Παράλληλα, η απελευθέρωση του εμπορίου έχει προσφέρει τη δυνατότητα σε μικρού και μεσαίου μεγέθους ιδιωτικές επιχειρήσεις, να χρησιμοποιούν τα προνόμια που προκύπτουν από την ύπαρξη ενός περιφερειακού δικτύου συμφωνιών με όρους ελεύθερου εμπορίου, το οποίο διαρκώς διευρύνεται και αναπτύσσεται [95].

Όμως η έκθεση προειδοποιεί: «Οι εξελίξεις αυτές, όσον αφορά την απελευθέρωση του εμπορίου στο σύνολο των χωρών της δυτικής βαλκανικής χερσονήσου, θα καταστήσουν απαραίτητη, είτε την ωρίμανση του δημοσιονομικού συστήματος ιδίως τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης και την ενίσχυση των έμμεσων πηγών φορολόγησης, είτε τον καθορισμό προτεραιότητας στόχων, όσον αφορά τις δημόσιες δαπάνες προκειμένου να αναπληρωθούν τα χαμένα έσοδα».

Όπως αναφέρει τέλος η συγκεκριμένη έκθεση, είναι αναμφισβήτητη πραγματικότητα ότι οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στην περιοχή απέχουν σημαντικά από το θετικό επίπεδο

και υπάρχει ακόμα πολύς δρόμος μπροστά. Οι ευθύνες μπορούν εύκολα να καταλογιστούν στις ένοπλες συγκρούσεις της τελευταίας δεκαετίας και στην φιλοσοφία που επικρατεί στους λαούς της περιοχής μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού. «Η παράδοση αυτή χαρακτηριζόταν από κακή διαχείριση του δημόσιου τομέα, αδιαφανείς διαδικασίες κατάρτισης του προϋπολογισμού, σημαντικές επιδοτήσεις τιμών, νομιματοποίηση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και συσσώρευση ληξιπρόθεσμων οφειλών και χρεών».

3.2 Μια επισκόπηση της πολιτικής διαφθοράς στην Π.Γ.Δ.Μ

Κάθε κυβέρνηση που έχει την εξουσία στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ) από την ανεξαρτησία της έχει δηλώσει ότι η καταπολέμηση της διαφθοράς αποτελεί προτεραιότητα. Ωστόσο, σύμφωνα με τους παρατηρητές, οι ενέργειες όλων των κυβερνήσεων ήταν μάλλον επιφανειακές. Παρόλο που έχει σημειωθεί πρόοδος όσον αφορά τη θέσπιση του νομικού και θεσμικού πλαισίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς, η εφαρμογή των νόμων κατά της διαφθοράς και η ανεξάρτητη διαχείριση των υποθέσεων διαφθοράς από τα αρμόδια εποπτικά όργανα και δικαστήρια εξακολουθεί να αποτελεί μείζονα πρόκληση.

Η πολιτική διαφθορά που εκδηλώνεται με περιπτώσεις κατάχρησης εξουσίας, σύγκρουσης συμφερόντων και αμφιλεγόμενων πρακτικών χρηματοδότησης πολιτικών κομμάτων και εκλογικών εκστρατειών είναι ευρέως διαδεδομένη, ενώ η πολιτική παρέμβαση σε όλους τους τομείς της διακυβέρνησης παρακωλύει σοβαρά την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων κατά της διαφθοράς.

Έκταση της διαφθοράς

Η διαφθορά είναι ένα διαδεδομένο πρόβλημα στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (FYROM), που επηρεάζει πολλές πτυχές της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής ζωής. Μελέτες δείχνουν ότι η ασήμαντη (μικρή) διαφθορά έχει σημαντικό αντίκτυπο στην αλληλεπίδραση ιδιωτών με δημόσιους υπαλλήλους. Αντανακλώντας αυτή την τάση, το 71% των νοικοκυριών επεσήμανε ότι οι προσωπικές επαφές και / ή οι σχέσεις είναι σημαντικές για να γίνουν πράγματα στον δημόσιο τομέα. Σε επίπεδο τομέα, σχεδόν ένας στους πέντε ερωτηθέντες που είχαν επαφή με την αστυνομία το 2012/2013 ισχυρίζονται ότι έχουν καταβάλει δωροδοκία [96]. Οι επενδυτές και οι επιχειρηματίες αναφέρουν επίσης ότι ζητούν δωροδοκίες, ιδίως όταν συμμετέχουν σε δημόσιες συμβάσεις και κυβερνητικά σχέδια [97]

Η καταπολέμηση της διαφθοράς αποτελεί μία από τις προτεραιότητες της κυβέρνησης και παραμένει μια πολύ σημαντική προϋπόθεση για τη διαδικασία ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, παρά τη θέσπιση του νομοθετικού και θεσμικού πλαισίου, η έλλειψη πολιτικής βούλησης εμπόδισε τις προσπάθειες κατά της διαφθοράς [98]. Η ΠΓΔΜ κατατάσσεται 67 από τις 177 χώρες που συμμετείχαν στην έρευνα για τον Δείκτη Διαφθοράς του 2013 της Transparency International, με βαθμολογία 44 από τα 100, σχεδόν ίδια με

εκείνη του 2012, γεγονός που υποδηλώνει στασιμότητα στην καταπολέμηση της διαφθοράς. Αυτό υποστηρίζεται περαιτέρω από έρευνες της κοινής γνώμης, όπου η μεγάλη πλειοψηφία των πολιτών πιστεύει ότι η κατάσταση δεν έχει βελτιωθεί. Από τους ερωτηθέντες το 2013, το 41% δήλωσε ότι η διαφθορά στη χώρα έχει αυξηθεί, ενώ το 29% πιστεύει ότι έχει παραμείνει το ίδιο.

Οι ανεπάρκειες του κράτους δικαίου και η έλλειψη εφαρμογής της νομοθεσίας κατά της διαφθοράς αναφέρονται μεταξύ των κυριότερων λόγων που εμποδίζουν την αποτελεσματική καταπολέμηση της διαφθοράς στη χώρα. Ενώ υπάρχει σχετική νομοθεσία κατά της διαφθοράς, η εφαρμογή της είναι αδύναμη και, κατά καιρούς, επιλεκτική. Μόνο ελάχιστες υποθέσεις έχουν οδηγηθεί ενώπιον του δικαστηρίου, ωστόσο περιπτώσεις επιλεκτικής δίωξης έχουν οδηγήσει σε δημόσια δυσπιστία στη δικαιοσύνη [99].

Η πολιτική διαφθορά στην ΠΓΔΜ

Η διαφθορά αποτελεί μια πτυχή του πολιτικού πολιτισμού στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και δεν είναι αποκλειστική για κάποια συγκεκριμένη ομάδα ή πολιτικό κόμμα. Τα τελευταία χρόνια, τα κυβερνώντα κόμματα ενίσχυσαν τον έλεγχο πολλών σημαντικών δημοκρατικών θεσμών, ενώ η κυβέρνηση αύξησε τον αριθμό των υπαλλήλων στη δημόσια διοίκηση, επιδιώκοντας να δημιουργήσει μια μεγάλη εκλογική περιφέρεια πολιτικά πιστών υποστηρικτών στη δημόσια υπηρεσία [100]. Η πολιτική παρέμβαση δεν περιορίζεται στον εκτελεστικό τομέα της εξουσίας. Υπάρχουν περιπτώσεις που οι δικαστές πιέζονται να λάβουν ορισμένες αποφάσεις και να απομακρυνθούν από τις θέσεις τους για μη λήψη εντολών από το εκτελεστικό τμήμα ή τα πολιτικά κόμματα [101]. Μια έρευνα του ΟΑΣΕ από το 2011 δείχνει ότι σχεδόν οι μισοί δικαστές της ΠΓΔΜ αισθάνονται αντιμέτωποι με εξωτερικές επιρροές και πιέσεις, ενώ τα πολιτικά κόμματα αντιπροσωπεύουν το δεύτερο μεγαλύτερο αριθμό προσπαθειών να επηρεάζουν τους δικαστές [102].

Οι ισχυρισμοί σχετικά με τη σύγκρουση συμφερόντων και την κατάχρηση εξουσίας από δημόσιους λειτουργούς είναι συχνές. Υπάρχει μια γενική έλλειψη διαφάνειας όσον αφορά τα κονδύλια των πολιτικών κομμάτων και τα κόμματα φαίνεται ότι δαπανούν υψηλότερα ποσά από ό, τι υποδηλώνουν τα επίσημα στοιχεία. Οι ειδικοί σημειώνουν ότι οι εταιρείες που συνδέονται στενά με τα πολιτικά κόμματα και τους ηγέτες τους συχνά συμμετέχουν σε άμεσες συναλλαγές με επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες σε πολιτικά κόμματα, αποφεύγοντας έτσι τη δημοσιοποίηση των πραγματικών εισοδημάτων και την ταυτότητα των χρηματοδοτών.

Εκλογική διαδικασία

Οι περισσότερες εκλογές που διεξήχθησαν στην ΠΓΔΜ από την ανεξαρτησία της το 1991 κρίθηκαν ικανοποιητικές από τα διεθνή πρότυπα. Οι τελευταίες δύο εκλογές για τα κοινοβουλευτικά και δημοτικά όργανα διαπιστώθηκε ότι έχουν διεξαχθεί αποτελεσματικά.

Οι υποψήφιοι είχαν τη δυνατότητα ελεύθερης εκστρατείας και οι εκλογείς μπόρεσαν να εκφράσουν ελεύθερα την επιλογή τους. Κατά την προετοιμασία των τοπικών εκλογών το 2013, όλα τα μέρη υπέγραψαν έναν κώδικα δεοντολογίας που συμφωνούσαν να ακολουθήσουν τους βασικούς κανόνες συμπεριφοράς κατά τη διάρκεια της εκστρατείας [103]. Ωστόσο, παρατηρητές ισχυρίστηκαν πως υπήρξε εκφοβισμός των εκλογέων και κατάχρηση κρατικών πόρων που συνεχίστηκαν σε όλη την προεκλογική εκστρατεία το 2013.

Η χώρα διαθέτει τρεις τύπους εκλογών, για πρόεδρο, κοινοβούλιο και δήμους. Τα μέλη της μονοκομματικής Söbriane (Συνέλευσης) εκλέγονται ανά τέσσερα χρόνια με αναλογική εκπροσώπηση. Ο πρόεδρος εκλέγεται ανά πέντε χρόνια με άμεση λαϊκή ψήφο, αλλά ο πρωθυπουργός κατέχει την περισσότερη εκτελεστική εξουσία.

Η κοινοβουλευτική ψηφοφορία διεξάγεται με κλειστού τύπου εκλογικό κατάλογο και οι έδρες κατανέμονται σε αναλογική βάση. Οι κατάλογοι υποψηφιότητας μπορούν να υποβάλλονται από κόμματα, συνασπισμούς κόμματος ή ομάδες τουλάχιστον 500 ψηφοφόρων. Οι εκλογές των δημοτικών συμβουλίων διεξάγονται κάθε τέσσερα χρόνια κατά το δεύτερο εξάμηνο του Μαρτίου. Κάθε ένας από τους 80 δήμους και η πόλη των Σκοπίων εκλέγει έναν δήμαρχο και ένα συμβούλιο. Οι δήμαρχοι εκλέγονται μέσω ενός πλειοψηφικού συστήματος που αποτελείται από δύο γύρους. Για να εκλεχτεί δήμαρχος στον πρώτο γύρο, ένας υποψήφιος πρέπει να λάβει περισσότερο από το 50 τοις εκατό των ψήφων. Παρόμοια με το κοινοβούλιο, οι δημοτικοί σύμβουλοι εκλέγονται με σύστημα αναλογικής εκπροσώπησης με κλειστούς καταλόγους. Δεν υπάρχει απαίτηση συμμετοχής σε εκλογές δημοτικών συμβουλίων.

Παρότι τα τελευταία χρόνια έγιναν αρκετές τροποποιήσεις στον εκλογικό κώδικα, απαντώντας σε προηγούμενες συστάσεις του ΟΑΣΕ / ODIHR και της επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη δημοκρατία μέσω του νόμου (Επιτροπή της Βενετίας), εξακολουθούν να υπάρχουν πολλά κενά και ασάφειες. Αυτό περιλαμβάνει λεπτομερείς διατάξεις για την εγγραφή των υποψηφίων, τη χρηματοδότηση εκστρατειών και τη διαδικασία καταγγελιών και προσφυγών. Επιπλέον, το ζήτημα του πώς και πότε οι ανεξάρτητοι υποψήφιοι και οι κατάλογοι των κομμάτων μπορούν να αποσυρθούν δεν ρυθμίζεται στον εκλογικό κώδικα.

Η κρατική εκλογική επιτροπή (SEC) αποτελεί το υπεύθυνο όργανο για τη συνολική διεξαγωγή των εκλογών. Αποτελείται από επτά μέλη που διορίζονται από το κοινοβούλιο με πλειοψηφία δύο τρίτων για τετραετή θητεία. Σύμφωνα με τον εκλογικό κώδικα, ο πρόεδρος της SEC και δύο μέλη ορίζονται από κόμματα της αντιπολίτευσης, ο αντιπρόεδρος και τρία μέλη από τα κυβερνώντα κόμματα. Η SEC λειτουργεί γενικά αποτελεσματικά, οι συνεδριάσεις της είναι ανοικτές στους παρατηρητές των εκλογών και στα μέσα ενημέρωσης και γενικά τα πρακτικά των συνεδριάσεων της επιτροπής δημοσιεύονται στον ιστότοπό της. Ωστόσο, ο ΟΑΣΕ / ODIHR συνέστησε στην SEC να ενισχύσει περαιτέρω τη διαφάνεια της,

τηρώντας αυστηρά την απαίτηση να δημοσιεύει όλα τα πρακτικά συνεδριάσεων στην ιστοσελίδα το αργότερο 48 ώρες μετά τη συνεδρία.

Όλοι οι εκλογικοί υποψήφιοι καλούνται να ανοίξουν έναν ειδικό τραπεζικό λογαριασμό όπου θα κατατεθούν όλες οι συνεισφορές της εκστρατείας. Όλα τα μέρη που αμφισβητούν στις εκλογές υποχρεούνται να υποβάλλουν εκθέσεις σχετικά με τα έσοδα και τις δαπάνες τους και να υποβάλλουν τις σχετικές εκθέσεις σε τρία όργανα: την Ανώτατη Ελεγκτική Υπηρεσία, την Κρατική Επιτροπή για την Πρόληψη της Διαφθοράς (SCPC) και την Κρατική Εκλογική Επιτροπή (SEC). Αυτοί οι φορείς εποπτείας υποχρεούνται να δημοσιεύουν τις εκθέσεις στις αντίστοιχες ιστοσελίδες τους.

Ο νόμος προβλέπει οικονομικές κυρώσεις για την παραβίαση των καθιερωμένων κανόνων. Αυτές οι μορφές οικονομικών κυρώσεων ποικίλλουν ανάλογα με το αδίκημα. Για παράδειγμα επιβάλλονται πρόστιμα για κατάχρηση κονδυλίων του προϋπολογισμού και παραπτώματων από ένα πολιτικό κόμμα ή συνασπισμό εάν δεν επιστρέψουν τα κονδύλια στους δωρητές εντός της καθορισμένης προθεσμίας. Αν και ο νόμος ορίζει την υποχρέωση των πολιτικών κομμάτων να υποβάλλουν εκθέσεις χρηματοδότησης εκστρατείας πριν από την ημέρα των εκλογών, δεν προβλέπονται κυρώσεις για τη μη υποβολή τέτοιων εκθέσεων.

Ο εκλεκτικός κώδικας τροποποιήθηκε επανειλημμένα για να ανταποκριθεί στις συστάσεις των διεθνών παρατηρητών. Οι τελευταίες τροποποιήσεις του νόμου ψηφίστηκαν στις 23 Ιανουαρίου 2014, σύμφωνα με τις οποίες άλλαξε η φύση του κατώτατου ορίου για τις δωρεές από νομικά πρόσωπα και αντί του 5% του συνολικού εισοδήματος ορίζεται τώρα το σταθερό ποσό των € 50.000.

Η χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων

Η χρηματοδότηση πολιτικών κομμάτων αναφέρεται συχνά ως ένας από τους κύριους διαύλους διαφθοράς στην ΠΓΔΜ. Το νομοθετικό πλαίσιο για τη χρηματοδότηση των προεκλογικών εκστρατειών είναι σχετικά νέο. Ο εκλογικός κώδικας του 2006 τροποποιήθηκε αρκετές φορές σύμφωνα με τις συστάσεις των διεθνών οργανισμών. Παρά τις υφιστάμενες νομικές διατάξεις σχετικά με τις απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων για τα οικονομικά των πολιτικών κομμάτων, υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις όσον αφορά τη διαφάνεια και τη υπευθυνότητα. Η χρηματοδότηση των κομμάτων παραμένει αδιαφανής καθώς, παρά τις υφιστάμενες νομικές απαιτήσεις, τα μέρη δεν αποκαλύπτουν πλήρως την ταυτότητα των δωρητών τους [104] και δεν παρέχουν λεπτομερείς εκθέσεις σχετικά με τις πραγματοποιηθείσες δαπάνες. Ένα άλλο σοβαρό πρόβλημα σχετίζεται με την υπερβολική δαπάνη οικονομικών πόρων από τα κόμματα κατά τις προεκλογικές εκστρατείες, καθώς συχνά δαπανώνται ποσά που υπερβαίνουν τις καταθέσεις σε ειδικούς τραπεζικούς λογαριασμούς που έχουν ανοιχθεί για αυτό το λόγο. Τα υπεύθυνα για την εποπτεία όργανα έχουν επικριθεί για την αδυναμία τους να ενεργήσουν με μη εκλεκτικό και ανεξάρτητο τρόπο [105].

Το νομικό πλαίσιο που ρυθμίζει τη χρηματοδότηση των προεκλογικών εκστρατειών των πολιτικών κομμάτων θεωρείται ότι είναι υγιές. Οι κύριοι νόμοι που ρυθμίζουν αυτόν τον τομέα είναι ο εκλογικός κώδικας και ο νόμος για τη χρηματοδότηση πολιτικών κομμάτων. Ο κώδικας εγκρίθηκε το 2006 και τροποποιήθηκε τελευταία τον Ιανουάριο του 2014.

Σύμφωνα με το νόμο, οι προεκλογικές εκστρατείες δεν μπορούν να χρηματοδοτηθούν από πηγές ξένων και δημόσιων φορέων. Η χρηματοδότηση από τον κρατικό ή τοπικό προϋπολογισμό απαγορεύεται, εκτός από τις αμοιβές υπό τη μορφή καθορισμένων επιδοτήσεων στα πολιτικά κόμματα. Η πλειοψηφία της χρηματοδότησης για εκλογικές εκστρατείες προέρχεται από ιδιωτικές πηγές. Τα πολιτικά κόμματα μπορούν να λάβουν ιδιωτική χρηματοδότηση από μεμονωμένες δωρεές μέχρι το ποσό των € 5.000 σε μακεδονικά δηνάρια ή έως € 50.000 από νομικά πρόσωπα.

Κώδικας συμπεριφοράς

Ορισμένες νομικές διατάξεις και κώδικες ασχολούνται με θέματα δεοντολογίας των δημοσίων υπαλλήλων και ρυθμίζουν τομείς όπως η παραλαβή δώρων. Ο νόμος για την πρόληψη της δωροδοκίας απαγορεύει στους υπαλλήλους να λαμβάνουν δώρα ή οποιαδήποτε υπόσχεση δώρου, εκτός από κατάλληλα δώρα όπως βιβλία, αναμνηστικά και παρόμοια αγαθά των οποίων η αξία καθορίζεται από το νόμο. Επιπλέον, σύμφωνα με το νόμο περί δημοσίων υπαλλήλων, η παραλαβή δώρων από δημοσίους υπαλλήλους θεωρείται πειθαρχικό αδίκημα.

Οι εκλεγμένοι ή ορισθέντες υπάλληλοι πρέπει να ενημερώσουν την Κρατική Επιτροπή για την Πρόληψη της Διαφθοράς εντός 30 ημερών από την ημερομηνία τερματισμού της υπηρεσιακής τους υποχρέωσης.

Αντιθέτως, δεν υπάρχει κανένας κώδικας δεοντολογίας για τους βουλευτές. Το Κοινοβούλιο δεν επιδεικνύει μεγάλη πρωτοβουλία στην αντιμετώπιση ζητημάτων ακεραιότητας και πρόληψης της διαφθοράς στο εσωτερικό της. Αυτό είναι ένα σημαντικό κενό που εμποδίζει την καλλιέργεια μιας κουλτούρας πρόληψης συγκρούσεων συμφερόντων μεταξύ των βουλευτών [106].

Οι κανονισμοί παραλαβής δώρων από δημοσίους υπαλλήλους εφαρμόζονται σε κάποιο βαθμό, αν και υπάρχουν εξαιρέσεις επειδή ορισμένοι δημόσιοι υπάλληλοι λέγεται ότι δέχονται περισσότερα δώρα από τα προβλεπόμενα. Ωστόσο, δεν υπάρχει μηχανισμός για την επαλήθευση τέτοιων περιπτώσεων. Επιπλέον, όταν οι δημόσιοι υπάλληλοι ξεκινούν τη δουλειά τους, δεν ενημερώνονται για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους και δεν εξοικειώνονται με την ύπαρξη ενός κώδικα δεοντολογίας που πρέπει να ακολουθήσουν [107].

Η κοινωνία των πολιτών έχει επανειλημμένα επισημάνει ότι δεν υπάρχουν κυρώσεις σε περιπτώσεις παραβίασης των υφιστάμενων διατάξεων δεοντολογικής συμπεριφοράς στη δημόσια διοίκηση.

Συνιστάται στο Κοινοβούλιο να αναπτύξει εσωτερικούς μηχανισμούς για την πρόληψη των συγκρούσεων συμφερόντων και την αποδοχή δώρων και άλλων πλεονεκτημάτων, μαζί με έναν κατάλληλο μηχανισμό παρακολούθησης της συμμόρφωσης [108].

Δήλωση περιουσιακών στοιχείων

Το σύστημα δήλωσης περιουσιακών στοιχείων και εισοδημάτων των δημοσίων υπαλλήλων συστάθηκε το 2002. Η κάλυψη είναι πλήρης και καλύπτει και τα τρία σκέλη της εξουσίας: νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική. Οι δηλώσεις υποβάλλονται στην Κρατική Επιτροπή για την Πρόληψη της Διαφθοράς και στο Δημόσιο Φορολογικό Γραφείο (φορολογική αρχή). Όλες οι δηλώσεις είναι δημόσιες εκτός εκείνων που υποβάλλουν δημόσιοι υπάλληλοι.

Ο νόμος για την πρόληψη της διαφθοράς ορίζει την υποχρέωση δήλωσης περιουσίας. Οι εκλεγμένοι ή ορισμένοι υπάλληλοι, συμπεριλαμβανομένων των βουλευτών, των δικαστών και των εισαγγελέων, υποχρεούνται, μετά την εκλογή τους, να συμπληρώσουν μια δήλωση περιουσιακών στοιχείων. Θα πρέπει να συνοδεύεται από μια δήλωση, πιστοποιημένη από συμβολαιογράφο, παραίτησης από την προστασία του τραπεζικού απορρήτου για όλους τους λογαριασμούς τους σε εγχώριες και ξένες τράπεζες. Το περιεχόμενο και η μορφή της δήλωσης καθορίζονται από την SCPC και διατίθενται στην ιστοσελίδα της. Η δήλωση πρέπει να περιέχει λεπτομερείς περιγραφές των ακινήτων, των κινητών αγαθών μεγαλύτερης αξίας, των τίτλων, των απαιτήσεων και των χρεών, καθώς και άλλων περιουσιακών στοιχείων που ανήκουν στα μέλη της οικογένειάς τους. Πρέπει επίσης να αναφέρονται οι μεταβολές των περιουσιακών στοιχείων των εκλεγμένων και των διορισμένων υπαλλήλων [109].

Ο νόμος προβλέπει κυρώσεις για παραβίαση των σχετικών διατάξεων, συμπεριλαμβανομένης της μη υποβολής, καθυστερημένης υποβολής δηλώσεων. Ωστόσο, οι κυρώσεις αυτές δεν είναι αρκετά αποτρεπτικές [110].

Το 2011, η SCPC εισήγαγε την επαλήθευση του περιεχομένου επιλεγμένων δηλώσεων περιουσιακών στοιχείων σε συνεργασία με το Δημόσιο Φορολογικό Γραφείο, σύμφωνα με ένα μνημόνιο συμφωνίας μεταξύ των δύο οργάνων. Το πρώτο στάδιο επαλήθευσης εκτελείται από την SCPC, η οποία συγκρίνει το περιεχόμενο των δηλώσεων περιουσιακών στοιχείων με τις πληροφορίες που περιέχονται σε άλλες σχετικές πηγές, όπως το κτηματολόγιο και άλλα κεντρικά μητρώα. Αν η σύγκριση αυτή αποκαλύψει ανεξήγητες διαφορές, το Δημόσιο Φορολογικό Γραφείο εκτελεί, κατόπιν αιτήματος της SCPC, επαλήθευση της περιουσιακής κατάστασης του ενδιαφερόμενου προσώπου και των

συγγενών του [111]. Εάν διαπιστωθεί περίπτωση ανεξήγητου πλούτου από τους φορείς εποπτείας, μετά από συνέντευξη με τον ενδιαφερόμενο, μπορεί να ληφθεί απόφαση για εφαρμογή 70% φόρου επί της αξίας των ανεξήγητων περιουσιακών στοιχείων [112].

Οι δηλώσεις υποβάλλονται στην Κρατική Επιτροπή για την Πρόληψη της Διαφθοράς και στο Δημόσιο Φορολογικό Γραφείο. Οι δηλώσεις περιουσιακών στοιχείων δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα της SCPC, η οποία παρέχει εύκολη πρόσβαση στο κοινό. Ωστόσο, η ποιότητα και το επίπεδο των παρεχόμενων πληροφοριών φαίνεται να διαφέρουν σημαντικά. Μπορούμε να δούμε ότι οι έννοιες των "μελών της οικογένειας" και της "κινητής περιουσίας μεγαλύτερης αξίας" έχουν ερμηνευθεί διαφορετικά σε διαφορετικές περιπτώσεις [113].

Η SCPC έχει επικριθεί από εμπειρογνώμονες και ομάδες της κοινωνίας των πολιτών λόγω έλλειψης πολιτικής βούλησης και ικανότητας να επαληθεύουν την ειλικρίνεια των δηλώσεων και την έλλειψη της ικανότητας αποτελεσματικής κύρωσης των υπαλλήλων που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις [114]. Μια έκθεση της Freedom House επισημαίνει την υπόθεση του πρώην διευθυντή του κρατικού κινηματογραφικού ταμείου, Darko Bashevski, ο οποίος δεν ανέφερε την περιουσία του όταν διορίστηκε στη θέση του το 2009. Εντούτοις, χρειάστηκαν δύο χρόνια για να εντοπίσει το SCPC την διεύθυνση και τον προσωπικό του αριθμό ταυτότητάς προκειμένου να καταθέσει κατηγορίες εναντίον του.

Οι υπάλληλοι τηρούν την υποχρέωση δήλωσης του ενεργητικού τους σε μεγάλο βαθμό. Η έκθεση GRECO 2014 επισημαίνει ότι, ενώ ακολουθείται η τυπική υποχρέωση δήλωσης περιουσιακών στοιχείων, υπάρχει ευρεία έλλειψη εμπιστοσύνης του κοινού στην αποτελεσματικότητα της εποπτείας όσον αφορά το περιεχόμενο των δηλώσεων, καθώς και αμφιβολίες ως προς την ποιότητα και την ακρίβειά τους. Τα πρόστιμα που επιβάλλονται από τα δικαστήρια σε περιπτώσεις παροχής ψευδών ή ελλιπών πληροφοριών στις δηλώσεις περιουσιακών στοιχείων φαίνεται να είναι σημαντικά χαμηλότερα από το ποσό που προβλέπεται στις σχετικές νομικές διατάξεις [115].

Επιπλέον, δεν υπάρχει μητρώο εκλεγμένων και διορισμένων υπαλλήλων ούτε οποιοδήποτε άλλο σύστημα που θα επέτρεπε στην SCPC να γνωρίζει πόσοι υπάλληλοι έχουν καθήκον να δηλώσουν περιουσιακά στοιχεία σε ένα δεδομένο έτος. Ο συνολικός αριθμός των υπαλλήλων που πρέπει να συμπληρώσουν τις δηλώσεις φαίνεται άγνωστος στην SCPC, όπως και ο αριθμός των δηλώσεων που υποβάλλονται σε πλήρη έλεγχο κάθε χρόνο [116].

Για να γίνει το σύστημα επαλήθευσης της δήλωσης περιουσιακών στοιχείων πιο αποτελεσματικό, είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί μια βάση δεδομένων των υπαλλήλων που υπόκεινται σε δήλωση περιουσιακών στοιχείων ή / και αντικατάσταση του τρέχοντος συστήματος δήλωσης από ετήσια. Αυτό θα διευκόλυνε την παρακολούθηση των καθηκόντων δήλωσης των υπαλλήλων και των αλλαγών στα περιουσιακά τους στοιχεία για μια χρονική περίοδο. Η επιτροπή θα πρέπει να επιδείξει την προθυμία της να ασκήσει ενεργά

μια αποτελεσματική εποπτεία και να εντοπίσει και να επιβάλει κυρώσεις σε παραβιάσεις [117].

3.3 Δωροδοκία η κύρια πηγή διαφθοράς στην Π.Γ.Δ.Μ

Σύμφωνα με την έρευνα του UNODC τα κύρια ευρήματα συνοψίζονται στις ακόλουθες παραγράφους:

3.3.1 Η έκταση του φαινομένου της δωροδοκίας

Η λειτουργία μιας επιχείρησης είναι ουσιαστικά μια δραστηριότητα του ιδιωτικού τομέα που προσανατολίζεται προς τους πελάτες, όμως οι εμπορικές δραστηριότητές της εμπλέκονται επίσης σε ένα δίκτυο δημόσιων υπηρεσιών, διοικητικών υποχρεώσεων και προϋποθέσεων (όπως φορολογικές επιθεωρήσεις ή εκτελωνισμοί) που απαιτούν συχνές αλληλεπιδράσεις με τη δημόσια διοίκηση. Ορισμένες από αυτές (όπως η κατάθεση φορολογικών δηλώσεων) είναι έμμεσες, ενώ άλλες λαμβάνουν τη μορφή άμεσων αλληλεπιδράσεων με δημόσιους υπαλλήλους (όπως υγειονομικές, εργασιακές ή φορολογικές επιθεωρήσεις, νομικές διαδικασίες ή αιτήσεις οικοδομικών αδειών). Από την άποψη αυτή, οι εταιρείες στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας είναι παρόμοιες με εταιρείες σε άλλα μέρη: περίπου οι οκτώ στις δέκα (78,8%) επιχειρήσεις που ερευνήθηκαν είχαν τουλάχιστον μία άμεση επαφή με δημόσιο υπάλληλο κατά τους 12 μήνες πριν από την έρευνα, με κάποιες διαφορές στους πέντε επιχειρηματικούς τομείς που εξετάστηκαν. Ο ρυθμός άμεσης αλληλεπίδρασης κυμάνθηκε από 66,9% στον τομέα των κτιρίων και κατασκευών σε 85,6% στον τομέα των μεταφορών και αποθήκευσης.

Η συντριπτική πλειοψηφία των αλληλεπιδράσεων με τους δημόσιους υπαλλήλους ακολουθεί τους κανόνες και τους κανονισμούς που ισχύουν για τις εν λόγω διοικητικές διαδικασίες, όμως σε κάθε άμεση αλληλεπίδραση οι κανόνες αυτοί είναι ευάλωτοι στη χειραγώγηση έναντι ανταλλάγματος ιδιωτικού οφέλους που προκύπτει από παράνομη συναλλαγή μεταξύ του χρήστη του ιδιωτικού τομέα και του δημοσίου υπαλλήλου. Η παραλαβή των χρημάτων, του δώρου ή κάποιου άλλου πλεονεκτήματος, επιπρόσθετα από (ή αντί για) τον απαιτούμενο επίσημο μισθό από τον δημόσιο υπάλληλο αποτελεί πράξη διοικητικής δωροδοκίας. Όπως δείχνουν τα στοιχεία, τέτοια επεισόδια εξακολουθούν να παίζουν ρόλο στις αλληλεπιδράσεις ιδιωτικών εταιρειών με τον δημόσιο τομέα στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.

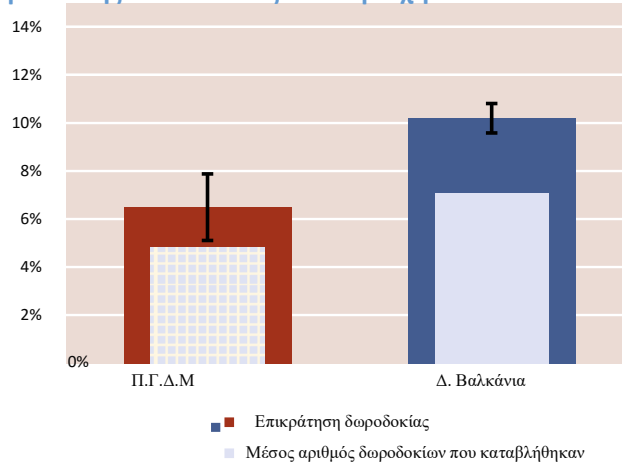
Απαιτείται άμεση αλληλεπίδραση μεταξύ ενός εκπροσώπου μιας επιχείρησης και ενός δημόσιου υπαλλήλου για να λάβει χώρα μια δωροδοκία (μεταξύ άλλων και μέσω ενός διαμεσολαβητή), οπότε η επικράτηση της δωροδοκίας υπολογίζεται ως ο αριθμός των επιχειρήσεων που έδωσαν δημόσιο χρήμα ή δώρο τουλάχιστον μία φορά κατά τους δώδεκα μήνες πριν από την έρευνα, ως ποσοστό των επιχειρήσεων που είχαν τουλάχιστον μία επαφή

με δημόσιο υπάλληλο κατά την ίδια περίοδο. Ως εκ τούτου, ο μέσος όρος επικράτησης της δωροδοκίας επιχειρήσεων στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας είναι 6,5%, πράγμα που σημαίνει ότι περίπου μία στις δεκαπέντε επιχειρήσεις στους πέντε οικονομικούς τομείς που συμμετείχαν στην έρευνα, οι οποίοι είχαν επαφή με δημόσιο υπάλληλο κατά τους 12 μήνες πριν από την έρευνα, κατέβαλαν δωροδοκία σε δημόσιο υπάλληλο.

Αλλά η επικράτηση της δωροδοκίας από μόνη της δεν παρέχει την πλήρη εικόνα της έκτασης και της σοβαρότητας της δωροδοκίας. Ένας άλλος σημαντικός δείκτης είναι η συχνότητα της πληρωμής δωροδοκίας, η οποία στην περίπτωση αυτή σημαίνει τον μέσο αριθμό των περιπτώσεων κατά τις οποίες οι δωροδοκοί πλήρωσαν πραγματικά δωροδοκίες κατά τους δώδεκα μήνες πριν από την έρευνα. Στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, οι επιχειρήσεις που καταβάλλουν δωροδοκίες πλήρωσαν κατά μέσο όρο 4,8 δωροδοκίες σε δημόσιους υπαλλήλους κατά την περίοδο αυτή.

Όπως φαίνεται στο Σχήμα 1, τόσο η επικράτηση της δωροδοκίας των επιχειρήσεων όσο και η συχνότητα καταβολής δωροδοκίας στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας είναι χαμηλότερα από ό, τι στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων (μέση επικράτηση 10,2% και μέση συχνότητα 7,1 σε περιφερειακό επίπεδο).

Σχήμα 1: Επικράτηση της δωροδοκίας και μέσος αριθμός δωροδοκιών που καταβλήθηκαν, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων (2012)

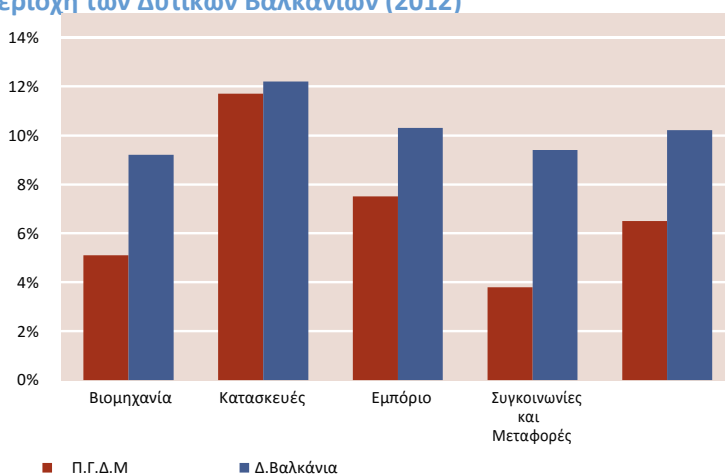

Οικονομικοί τομείς

Η επικράτηση της δωροδοκίας δείχνει σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των επιχειρηματικών τομέων στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Μεταξύ των πέντε τομέων που μελετήθηκαν, ο τομέας των κατασκευών έχει το υψηλότερο ποσοστό επικράτησης της δωροδοκίας (11,7%), ακολουθούμενος από το Χονδρικό και Λιανικό εμπόριο (7,5%). Η παραγωγή, η ηλεκτρική ενέργεια, το φυσικό αέριο και το νερό (5,1%) και οι δραστηριότητες των υπηρεσιών στέγασης και τροφίμων σε συνδυασμό με τη μεταφορά και την αποθήκευση (3,8%) έχουν χαμηλότερο ποσοστό επικράτησης δωροδοκίας.

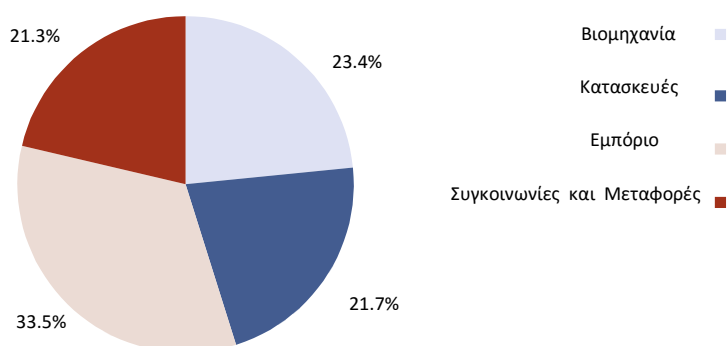
Σε σύγκριση με τους περιφερειακούς μέσους όρους ανά οικονομικό τομέα (Σχήμα 2), όλοι οι τομείς στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας έχουν σημαντικά χαμηλότερα ποσοστά επικράτησης της δωροδοκίας. Ο τομέας κατασκευών (11,7 έναντι 12,2%) έχει ποσοστό κάπως χαμηλότερο από τον μέσο όρο της περιφέρειας, ενώ το Εμπόριο (7,5 έναντι 10,3%), η Βιομηχανία (5,1 έναντι 9,2%) και οι Συγκοινωνίες και Μεταφορές (3,8 έναντι 9,4%) έχουν ποσοστό σημαντικά χαμηλότερο από τον περιφερειακό μέσο όρο.

Σχήμα 2: Επικράτηση δωροδοκίας, ανά οικονομικό τομέα, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων (2012)

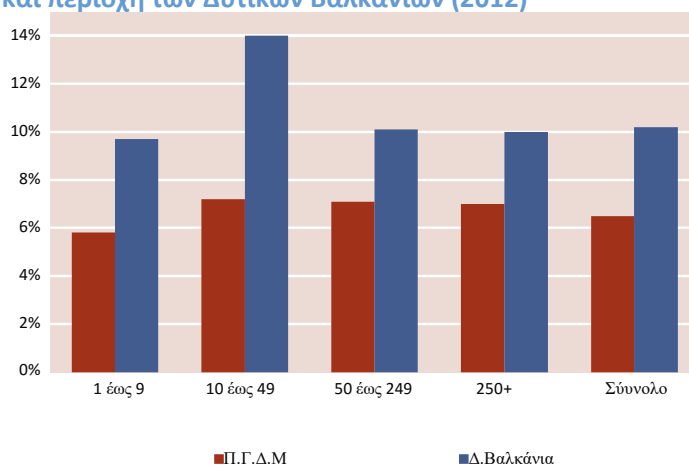
Η διακύμανση της επικράτησης της δωροδοκίας ανά οικονομικό τομέα έχει άμεση επίδραση στον υπολογισμό της ίδιας σε εθνικό επίπεδο. Στο σχήμα 3 παρουσιάζεται η υποκείμενη σύνθεση των δωροδοκιών που καταβλήθηκαν στους πέντε οικονομικούς τομείς της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Ο τομέας του χονδρικού εμπορίου και του λιανικού εμπορίου αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο μερίδιο (33,5%) της συνολικής επικράτησης σε εθνικό επίπεδο, γεγονός που οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι ο τομέας αυτός αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο μερίδιο (37,5%) των επιχειρήσεων στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.

Σχήμα 3: Κατανομή όλων των δωροδοκιών που καταβλήθηκαν, κατά οικονομικό τομέα, στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (2012)

Ένα άλλο ενδιαφέρον μοτίβο εμφανίζεται όταν εξετάζουμε τη δωροδοκία από το μέγεθος της επιχείρησης (αριθμός εργαζομένων). Η επικράτηση της δωροδοκίας είναι κάπως χαμηλότερη για τις μικροεπιχειρήσεις (επιχειρήσεις) και σχεδόν ομοιόμορφη για άλλα μεγέθη επιχειρήσεων. Όπως φαίνεται στο σχήμα 4, αυτό είναι ένα διαφορετικό μοτίβο από αυτό που διαπιστώθηκε σε περιφερειακό επίπεδο. Μια πιθανή εξήγηση μπορεί να είναι ότι στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, όπου οι επιχειρήσεις με 10 έως 49 εργαζόμενους έχουν μια ελαφρώς υψηλότερη επικράτηση δωροδοκίας, πολύ μικρές επιχειρήσεις απλά δεν μπορούν να αντέξουν οικονομικά να καταβάλουν δωροδοκίες.

Σχήμα 4: Επικράτηση δωροδοκίας, ανά αριθμό εργαζομένων, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων (2012)

3.3.2 Η φύση της δωροδοκίας

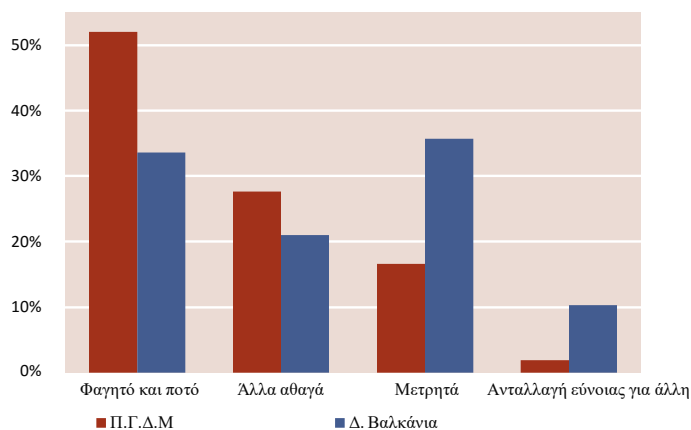
Τρόποι πληρωμής

Η δωροδοκία ενός υπαλλήλου με μετρητά αποτελεί κοινή μορφή δωροδοκίας, αλλά οι επιχειρήσεις μπορούν επίσης να ασκήσουν επιρροή μέσω της προσφοράς δωρεάν αγαθών ή υπηρεσιών που πωλούν κανονικά ή μέσω διαπραγματεύσεων άμεσης ή έμμεσης ανταλλαγής με αντίθετο όφελος.

Όπως φαίνεται στο σχήμα 5, από όλες τις δωροδοκίες που καταβάλλονται σε δημόσιους υπαλλήλους από επιχειρήσεις στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, πάνω από το ήμισυ (52%) πληρώνονται με τη μορφή τροφίμων και ποτών, ακολουθούμενη από την παροχή άλλων μη παραχθέντων αγαθών από την εταιρεία σε αντάλλαγμα για παράνομη "χάρη" του δημόσιου υπαλλήλου, ο οποίος είναι υπεύθυνος για πάνω από το ένα τέταρτο (27,6%) όλων των περιπτώσεων δωροδοκίας, ενώ το 16,6% όλων των δωροδοκιών πληρώνεται σε μετρητά και το 1,9% θέση με τη μορφή ανταλλαγής μιας εύνοιας για άλλη.

Σε σύγκριση με τις μορφές πληρωμών που εφαρμόζονται σε περιφερειακό επίπεδο, αξίζει να σημειωθεί ότι στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, ένα υψηλότερο ποσοστό δωροδοκίας δίνεται με τη μορφή τροφίμων και ποτών και πολύ χαμηλότερο ποσοστό σε μετρητά. Σε περιφερειακό επίπεδο, 35,7% όλων των δωροδοκιών που καταβάλλονται σε δημόσιους υπαλλήλους από τις επιχειρήσεις καταβάλλονται σε μετρητά, ακολουθούμενη από την παροχή τροφίμων και ποτών (33,6%) και άλλων αγαθών (21%).

Σχήμα 5: Ποσοστιαία κατανομή των δωροδοκίας που καταβάλλουν οι επιχειρήσεις σε δημόσιους υπαλλήλους, ανά είδος πληρωμής, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (2012)

Στην περίπτωση των εξεταζόμενων επιχειρηματικών τομέων, η παροχή τροφίμων και ποτών φαίνεται να είναι η κυρίαρχη μορφή δωροδοκίας σε όλους τους τομείς εκτός από τον τομέα του χονδρικού και του λιανικού εμπορίου, όπου η παροχή άλλων αγαθών που δεν παράγονται από την εταιρεία είναι περισσότερο σπουδαίος.

Δωροδοκίες που καταβάλλονται σε μετρητά

Ενώ οι περισσότερες δωροδοκίες από επιχειρήσεις στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας καταβάλλονται με άλλες μορφές πλην των πληρωμών σε μετρητά, το μέσο και το διάμεσο μέγεθος των δωροδοκιών που καταβάλλουν οι δωροδοκούντες παρέχουν πληροφορίες για την αξία και τη διανομή των πληρωμών για δωροδοκίες. Το μέσο ποσό που καταβλήθηκε ανά δωροδοκία σε όλους τους οικονομικούς τομείς είναι 17.349 δηνάρια ή 282 ευρώ σε συναλλαγματικές ισοτιμίες της αγοράς (ευρώ), ποσό που αντιστοιχεί στο 82% του μέσου καθαρού μηνιαίου μισθού στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Ταυτόχρονα, η διάμεση δωροδοκία που καταβάλλουν οι δωροδοκούντες (8.000 δηνάρια) είναι σημαντικά χαμηλότερη από τον μέσο όρο, υποδεικνύοντας την αριθμητική επίδραση ορισμένων πολύ μεγάλων δωροδοκιών (Πίνακας 1) . Λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές στα επίπεδα τιμών στην Ευρώπη, στην πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, το μέσο ποσό δωροδοκίας σε ευρώ αντιστοιχεί σε 689 ευρώ, ενώ στα 881 ευρώ είναι το μέσο ποσό που καταβλήθηκε ανά δωροδοκία στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων.

Η σύγκριση του μέσου μεγέθους της δωροδοκίας που καταβάλλουν οι επιχειρήσεις (17.349 δηνάρια) με το αντίστοιχο μέσο ποσό που καταβάλλεται από ιδιώτες (28.813 δηνάρια), όπως προκύπτει από τη γενική δημογραφική έρευνα του UNODC για τη διοικητική διαφθορά και δωροδοκία, δείχνει ότι το μέσο μέγεθος δωροδοκίας που καταβάλλεται από τις εταιρείες είναι τα δύο τρίτα εκείνου των ιδιωτών (Πίνακας 1). Δεδομένου ότι οι επιχειρήσεις έχουν συνήθως μεγαλύτερη οικονομική δυνατότητα από τα νοικοκυριά και μπορεί να έχουν περισσότερα κέρδη μέσω δωροδοκίας που σχετίζεται με τις επιχειρηματικές συναλλαγές τους, αυτό αποτελεί ένα εκπληκτικό εύρημα που απαιτεί περαιτέρω διερεύνηση.

Πίνακας 1 : Μέσο μέγεθος δωροδοκίας που καταβάλλεται σε μετρητά από επιχειρήσεις και ιδιώτες (σε Δηνάρια, EUR και σε EUR-PPP), ως ποσοστό του κατά κεφαλήν ΑΕΠ και ως ποσοστό του μέσου μηνιαίου καθαρού μισθού, στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (2010-2012)

Δείκτες	Ομάδα Αναφοράς	
	Πληθυσμός της Π.Γ.Δ.Μ (2010)	Πληθυσμός της Π.Γ.Δ.Μ (2012)
Μέση δωροδοκία (σε δηνάρια)	28,813	17,349
Διάμεση δωροδοκία (σε δηνάρια)	12,000	8,000
Μέση δωροδοκία (σε ευρώ)	470	282
Μέση δωροδοκία (σε ευρώ-ppp)	1,212	689
Μέση δωροδοκία ως % του ΚΚ ΑΕΠ	12.6%	7.2%
Μέση δωροδοκία ως % του μέσου μηνιαίου καθαρού μισθού	136%	82%

Σκοπός δωροδοκίας

Η δωροδοκία των δημοσίων υπαλλήλων μπορεί να έχει διάφορους σκοπούς. Οι δημόσιοι υπάλληλοι ενδέχεται να είναι σε θέση να αποσπάσουν δωροδοκίες για μια νόμιμη δημόσια υπηρεσία που θα μπορούσαν σε άλλη περίπτωση να αρνηθούν στον πελάτη ή να καθυστερήσουν για αόριστο χρονικό διάστημα. Από την άλλη πλευρά, μπορούν επίσης να καταβληθούν κίνητρα με πρωτοβουλία της επιχείρησης, προκειμένου να επηρεαστούν, μεταξύ άλλων, οι ρυθμιστικές αποφάσεις, οι φορολογικές εκτιμήσεις, οι διαδικασίες δημόσιων συμβάσεων ή η παροχή δημοσίων υπηρεσιών. Για καθεμία από αυτές τις επιχειρηματικές διαδικασίες, ο σκοπός της δωροδοκίας μπορεί να διαφέρει ανάλογα με τη φύση της διαδικασίας ή της απόφασης που υπόκειται σε χειραγώγηση. Για παράδειγμα, οι δωροδοκίες ενδέχεται να αποσκοπούν στην αλλαγή αρνητικής απόφασης για οικοδομική άδεια και, συνεπώς, στην ολοκλήρωση μιας διοικητικής διαδικασίας προς το συμφέρον της εταιρείας.

Στον οικονομικό κόσμο, οι δωροδοκίες μπορεί επίσης να είναι σημαντικές για την επιτάχυνση μιας ποικιλίας χρονοβόρων διαδικασιών, όπως η απόκτηση βοηθητικών δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας ή νερού, ο εκτελωνισμός αγαθών, η απόκτηση ορισμένων τύπων

αδειών για διαδικασίες παραγωγής ή την επιτάχυνση των επιθεωρήσεων υγείας και ασφάλειας στους χώρους των επιχειρήσεων, παρέχοντας εκ των προτέρων ενημέρωση σχετικά με τις επικείμενες επιθεωρήσεις. Ενώ η επιτάχυνση των διοικητικών διαδικασιών μπορεί να μην φαίνεται γενικά κακή, η επιτάχυνση των διαδικασιών αποκλειστικά για επιχειρήσεις που καταβάλλουν δωροδοκίες σε βάρος τίμιων επιχειρήσεων, δημιουργεί αθέμιτο ανταγωνισμό και συνεπώς ζημιώνει την οικονομία.

Από την άλλη πλευρά, ορισμένες δωροδοκίες μπορούν να εξυπηρετήσουν ένα σκοπό του οποίου το όφελος για τον υπάλληλο που αποδέχεται το "δώρο" δεν είναι άμεσα εμφανές, όπως όταν ένας αντιπρόσωπος μιας επιχείρησης καταβάλλει "δώρα" για να καλοπιάσει τον δημόσιο υπάλληλο για μελλοντικές συναλλαγές τους, δημιουργώντας έτσι μια εξαρτημένη σχέση μεταξύ αυτού του υπαλλήλου και του δωροδοκούντος.

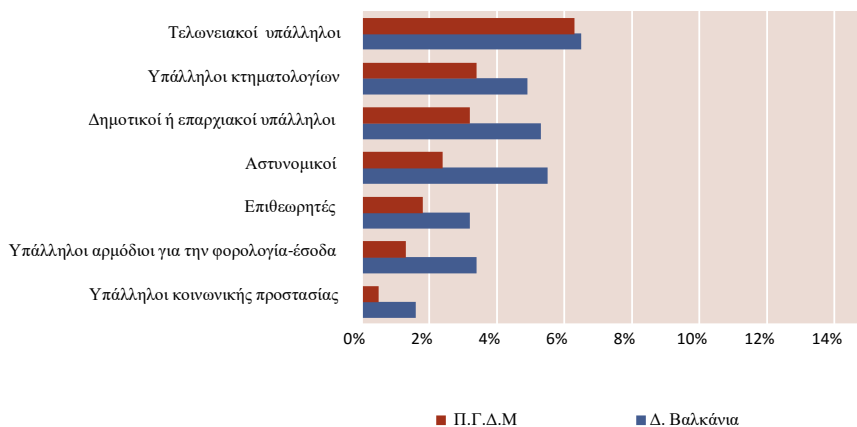
Δημόσιοι υπάλληλοι και δωροδοκία

Ακριβώς όπως υπάρχουν ορισμένοι σκοποί και διαδικασίες για τις οποίες οι επιχειρήσεις είναι πιο επιρρεπείς στο να κάνουν προσφορές σε δημόσιους υπαλλήλους, ορισμένοι τύποι δημόσιων υπαλλήλων συμμετέχουν στη δωροδοκία συχνότερα από άλλους. Για το λόγο αυτό, είναι χρήσιμο να αναλυθεί η πιθανότητα ενός συγκεκριμένου υπαλλήλου να λαμβάνει δωροδοκία, ανεξάρτητα από τη συχνότητα της αλληλεπίδρασης. Για να μετρηθεί αυτό, ο αριθμός των επιχειρήσεων που έδωσαν δωροδοκία σε έναν επιλεγμένο τύπο δημόσιου υπαλλήλου συγκρίνεται με τον αριθμό των επιχειρήσεων που είχαν επαφές με το συγκεκριμένο τύπο υπαλλήλου κατά τους 12 μήνες πριν από την έρευνα: με άλλα λόγια, η επικράτηση της δωροδοκίας σε επιλεγμένους δημόσιους υπαλλήλους από τις επιχειρήσεις.

Το ποσοστό επικράτησης δωροδοκίας που καταβάλλεται σε δημόσιους υπαλλήλους από επιχειρήσεις στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας κυμαίνεται από 6,3% για τους τελωνειακούς υπαλλήλους έως 0,5% για τους υπαλλήλους κοινωνικής προστασίας, γεγονός που σημαίνει ότι οι πιθανότητες των τελωνειακών υπαλλήλων να λαμβάνουν δωροδοκία από επιχειρήσεις κάθε φορά που βρίσκονται σε άμεση επαφή είναι σχεδόν δεκατρείς φορές εκείνη των αξιωματικών κοινωνικής προστασίας. Επιπλέον, οι υπάλληλοι των κτηματολογίων, οι δημοτικοί ή επαρχιακοί υπάλληλοι, οι αστυνομικοί, οι επιθεωρητές, οι υπάλληλοι φορολογίας - εσόδων και οι υπάλληλοι του υπουργείου κοινωνικής προστασίας έχουν ποσοστά επικράτησης μεταξύ 0,5 και 3,4% (Σχήμα 6).

Τα ποσοστά επικράτησης των δωροδοκιών που καταβάλλονται στους περισσότερους τύπους δημόσιων υπαλλήλων από τις επιχειρήσεις στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας είναι σημαντικά χαμηλότερα από εκείνα των δωροδοκιών που καταβάλλονται στον ίδιο τύπο υπαλλήλου στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων συνολικά, όπως για παράδειγμα για τους αστυνομικούς (2,4 έναντι 5,5%), δημοτικοί ή επαρχιακοί υπάλληλοι (3,2 έναντι 5,3%) ή υπάλληλοι φορολογίας -εσόδων (1,3 έναντι 3,4%).

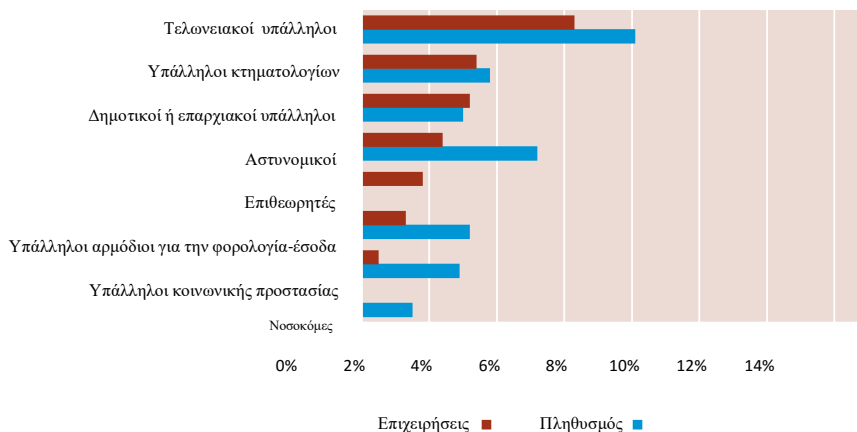
Σχήμα 6: Επικράτηση δωροδοκίας σε επιλεγμένους δημόσιους υπαλλήλους από επιχειρήσεις, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων (2012)

Είναι επίσης χρήσιμο να συγκρίνουμε την επικράτηση της δωροδοκίας από τις επιχειρήσεις σε επιλεγμένους δημόσιους υπαλλήλους με την επικράτηση της δωροδοκίας προς τον ίδιο τύπο δημόσιου υπαλλήλου από ιδιώτες. Τόσο οι ιδιωτικές επιχειρήσεις όσο και οι απλοί πολίτες επηρεάζονται από τη δωροδοκία στις δικές τους αλληλεπιδράσεις με τους δημόσιους αξιωματούχους, αλλά οι επιχειρήσεις και οι πολίτες συχνά ασχολούνται με διαφορετικούς τομείς της διοίκησης και μπορούν έτσι να παρέχουν συμπληρωματικές προοπτικές για την ευπάθεια των δημόσιων υπαλλήλων στη δωροδοκία.

Αυτά τα διαφορετικά πρότυπα δωροδοκίας παρουσιάζονται στο σχήμα 7, το οποίο συγκρίνει την επικράτηση της δωροδοκίας με επιλεγμένους τύπους δημόσιων υπαλλήλων που λαμβάνουν δωροδοκία από επιχειρήσεις με ισοδύναμα ποσοστά στη γενική δημογραφική έρευνα του ΟΗΕ για τη δωροδοκία και δωροδοκία στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.

Σχήμα 7: Επικράτηση δωροδοκίας σε επιλεγμένους τύπους δημόσιων υπαλλήλων που λαμβάνουν δωροδοκία από τις επιχειρήσεις και τον πληθυσμό, της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (2010-2012)

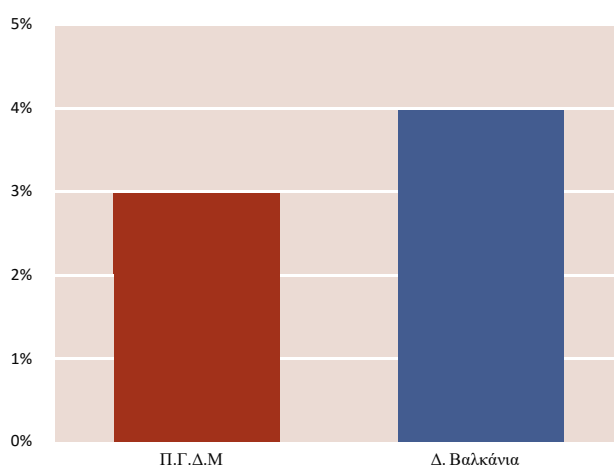
4.3.3 Δωροδοκία μεταξύ επιχειρήσεων

Η δωροδοκία συνδέεται συχνότερα με διεφθαρμένους δημόσιους υπαλλήλους που δέχονται χρήματα, δώρα ή άλλες παράνομες ευνοϊκές παροχές που συνδέονται με την παροχή δημόσιας υπηρεσίας, παρόλα αυτά σημαντικές μορφές δωροδοκίας λαμβάνουν χώρα και στον ίδιο τον ιδιωτικό τομέα, δηλαδή μεταξύ εκπροσώπων επιχειρηματικών φορέων του ιδιωτικού τομέα. Η δωροδοκία στο πλαίσιο οικονομικών, χρηματοπιστωτικών ή εμπορικών δραστηριοτήτων ορίζεται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της Διαφθοράς (UNCAC) ως "υπόσχεση, προσφορά ή δωρεά (ενεργός δωροδοκία) καθώς και η πρόσληψη ή η αποδοχή (παθητική δωροδοκία), άμεσα ή έμμεσα, αδικαιολόγητου πλεονεκτήματος προς/ από οποιοδήποτε πρόσωπο που διευθύνει ή εργάζεται, υπό οποιαδήποτε ιδιότητα, για μια οντότητα του ιδιωτικού τομέα προκειμένου αυτός ή αυτή, παραβιάζοντας τα καθήκοντά του, να ενεργεί ή να αποφεύγει να ενεργεί". Η Σύμβαση απαιτεί από τους υπογράφοντες να θεωρήσουν το ενδεχόμενο θέσπισης τέτοιων πράξεων ως ποινικών αδικημάτων.

Πρόκειται για μια μορφή δωροδοκίας που παρεμποδίζει τους ωφέλιμους μηχανισμούς της ελεύθερης αγοράς και δεν είναι μόνο επιζήμιο για τις επιχειρήσεις των οποίων οι εκπρόσωποι δέχονται δωροδοκίες, αλλά και για την κοινωνία στο σύνολό της. Η επικράτηση της δωροδοκίας μεταξύ των επιχειρήσεων υπολογίζεται ως ο αριθμός των επιχειρήσεων που έδωσαν χρήματα, ένα δώρο ή ένα αντίτιμο, μαζί με κάθε κανονική αμοιβή συναλλαγής, τουλάχιστον μία φορά κατά τους 12 μήνες πριν από την έρευνα σε οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο εργάζεται (υπό οποιαδήποτε ιδιότητα) για επιχειρηματικό φορέα του ιδιωτικού τομέα. Όπως

φαίνεται στο σχήμα 8, σύμφωνα με τον ορισμό αυτό, η μέση επικράτηση της δωροδοκίας μεταξύ επιχειρήσεων στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας ανέρχεται σε 3 τοις εκατό (έναντι 4% σε περιφερειακό επίπεδο). Αν και είναι μικρότερη από τη μέση επικράτηση δωροδοκίας που καταβάλλουν οι επιχειρήσεις σε δημόσιους υπαλλήλους, η διαπίστωση αυτή δείχνει ότι η δωροδοκία του ιδιωτικού τομέα αποτελεί πρόβλημα στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.

Σχήμα 8 : Επικράτηση δωροδοκίας μεταξύ επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα, της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας και της περιοχής των Δυτικών Βαλκανίων (2012)

Τρόποι πληρωμής

Όπως και στην δωροδοκία του δημόσιου τομέα, η δωροδοκία μεταξύ επιχειρήσεων μπορεί να πραγματοποιηθεί σε διάφορες μορφές: χρήματα, αγαθά, τρόφιμα και ποτά ή με τη μορφή ανταλλαγής για άλλη εύνοια. Στον επιχειρηματικό κόσμο της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, η παροχή τροφίμων και ποτών αποτελεί τη σημαντικότερη μορφή καταβολής δωροδοκίας μεταξύ των φορέων του ιδιωτικού τομέα, όπως και μεταξύ επιχειρήσεων και δημόσιων υπαλλήλων. Ωστόσο, η ανταλλαγή μιας εύνοιας για άλλη εύνοια και οι πληρωμές σε μετρητά παίζουν επίσης σημαντικό ρόλο όταν πρόκειται για παράνομες συναλλαγές μεταξύ των εκπροσώπων των επιχειρήσεων.

Σκοποί δωροδοκίας

Όταν οι δωροδοκίες καταβάλλονται από έναν επιχειρηματικό αντιπρόσωπο σε άλλο, είναι συνήθως εις βάρος της επιχείρησης, του οποίου ο αντιπρόσωπος δέχεται τη δωροδοκία, ενώ η επιχείρηση που καταβάλλει δωροδοκίες αναμένει να επωφεληθεί από τη δωροδοκία. Αυτό αντικατοπτρίζεται σαφώς στο γεγονός ότι όταν πρόκειται για δωροδοκία μεταξύ

επιχειρήσεων στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, ο σημαντικότερος σκοπός δωροδοκίας είναι η εξασφάλιση καλύτερων τιμών (21,8%). Σχεδόν όσες δωροδοκίες πληρώνονται για να κερδίσουν οικονομικό πλεονέκτημα σε σχέση με τις ανταγωνιστικές εταιρείες (21,4%), το 8,4% πληρώνεται για να συναφθεί συμφωνία για δημόσιο διαγωνισμό και 4,2% για να κερδίσει μια σύμβαση, να λάβει ειδικές πληροφορίες ή να πάρει μια ασφάλιση. Επιπλέον, πάνω από το ένα τρίτο όλων των δωροδοκιών επιχειρήσεων (36,3%) πληρώνονται χωρίς άμεσο προφανή σκοπό, αν και μπορεί να θεωρηθεί ότι τέτοιες πληρωμές χρησιμεύουν για να προσελκύσουν δωροδοκίες σε μακροχρόνια "εξάρτηση", η οποία τις καθιστά πιο επιρρεπή στη χορήγηση ευνοιών στην επιχείρηση που καταβάλλει δωροδοκίες κάποια στιγμή στο μέλλον.

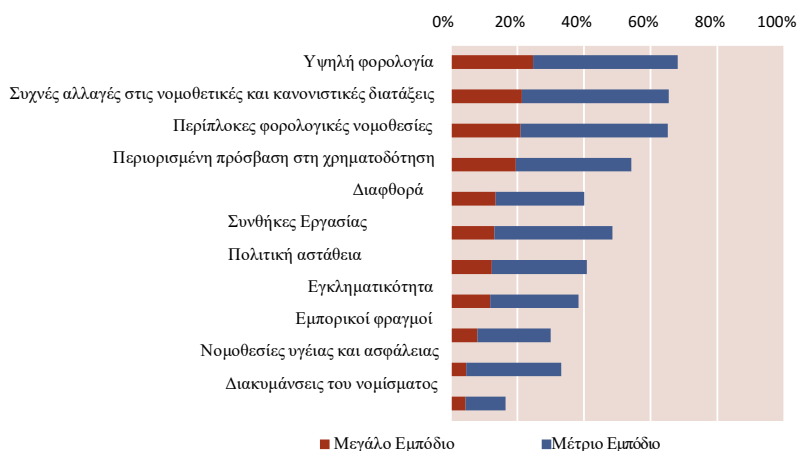
4.3 Αντιλήψεις και απόψεις για τη διαφθορά στην Π.Γ.Δ.Μ

Στον επιχειρηματικό κόσμο, οι αντιλήψεις είναι θεμελιώδεις παράγοντες για τη διαμόρφωση των αποφάσεων, της οικονομικής συμπεριφοράς και των αποτελεσμάτων. Η αντίληψη ενός ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος, για παράδειγμα, δημιουργεί την προσδοκία μιας θετικής απόδοσης μιας επένδυσης, καθιστώντας τις επιχειρήσεις πιο διατεθειμένες να επενδύσουν από ό, τι όταν αντιλαμβάνονται ένα αρνητικό επιχειρηματικό περιβάλλον. Οι μεγαλύτερες επενδύσεις δημιουργούν περισσότερη ζήτηση, περισσότερες θέσεις εργασίας, υψηλότερη ανάπτυξη και πιο δυναμική και ευημερούσα οικονομία. Επομένως, στην οικονομία, οι αντιλήψεις συχνά μεταφράζονται άμεσα στα αποτελέσματα.

Προκειμένου να διεξάγουν αποτελεσματικά τις οικονομικές τους δραστηριότητες και να επιτύχουν τους επιχειρηματικούς τους στόχους, οι ιδιωτικές εταιρείες απαιτούν ένα επιχειρηματικό περιβάλλον με τις κατάλληλες συνθήκες ώστε να είναι τόσο παραγωγικές όσο και κερδοφόρες. Οι όροι αυτοί περιλαμβάνουν το κράτος δικαίου για την επιβολή συμβάσεων και την παροχή ασφάλειας, το απαιτούμενο ρυθμιστικό περιβάλλον και μια λειτουργούσα υποδομή. Αντιθέτως, η απουσία αυτών των συνθηκών ή η παρουσία παραγόντων επιζήμιων για το επιχειρηματικό κλίμα αποτελούν εμπόδιο στην επιχειρηματική δραστηριότητα και εμποδίζουν τον ιδιωτικό τομέα να ευημερήσει και να αναπτύξει το πλήρες δυναμικό του.

Όταν ερωτήθηκαν κατά πόσον ορισμένα θέματα αποτελούν εμπόδιο στην επιχειρηματική δραστηριότητα στη χώρα τους, οι ιδιοκτήτες επιχειρήσεων και εκπρόσωποι στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας κατατάσσουν τη διαφθορά ως το πέμπτο πιο σημαντικό ζήτημα μετά από την υψηλή φορολογία, τις συχνές αλλαγές στις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις, τις περίπλοκες φορολογικές νομοθεσίες και την περιορισμένη πρόσβαση στη χρηματοδότηση. Στην πραγματικότητα, η διαφθορά θεωρείται σημαντικό εμπόδιο από το 13,5% των εκπροσώπων των επιχειρήσεων, μετά την υψηλή φορολογία (24,7%), τις συχνές αλλαγές στις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις (21,3%), τις περίπλοκες φορολογικές νομοθεσίες (21%) και την περιορισμένη πρόσβαση στη χρηματοδότηση (19,5%). Επιπλέον, ένα άλλο 26,6% των ερωτηθέντων θεωρεί τη διαφθορά ως μέτριο εμπόδιο στην επιχειρηματική δραστηριότητα (Σχήμα 8).

Σχήμα 8: Ποσοστιαία κατανομή των εκπροσώπων των επιχειρήσεων που θεωρούν τα επιλεγμένα ζητήματα σημαντικό ή μέτριο εμπόδιο στην επιχειρηματική δραστηριότητα, της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (2012)

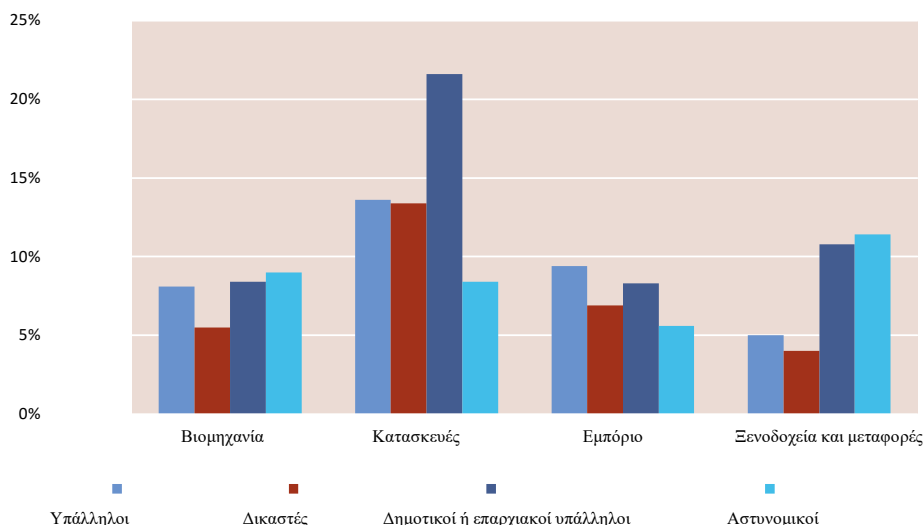

Αντίληψη σχετικά με τη διαφθορά των δημοσίων υπαλλήλων

Όταν οι αντιπρόσωποι επιχειρήσεων θεωρούν ότι η διαφθορά αποτελεί εμπόδιο στην επιχειρηματική δραστηριότητα, συχνά έχουν κατά νου ορισμένους τύπους δημοσίων υπαλλήλων (ή συγκεκριμένων διοικητικών διαδικασιών), στους οποίους η διαφθορά μπορεί να συναντάται συχνότερα από ό, τι μεταξύ άλλων. Αυτοί είναι συχνά δημόσιοι υπάλληλοι σε τοπικό επίπεδο με τους οποίους οι επιχειρήσεις βρίσκονται σε συχνή αλληλεπίδραση ή αξιωματούχοι οι οποίοι συχνά αναφέρονται στα μέσα ενημέρωσης σε σχέση με τη διαφθορά. Στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, περίπου ένας στους δέκα (10,1%) αντιπρόσωποι επιχειρήσεων πιστεύουν ότι η καταβολή δωροδοκίας στους τελωνειακούς υπαλλήλους συμβαίνει πολύ ή αρκετά συχνά σε εταιρείες όπως οι δικές τους και ένα λίγο μικρότερο ποσοστό σκέφτεται το ίδιο για τους δικαστές / εισαγγελείς (8,9%), δημοτικούς ή επαρχιακούς υπαλλήλους (8,7%) και αστυνομικούς (6,7%).

Τέτοιες αντιλήψεις σχετικά με τη συχνότητα καταβολής δωροδοκίας σε ορισμένους τύπους δημοσίου υπαλλήλου χρειάζονται περαιτέρω διαφοροποίηση ανά τομέα της οικονομίας. Δεδομένου ότι οι εκπρόσωποι των επιχειρήσεων ρωτήθηκαν εάν θεωρούν ότι η πληρωμή δωροδοκίας σε ορισμένους υπαλλήλους από «επιχειρήσεις όπως οι δικές τους» συμβαίνει συχνά, η σύγκριση ανά τύπο υπαλλήλου είναι πολύ σημαντική σε σχέση με παρόμοιες επιχειρήσεις στους δικούς τους τομείς. Όπως φαίνεται στο Σχήμα 9, πάνω από το ένα πέμπτο (21,6%) των εκπροσώπων των επιχειρήσεων στον τομέα των Κατασκευών θεωρεί ότι η δωροδοκία δημοτικών ή επαρχιακών αξιωματούχων είναι πολύ ή αρκετά συχνή, ενώ ένας στους δέκα (10,8%) ερωτηθέντες στον τομέα ξενοδοχείων και μεταφορών συνδυαστικά, το 8,4 τοις εκατό των ερωτηθέντων στη Βιομηχανία και το 8,3 τοις εκατό των ερωτηθέντων στο εμπόριο σκέφτονται το ίδιο. Οι αστυνομικοί φαίνεται ότι είναι οι πιο επιρρεπείς στη δωροδοκία στους ξενοδοχειακούς και τους τομείς μεταφορών (11,4%) αλλά και στον τομέα της μεταποίησης (9%). Αντίθετα, οι τελωνειακοί υπάλληλοι (9,4%) θεωρούνται οι πιο επιρρεπείς στη δωροδοκία στο Εμπόριο.

Σχήμα 9: Ποσοστό εκπροσώπων των επιχειρήσεων που θεωρούν ότι η πληρωμή δωροδοκίας σε επιλεγμένους δημόσιους υπαλλήλους συμβαίνει πολύ ή αρκετά συχνά σε επιχειρήσεις όπως η δική τους, ανά οικονομικό τομέα, στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (2012)

Στάση απέναντι στη διεφθαρμένη συμπεριφορά

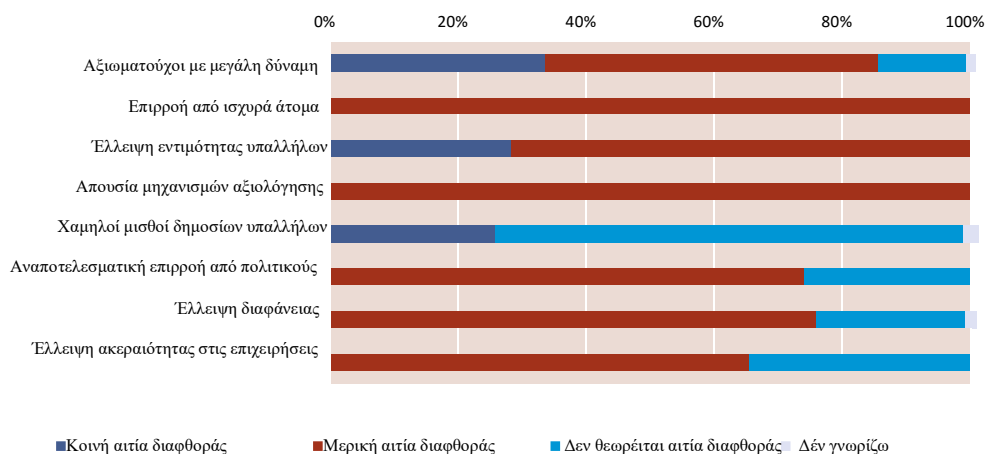
Όπως και στην περίπτωση των αντιλήψεων για τη διαφθορά, η στάση απέναντι σε αυτό που συνιστά δωροδοκία και αυτό που συνιστά αποδεκτή συμπεριφορά διαφέρουν συχνά μεταξύ των ατόμων, των κοινωνιών και των διαφόρων οικονομικών τομέων. Η έρευνα των εκπροσώπων των επιχειρήσεων όσον αφορά τη στάση τους έναντι σε ορισμένες μορφές διεφθαρμένης συμπεριφοράς μπορεί επίσης να ρίξει φως στην προθυμία τους να συμμετάσχουν στη δωροδοκία και τη διαφθορά, καθώς και στις προσδοκίες τους για αυτό.

Τα στοιχεία δείχνουν ότι οι περισσότεροι εκπρόσωποι των επιχειρήσεων γνωρίζουν καλά τα όρια της ηθικής συμπεριφοράς στις επιχειρηματικές συναλλαγές και ταξινομούν πράξεις εκτός αυτών των ορίων ως "μη αποδεκτές". Ωστόσο, υπάρχει επίσης ένας σημαντικός αριθμός από αυτούς που χαρακτηρίζουν ορισμένες παράνομες πράξεις ως αποδεκτή συμπεριφορά, ιδιαίτερα όταν η σοβαρότητα της παραβίασης δεν είναι άμεσα προφανής. Για παράδειγμα, πάνω από το ήμισυ των εκπροσώπων επιχειρήσεων στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας θεωρούν ότι η χρήση σχέσεων και προσωπικών επαφών με δημόσιους οργανισμούς για την επιτάχυνση διαδικασιών που σχετίζονται με τις επιχειρήσεις είναι αποδεκτή. Επίσης, σε περιπτώσεις που σαφώς παραβιάζονται τα πρότυπα δεοντολογίας, όπως η χρήση δημόσιων πόρων για ιδιωτικό όφελος, υπάρχει ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό περίπου 20% των εκπροσώπων των επιχειρήσεων που το θεωρούν αποδεκτό. Επιπλέον, θεωρούνται αποδεκτές και άλλες σοβαρές διεφθαρμένες πρακτικές (συμπεριλαμβανομένης της χρησιμοποίησης δημόσιων πόρων για το συμφέρον τρίτου και την εκτέλεση δημόσιων λειτουργιών από άτομα τα οποία έχουν συμφέρον σε ιδιωτικές εταιρείες) από περίπου 15% των επιχειρηματικών εκπροσώπων. Επίσης, περίπου ένας στους επτά αντιπροσώπους επιχειρήσεων (14,7%) θεωρεί την εκτέλεση πολλαπλών δημόσιων λειτουργιών ταυτόχρονα αποδεκτή.

Αντίληψεις σχετικά με τα αίτια της διαφθοράς

Η έρευνα που διεξήχθη σε εκπροσώπους επιχειρήσεων ως προς την αντίληψή τους για τα αίτια της διαφθοράς μπορεί να δώσει αρκετές πληροφορίες ώστε μια στρατηγική για την καταπολέμηση της διαφθοράς να στοχεύει αποτελεσματικά. Τα στοιχεία δείχνουν ότι το ένα τρίτο (33,5%) των εκπροσώπων των επιχειρήσεων θεωρεί τους αξιωματούχους με μεγάλη δύναμη ως κοινή αιτία διαφθοράς, ακολουθούμενη από την επιρροή από ισχυρά άτομα (32,3%). Επιπλέον, μεταξύ 28,3 και 25% των εκπροσώπων των επιχειρήσεων στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας θεωρούν ότι η έλλειψη εντιμότητας των υπαλλήλων, η έλλειψη μηχανισμών αξιολόγησης, οι χαμηλοί μισθοί και η αναποτελεσματική επιρροή των πολιτικών αποτελούν κοινή αιτία της διαφθοράς (Σχήμα 10). Αντίθετα, η έλλειψη διαφάνειας και έλλειψη ακεραιότητας στις επιχειρήσεις θεωρείται από περίπου το ένα πέμπτο των αντιπροσώπων επιχειρήσεων (21 και 19,3%) ως κοινή αιτία διαφθοράς.

Σχήμα 10: Ποσοστό των εκπροσώπων των επιχειρήσεων που θεωρούν διάφορα ζητήματα ως κοινή αιτία της διαφθοράς / μερική αιτία της διαφθοράς / δεν αποτελεί αιτία διαφθοράς, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (2012)

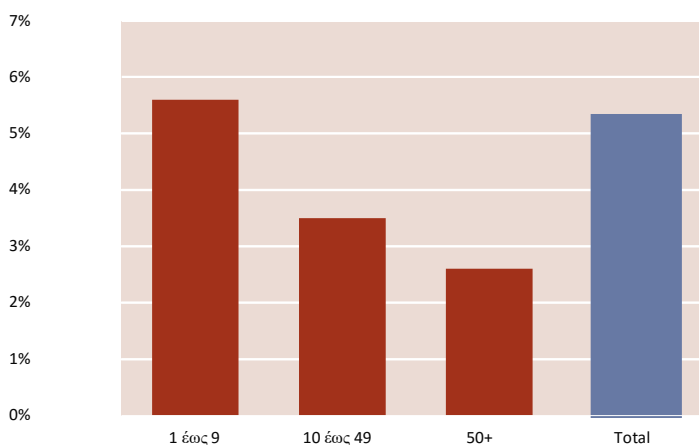
Ο αντίκτυπος της δωροδοκίας στις επιχειρηματικές επενδύσεις

Η αντίληψη της δωροδοκίας έχει έμμεση επίπτωση στην προθυμία των επιχειρήσεων να πραγματοποιούν μεγάλες επενδύσεις, η οποία έχει δυνητικά καταστροφικές συνέπειες για την οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση. Συνολικά, το 5,3 τοις εκατό των επιχειρήσεων στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας αποφάσισε να μην πραγματοποιήσει σημαντική επένδυση στους δώδεκα μήνες πριν από την έρευνα, λόγω του φόβου ότι πρέπει να δωροδοκήσουν για να λάβουν τις απαιτούμενες υπηρεσίες ή άδειες.

Θεωρώντας ότι μόνο ένα ορισμένο τμήμα των επιχειρήσεων είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν σημαντικές επενδύσεις, το γεγονός ότι η διαφθορά έχει τόσο αρνητικό

αντίκτυπο είναι σημαντικό. Αλλά ίσως η πιο επιβλαβής πτυχή της είναι ότι ο οικονομικός αντίκτυπος της δωροδοκίας στο επιχειρηματικό κλίμα και στις επενδυτικές αποφάσεις είναι πιο έντονος για τις μικρότερες επιχειρήσεις (Σχήμα 11). Οι πολύ μικρές (5,6 τοις εκατό) και οι μικρές επιχειρήσεις (3,5 τοις εκατό) επηρεάζονται πολύ περισσότερο από τις μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις (2,6%), γεγονός που σημαίνει ότι ο φόβος δωροδοκίας έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο στις επιχειρήσεις με το μεγαλύτερο δυναμικό ανάπτυξης .

Σχήμα 11: Ποσοστό εκπροσώπων των επιχειρήσεων που αποφάσισαν να μην πραγματοποιήσουν σημαντική επένδυση κατά τους δώδεκα μήνες πριν από την έρευνα λόγω φόβου δωροδοκίας, κατά αριθμό υπαλλήλων, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (2012)

4.4 Άλλες μορφές εγκλήματος στην Π.Γ.Δ.Μ

Εκτός από τη διαφθορά, οι επιχειρήσεις στα δυτικά Βαλκάνια, όπως και οι επιχειρήσεις παντού, πλήττονται από διάφορες άλλες μορφές εγκλημάτων κατά των περιουσιακών ή επιχειρηματικών δραστηριοτήτων τους. Ο αντίκτυπος τέτοιων εγκλημάτων μπορεί να είναι σημαντικός, τόσο από πλευράς άμεσου κόστους και ζημιών όσο και έμμεσων δαπανών, υπό μορφή ασφαλίστρων, δαπανών ασφάλειας και χαμένων επενδυτικών ευκαιριών. Ενώ το έγκλημα δεν κατατάσσεται στα σημαντικότερα εμπόδια στην επιχειρηματική δραστηριότητα στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, εξακολουθεί να υπάρχει σημαντικό ποσοστό των επιχειρήσεων που θεωρούν ότι το έγκλημα είναι είτε σημαντικό (11,9%) είτε μέτριο εμπόδιο (26,5%) στην επιχειρηματική δραστηριότητα.

Η μέτρηση του άμεσου αντίκτυπου του εγκλήματος αποτελεί πρόκληση για πολλούς λόγους, ανεξάρτητα από το αν τα θύματα είναι άτομα ή επιχειρήσεις. Τα εγκλήματα που αναφέρονται από την αστυνομία είναι ευρέως κατανοητό ότι υποτιμούν την πραγματική έκταση της εγκληματικής δραστηριότητας. Πριν καταγραφεί το έγκλημα σε στατιστικά στοιχεία διοικητικού εγκλήματος, πρέπει να εντοπιστεί, να αναφερθεί στην αστυνομία, να αναγνωρισθεί ως εγκληματική πράξη καθώς και να καταγραφεί ως έγκλημα στις αστυνομικές στατιστικές. Ένας μεγάλος αριθμός εγκλημάτων δεν αναφέρεται στην

αστυνομία και μερικά από αυτά δεν καταγράφονται στις αστυνομικές στατιστικές. Τέτοιοι περιορισμοί στις επίσημες στατιστικές για το έγκλημα μπορούν να ξεπεραστούν με τη βοήθεια ερευνών για τη θυματοποίηση του εγκλήματος, η οποία παρέχει δεδομένα για την αξιολόγηση του λεγόμενου "σκοτεινού αριθμού" εγκλημάτων που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία. Τα δεδομένα αυτά παρέχουν πολύτιμες πρόσθετες γνώσεις σχετικά με τη φύση και τις λεπτομέρειες της εγκληματικής πράξης καθώς και με τα χαρακτηριστικά των θυμάτων, πληροφορίες που συνήθως δεν διατίθενται από επίσημα στοιχεία της αστυνομίας.

Οι επιχειρήσεις στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας επηρεάζονται από διάφορες μορφές εγκληματικότητας σε διαφορετικό βαθμό, ανάλογα με το μέγεθος, τον τύπο της οικονομικής δραστηριότητας, την τοποθεσία και άλλους παράγοντες. Μεταξύ των πέντε σημαντικών τύπων εγκληματικών πράξεων, ο δωδεκάμηνος ρυθμός επικράτησης της θυματοποίησης των επιχειρήσεων στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας είναι υψηλότερος όσον αφορά την απάτη από τρίτους (συμπεριλαμβάνεται η απάτη από τους πελάτες, τους διανομείς ή τους προμηθευτές, αλλά αποκλείεται η απάτη από τους υπαλλήλους και τους διαχειριστές). Περίπου μία στις έξι επιχειρήσεις έχει εξαπατηθεί τους τελευταίους 12 μήνες (17,2%) με διάφορα μέσα, όπως πελάτες που εξαπατούν την εταιρεία σχετικά με την προθυμία τους να πληρώσουν ακόμα και με εξαπάτηση των προμηθευτών σε σχέση με την ποιότητα ή την ποσότητα των αγαθών που παραδόθηκαν ή μέσω ηλεκτρονικής απάτης. Επιπλέον, πολλές εταιρείες που αντιμετωπίζουν απάτη από τρίτους υποφέρουν περισσότερο από μία φορά - κατά μέσο όρο, τέτοιες επιχειρήσεις πέφτουν θύματα απάτης 5,4 φορές σε ένα χρόνο.

Το ποσοστό επικράτησης για διαρρήξεις και βανδαλισμούς είναι επίσης σημαντικό. Στην περίπτωση διαφθοράς περίπου μια στις οκτώ (12,9%) επιχειρήσεις έχουν πέσει θύματα κατά τη διάρκεια των τελευταίων 12 μηνών και κατά μέσο όρο οι θυματοποιημένες επιχειρήσεις πέφτουν θύματα διαφθοράς 2,7 φορές το χρόνο. Στην περίπτωση πράξεων βανδαλισμού κατά επιχειρήσεων, όπου τα κτίρια, ο εξοπλισμός ή άλλα περιουσιακά στοιχεία σε επαγγελματικούς χώρους έχουν υποστεί σκόπιμη βλάβη από πράξεις βίας, εμπρησμού, γκράφιτι ή άλλα μέσα, το 6,9% όλων των επιχειρήσεων έπεσε θύμα τέτοιων πράξεων κατά μέσο όρο 2,9 φορές τους προηγούμενους 12 μήνες. Τα στοιχεία δείχνουν επίσης ότι το 0,9% όλων των επιχειρήσεων έπεσε θύμα εκβιασμού κατά τους 12 μήνες πριν από την έρευνα.

Επιπλέον, το ποσοστό επικράτησης της κλοπής αυτοκινήτων αντιπροσωπεύει το 0,5% όλων των επιχειρήσεων που κατέχουν αυτοκίνητα, ενώ τα θύματα υποφέρουν κατά μέσο όρο 2,4 φορές το χρόνο (πολλές επιχειρήσεις που πλήττονται έχουν περισσότερα από ένα οχήματα της εταιρείας σε λειτουργία κάθε φορά, συμπεριλαμβανομένων των αυτοκινήτων, των φορτηγών, των λεωφορείων και άλλων μηχανοκίνητων οχημάτων).

Το κόστος του εγκλήματος

Τα στοιχεία της έρευνας δείχνουν ότι το μέσο κόστος των εγκληματικών ζημιών που προκαλούνται από τους πέντε τύπους εγκλημάτων που καλύπτονται είναι σημαντικό στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Ωστόσο, οι δαπάνες αυτές κατανομούνται σε μεγάλο βαθμό άνισα, με περιορισμένο αριθμό περιστατικών εγκληματικότητας που προκαλούν εξαιρετικά δαπανηρές ζημιές και μεγαλύτερο αριθμό

περιστατικών που έχουν ως αποτέλεσμα χαμηλότερο κόστος ζημιών. Αυτή η διαστρεβλωμένη κατανομή μπορεί να περιγραφεί χρησιμοποιώντας δύο ξεχωριστούς δείκτες, δηλαδή το μέσο κόστος της ποινικής βλάβης και το διάμεσο κόστος της ποινικής βλάβης. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 2, το μέσο κόστος της ποινικής βλάβης είναι περίπου 4-6 φορές υψηλότερο από το μέσο κόστος όλων των τύπων εγκλημάτων, εκτός από τη διάρρηξη, όπου ο λόγος μεταξύ μέσου και διαμέσου είναι 8.6.

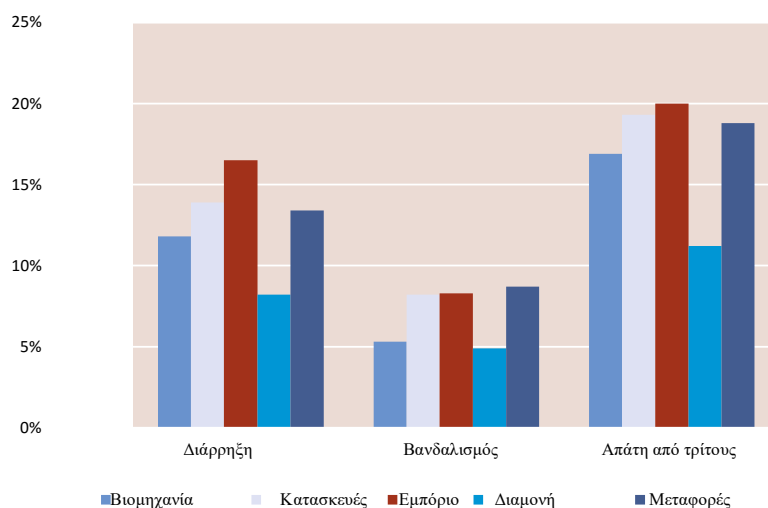
Πίνακας 2: Κόστος οικονομικής ζημίας που προκλήθηκε από το τελευταίο έγκλημα που υπέστησαν οι επιχειρήσεις στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (σε Δηνάρια, Ευρώ και Ευρώ-PPP), ανά τύπο εγκληματικών πράξεων, στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (2012)

Κόστος εγκληματικής πράξης	Ληστεία	Βανδαλισμός	Κλοπή οχημάτων	Απάτες Τρίτων
Μέσο κόστος (δηνάρια)	360,185	70,269	235,084	322,365
Διάμεσο κόστος (δηνάρια)	42,000	12,000	60,000	60,000
Μέσο κόστος (ευρώ)	5,856	1,143	3,822	5,241
Διάμεσο κόστος (ευρώ-PPP)	14,294	2,789	9,330	12,793

Θυματοποίηση ανά οικονομικό τομέα

Μια ανάλυση της θυματοποίησης των επιχειρήσεων στους πέντε οικονομικούς τομείς που καλύπτει η έρευνα δείχνει κάποιες έντονες διαφορές μεταξύ των επιπέδων θυματοποίησης ανά τομέα στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Όπως φαίνεται στο σχήμα 12, τα επιμέρους ποσοστά επικράτησης για βανδαλισμούς σε γενικές γραμμές είναι γενικά κάτω από 8,7% σε όλους τους τομείς και τα ποσοστά επικράτησης για διάρρηξεις είναι 13,9% ή χαμηλότερα σε όλους τους τομείς εκτός από το εμπόριο για το οποίο το ποσοστό επικράτησης για διάρρηξη είναι 16,5%. Από την άλλη πλευρά, για εμπορικές επιχειρήσεις είναι (20%), για επιχειρήσεις στον τομέα των κατασκευών (19,3%). Αξιοσημείωτο επίσης είναι ότι οι επιχειρήσεις στις μεταφορές είναι θύματα απάτης από τρίτους πολύ συχνότερα από τις επιχειρήσεις στον κλάδο "Διαμονής" (11,2%) .

Σχήμα 12: Ετήσια ποσοστά επικράτησης για διάρρηξεις, βανδαλισμούς και απάτες από τρίτους που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (2012)

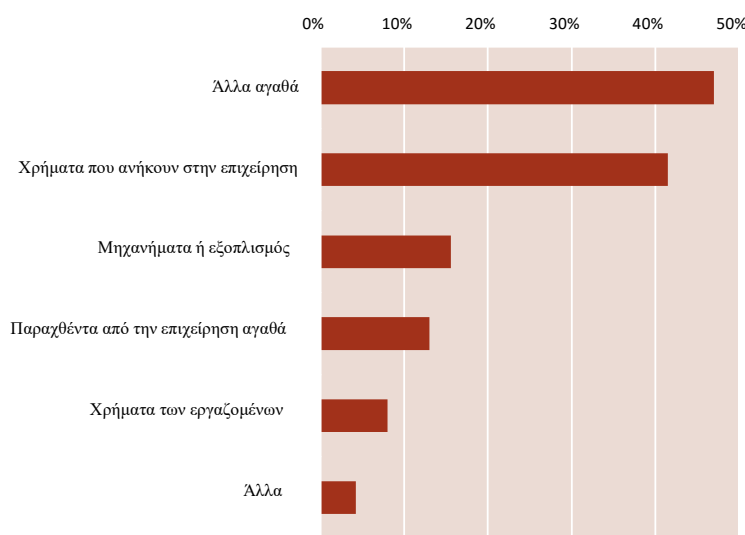

Διαρρήξεις

Από όλα τα περιστατικά διάρρηξης που αναφέρθηκαν στην έρευνα, όσον αφορά τις επιχειρήσεις στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, το 15,4% μπορεί να χαρακτηριστεί ως απλή απόπειρα διάρρηξης, καθώς τίποτα δεν κλάπηκε.

Σε περιπτώσεις που πράγματι κλέβεται κάτι από τις εγκαταστάσεις μιας επιχείρησης, το είδος των κλοπιμαίων διαφέρει σημαντικά. Όπως φαίνεται στο Σχήμα 13, σε σχεδόν το ήμισυ (47%) των περιπτώσεων λαμβάνονται άλλα αγαθά (που δεν παράγονται από την ίδια την εταιρεία), όπως για παράδειγμα στο (41,5%) των περιπτώσεων οι διαρρήκτες κλέβουν τα χρήματα που ανήκουν στην επιχείρηση θυματοποίησης. Άλλα κλεμμένα αντικείμενα είναι τα μηχανήματα ή ο εξοπλισμός (15,6%), τα αγαθά που παράγει η εταιρεία (13%) και τα χρήματα των εργαζομένων (8%).

Σχήμα 13: Ποσοστιαία κατανομή των κλοπιμαίων από επιχειρήσεις σε περιπτώσεις διάρρηξης, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (2012)

Ο σκοπός της διάρρηξης εξαρτάται επίσης από τον τύπο της επιχείρησης και τον τύπο μηχανημάτων, εξοπλισμού και άλλων πολύτιμων αντικειμένων που χρησιμοποιούνται από αυτή. Για παράδειγμα, τα μηχανήματα και ο εξοπλισμός είναι οι πιο χαρακτηριστικοί τύποι κλοπής από τις επιχειρήσεις στον τομέα των κατασκευών (75,6%), ενώ άλλα αγαθά που δεν παράγονται από την εν λόγω εταιρεία είναι αντικείμενα που κλέβονται συνήθως από επιχειρήσεις στον τομέα του χονδρικού εμπορίου και του λιανικού εμπορίου (44,6%).

Βανδαλισμοί

Οι πράξεις βανδαλισμού κατά των επιχειρήσεων μπορεί να είναι πολύ επιζήμιες όσον αφορά τις άμεσες ζημιές και τα έξοδα επισκευής, την απώλεια της παραγωγής, καθώς και την υποβάθμιση της εικόνας των επαγγελματικών χώρων και τη μειωμένη ελκυστικότητα για τους πελάτες. Κατά μέσο όρο, οι πράξεις βανδαλισμού στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας επικεντρώνονται συχνότερα σε οχήματα που ανήκουν στην στοχοποιημένη επιχείρηση (47,2%), σε κτίρια (30,2%) και σε μηχανήματα και εξοπλισμό (18,9%).

Κλοπή οχημάτων

Η κλοπή των μηχανοκίνητων οχημάτων είναι διαφορετική από εκείνη των άλλων μορφών εγκληματικότητας σε σχέση με τις επιχειρήσεις που αναφέρονται εδώ, δεδομένου ότι η φυσική τοποθεσία του αδικήματος μπορεί να είναι είτε στην επιχείρηση είτε αλλού. Στην πραγματικότητα, τα στοιχεία σχετικά με τη θέση της κλοπής οχημάτων από επιχειρήσεις στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας δείχνουν ότι η πλειοψηφία (53,2%) πραγματοποιείται απευθείας από επαγγελματικούς χώρους (όπως χώρος στάθμευσης ή γκαράζ), ενώ πάνω από το ένα τρίτο (35,2 τοις εκατό) πραγματοποιείται εκτός των επαγγελματικών χώρων αλλά εντός του ίδιου δήμου. Περίπου μία στις εννέα κλοπές οχημάτων πραγματοποιείται αλλού, τόσο στη χώρα όσο και στο εξωτερικό (11,6%). Στις τελευταίες περιπτώσεις κατά τη διάρκεια επαγγελματικών ταξιδιών για παράδειγμα.

Ένα ορισμένο ποσοστό κλεμμένων οχημάτων μπορεί αργότερα να ανακτηθεί. Σε πολλές περιπτώσεις, οι παραβάτες χρησιμοποιούν το κλεμμένο όχημα μόνο για περιορισμένο χρονικό διάστημα και εγκαταλείπουν το όχημα μετά από κάποιο χρονικό διάστημα σε ένα μέρος όπου μπορεί να βρεθεί. Σύμφωνα με τα στοιχεία, τα μισά από τα αυτοκίνητα (49,1%) που κλάπηκαν από επιχείρηση στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας ανακτώνται.

Εκβιασμός

Τα στοιχεία δείχνουν ότι οι απειλές εκβιασμού λαμβάνουν μια ποικιλία απειλητικών μορφών. Σύμφωνα με τις θυματοποιημένες επιχειρήσεις στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, περίπου τα δύο πέμπτα (40,4%) απειλών εκβιασμού συνεπάγονται συγκεκριμένες ζημιές στην επιχείρηση ή την περιουσία της, ενώ το 6,7% εξηγεί τις μη ειδικές ζημιές στην επιχείρηση ή την ιδιοκτησία της. Επιπλέον, το 26,9% αφορά συγκεκριμένες προσωπικές απειλές για να βλάψει τον ιδιοκτήτη, το διευθυντή, τους υπαλλήλους ή τους συγγενείς τους. Άλλες περιπτώσεις περιλαμβάνουν υποσχέσεις προστασίας από εγκληματικές πράξεις ή άλλες απειλές.

Είναι αξιοσημείωτο ότι οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για τη διαβίβαση απειλών εκβιασμού στις επιχειρήσεις στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας είναι αρκετά συμβατικές και φαίνεται να έχουν το μεγαλύτερο δυνατό αντίκτυπο στο άτομο που απειλείται. Σε πάνω από το ένα τρίτο των περιπτώσεων (35,6%) ένας ή περισσότεροι παραβάτες περπατούν στις εγκαταστάσεις της επιχείρησης για να μεταδώσουν την απειλή, ενώ σε σχεδόν το ένα πέμπτο των περιπτώσεων (19,2%) η απειλή γίνεται σε μια προσωπική συνάντηση εκτός εγκαταστάσεων. Περίπου στα δύο πέμπτα (43,4%) των περιπτώσεων οι απειλές εκβιασμού απλώς κοινοποιούνται τηλεφωνικά.

Μέτρα και κόστος πρόληψης του εγκλήματος

Όπως δείχνουν τα στοιχεία από την έρευνα αυτή, οι επιχειρήσεις στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας αντιμετωπίζουν πραγματικό κίνδυνο εγκληματικότητας. Προκειμένου να προστατευθούν από εγκληματικότητα, οι επιχειρήσεις εγκαθιστούν συχνά ειδικά συστήματα ασφαλείας (συστήματα συναγερμού, κάμερες) ή

χρησιμοποιούν φρουρούς ασφαλείας ή άλλα μέτρα. Συνολικά, το 68,7% όλων των επιχειρήσεων στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας χρησιμοποιεί τουλάχιστον ένα προστατευτικό μέτρο ασφαλείας κατά του εγκλήματος.

Το έγκλημα κατά των επιχειρήσεων συχνά προκαλεί σημαντική ζημιά στις επιχειρήσεις. Για να προστατευθούν από τις οικονομικές επιπτώσεις, οι επιχειρήσεις μπορούν να κάνουν χρήση των ασφαλιστηρίων συμβολαίων που καταβάλλουν αποζημίωση για αποζημιώσεις. Στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, μόνο μια μειοψηφία επιχειρήσεων έχει κάθε είδους ασφάλιση έναντι των συνεπειών του εγκλήματος. Κατά μέσο όρο, μόνο το 1% όλων των επιχειρήσεων έχουν ένα συγκεκριμένο είδος ασφαλιστικής πολιτικής που προστατεύει ειδικά από εγκληματικές πράξεις, ενώ το 27,8% έχει ένα γενικό ασφαλιστικό συμβόλαιο που προστατεύει επίσης από εγκληματικές πράξεις και επτά στους δέκα (70,6%) καμία ασφάλιση κατά του εγκλήματος.

Αντιλήψεις και απόψεις σχετικά με το έγκλημα

Όπως και με τις αντιλήψεις για τη διαφθορά, πέρα από την αντικειμενική εμπειρία, οι αντιλήψεις για τον κίνδυνο εγκλημάτων επηρεάζονται από διάφορους παράγοντες. Οι αναφορές των μέσων ενημέρωσης και τα γενικά συναισθήματα ανασφάλειας και φόβου μπορεί να συμβάλουν σε μια αυξημένη αντίληψη του κινδύνου εγκληματικότητας. Τέτοιες αντιλήψεις μπορούν επίσης να επηρεάσουν το βαθμό στον οποίο η εγκληματικότητα σε μια συγκεκριμένη περιοχή γίνεται αντιληπτό ότι αυξάνεται ή μειώνεται.

Η πλειοψηφία των επιχειρηματικών εκπροσώπων στην έρευνα (82,6%) δήλωσε ότι θεωρούσε ότι ο κίνδυνος εγκληματικότητας για τον επιχειρηματικό τους όμιλο παρέμεινε σταθερός σε σύγκριση με 12 μήνες πριν, ενώ το 9,6% των ερωτηθέντων είδε αύξηση του κινδύνου εγκληματικότητας και 7,2 τοις εκατό είδε μείωση (το 0,7% δεν εξέφρασε γνώμη). Αυτές οι αντιλήψεις των ηγετών των επιχειρήσεων δείχνουν μια αυξημένη ευαισθησία ως προς το έγκλημα.

Ο αντίκτυπος του εγκλήματος στις επιχειρηματικές επενδύσεις

Αν και οι αντιλήψεις για τον κίνδυνο εγκληματικότητας από μόνες τους δεν έχουν μεγάλη συσχέτιση με τον πραγματικό κίνδυνο εγκληματικότητας, όπως μετράται από την εμπειρία του εγκλήματος από τις επιχειρήσεις, τέτοιες αντιλήψεις έχουν σημασία για τη διαμόρφωση απόψεων σχετικά με το επικρατών «επιχειρηματικό κλίμα» και την αξιολόγηση επιχειρηματικών και επενδυτικών ευκαιριών. Η αρνητική αντίληψη για τη γενική κατάσταση του εγκλήματος σε μια χώρα μπορεί να οδηγήσει σε μειωμένες επενδύσεις και να επηρεάσει την οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση. Τα στοιχεία δείχνουν ότι ο φόβος της εγκληματικότητας είναι πράγματι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας στην απόφαση των ηγετών των επιχειρήσεων να κάνουν μια σημαντική επένδυση. Ενώ υπάρχουν διαφορές στον αντίκτυπο αυτού του παράγοντα ανάλογα με τον οικονομικό τομέα (Διάγραμμα 42), κατά μέσο όρο το 10,3% όλων των ηγετών των επιχειρήσεων δήλωσε ότι κατά τη διάρκεια των 12 προηγούμενων μηνών αποφάσισαν να μην πραγματοποιήσουν σημαντική επένδυση λόγω της φοβίας τους για την εγκληματικότητα. Πρόκειται για ένα πολύ σημαντικό μερίδιο όλων των επιχειρήσεων, δεδομένου ότι μόνο ένας περιορισμένος αριθμός επιχειρήσεων είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν σημαντικές επενδύσεις. Θα

πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι πέραν των επιχειρήσεων που αποφασίζουν να μην πραγματοποιήσουν επένδυση από ανασφάλεια εξαιτίας του κλίματος εγκληματικότητας, πάνω από το 5% των επιχειρήσεων ακυρώνουν μια απόφαση επένδυσης εξαιτίας της υπάρχουσας διαφθοράς. Μαζί ο φόβος για εγκληματικότητα και διαφθορά αποτελεί σημαντικό εμπόδιο στην οικονομική ανάπτυξη της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας.

4. Δείκτες Μέτρηση της διαφθοράς και Αξιολόγηση Αξιοπιστίας

4.1 Δείκτες Μέτρησης

Η μέτρηση της διαφθοράς δεν είναι κάτι εύκολο. Στην προσπάθεια μέτρησης της διαφθοράς τίθεται το εξής ερώτημα. Τι πρέπει να μετρήσουμε; την ποσότητα των πράξεων ή το αποτέλεσμα; Η πράξη της διαφθοράς δεν αφήνει αποδείξεις έτσι ώστε να γνωρίζουμε το μέγεθός της [21].

Η μέτρηση της διαφθοράς επομένως είναι μια διαδικασία πολυπαραγοντική με διαρκή εξέλιξη. Δεν υπάρχει μια σταθερή μεθοδολογία για τη μέτρησή της. Διενεργείται συνήθως έμμεσα και βασίζεται σε έρευνες μέσω ερωτηματολογίων, σχετικά με την αντίληψη περί διαφθοράς μέσω συμμετοχικής παρατήρησης και καταγραφής στάσεων επιλεγμένων κοινωνικών ομάδων (επιχειρηματιών, πολιτικών, δημοσίων λειτουργών, ακαδημαϊκών και ειδικών αναλυτών διακινδύνευσης).

Προσανατολίζεται λοιπόν στην αντίληψη των ατόμων που συνήθως βασίζεται σε προσωπικά βιώματα[22] Κανένα από τα αποτελέσματα δεν μπορεί να είναι 100% αξιόπιστο. Υπάρχουν αρκετοί δείκτες που μετρούν το μέγεθος της διαφθοράς όπως [23]:

4.1.1 Δείκτες Διεθνών Επιχειρήσεων (BI)

Ο δείκτης εκδίδεται από την Economist Intelligence Unit, πρόκειται για δείκτη Διεθνών Επιχειρήσεων. Πραγματοποιείται σε συνεργασία με παγκόσμιο οργανισμό δημοσκοπήσεων σε 60 χώρες του κόσμου και δεν βαθμολογεί ούτε κατατάσσει τις χώρες, οι οποίες μετέχουν.

4.1.2 Ο δείκτης διεθνούς ρίσκου (ICRG)

Ο δείκτης ICRG (**I**nternational **C**ountry **R**isk **G**uide): Ο εν λόγω δείκτης δημοσιεύεται ετησίως από την Political Risk Services Inc. [24].

4.1.3 Ο Δείκτης Αντιλαμβανόμενης Διαφθοράς (CPI)

Ο δείκτης αντιλαμβανόμενης διαφθοράς (CPI), καταγράφει το επίπεδο της αντιλαμβανόμενης, από τους πολίτες, διαφθοράς στον δημόσιο τομέα μιας χώρας, και δημοσιεύεται από τον διεθνή μη-κυβερνητικό οργανισμό Διεθνής Διαφάνεια (Transparency International). Ο εν λόγω οργανισμός, με έδρα το Βερολίνο, από το 1995 συντάσσει μια ετήσια έκθεση του Δείκτη Αντίληψης για τη Διαφθορά[25,26]

Ο εν λόγω δείκτης προκύπτει από έρευνες που καταγράφουν τις αντιλήψεις του επιχειρηματικού κόσμου και ειδικών αναλυτών. Η κλίμακα κατάταξης είναι από το 0 έως το 10, όπου ο βαθμός 0 υποδηλώνει τη μέγιστη διαφθορά, ενώ όσο αυξάνει ο σχετικός δείκτης υπάρχει η αίσθηση ότι δεν υπάρχει διαφθορά στη χώρα. Έτσι στην χώρα με την υψηλότερη (χαμηλότερη) τιμή του δείκτη CPI η αντίληψη της διαφθοράς είναι η μικρότερη (μεγαλύτερη) μεταξύ των χωρών που περιλαμβάνονται στον κατάλογο του CPI [27].

4.1.4 Παγκόσμιο Βαρόμετρο διαφθοράς (GCB)

Το Παγκόσμιο Βαρόμετρο για την Διαφθορά (Global Corruption Barometer, GCB) αποτελεί μια έρευνα κοινής γνώμης, η οποία διεξάγεται από το 2003. Αυτή η έρευνα διερευνά τις αντιλήψεις της κοινής γνώμης αναφορικά με την διαφθορά.

4.2 Αξιολόγηση και Αξιοπιστία των δεικτών μέτρησης της διαφθοράς

Τις τελευταίες δεκαετίες έχει σημειωθεί μια έκρηξη στην εμπειρική οικονομική βιβλιογραφία σχετικά με τη διαφθορά. Μπορεί όμως ουσιαστικά να μετρηθεί η διαφθορά; Μεγάλη διαφαίνεται η προσπάθεια δημιουργίας δεικτών και μεθόδων από διεθνείς οργανισμούς, προκειμένου να μετρηθεί η διαφθορά. Ενδιαφέρον προκαλεί η κατασκευή τους ενώ ταυτόχρονα ανασύρει μεθοδολογικά ζητήματα [28,29].

Με ελάχιστες εξαιρέσεις, η υπάρχουσα βιβλιογραφία παρουσιάζει τρία κοινά σημεία: α) βασίζεται σε cross country αναλύσεις, β) τα στοιχεία που χρησιμοποιεί σχετικά με τη διαφθορά προέρχονται από τους δείκτες αντίληψης και γ) προσπαθεί να εξηγήσει τη διαφθορά ως συνάρτηση της πολιτικής των κρατών και του θεσμικού περιβάλλοντος που επικρατεί κάθε φορά.

Αν και η βιβλιογραφία παρέχει σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τους καθοριστικούς παράγοντες της διαφθοράς, παρουσιάζει μειονεκτήματα. Ειδικότερα, ο δείκτης αντίληψης εγείρει ανησυχίες αναφορικά με το ρόλο που παίζουν οι προκαταλήψεις. Επίσης, οι εννοιολογικά καθοριστικοί παράγοντες σε μακρο - επίπεδο, δεν μπορούν να εξηγήσουν ικανοποιητικά τη διακύμανση της διαφθοράς εντός των χωρών [30].

Ο P. Mauro (1997) αναφέρει ως πρόσθετο μειονέκτημα των δεικτών την αποτυχία τους να διακρίνουν μεταξύ των διαφόρων τύπων διαφθοράς: υψηλού επιπέδου έναντι χαμηλού επιπέδου διαφθοράς ή καλά οργανωμένη έναντι κακώς οργανωμένη διαφθορά [31].

Σε άρθρο τους οι F. Rahim & A. Zaman (2008) αναφέρουν πως η διαφθορά είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο, ο όρος είναι πολύ ευρύς και ασαφής και όχι ένας απλός αριθμός που μπορεί να μετρηθεί επαρκώς. Για να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα θα πρέπει η έρευνα να είναι εξειδικευμένη σε μία συγκεκριμένη άποψη, για να μπορεί να μετρηθεί και να υπάρξει κατάταξη των χωρών. Για παράδειγμα, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ της «δωροδοκίας», η οποία πραγματοποιείται με αμοιβαία συναίνεση, από τον «εκβιασμό» και τη «μεγάλη» διαφθορά. Τέτοιες διακρίσεις κάνουν τεράστια διαφορά στην κατάταξη των χωρών για διαφθορά [32].

Αν λάβουμε υπόψη τη διαφθορά από την πλευρά της γραφειοκρατίας, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι υπάρχουν λιγότερες «διεφθαρμένες» συναλλαγές στις πλούσιες χώρες, όπου οι γραφειοκράτες λαμβάνουν «παχυλούς» μισθούς. Από την άλλη, κακοπληρωμένοι δημόσιοι λειτουργοί στις φτωχές χώρες, οδηγούν με σημαντικά μεγαλύτερη διαφορά σε «διεφθαρμένες» συναλλαγές. Χρησιμοποιώντας αυτή την πολύ εξειδικευμένη ερμηνεία, είναι δυνατόν θεωρητικά να μετρηθεί η ακριβής ποσότητα των δωροδοκιών;

Υπάρχουν ακόμα δύο διαστάσεις για τη μέτρηση της ποσότητας αυτής: ο αριθμός των δωροδοκιών και το μέγεθος ή ο όγκος της δωροδοκίας. Για παράδειγμα, οι εταιρείες στις ΗΠΑ προσλαμβάνουν επιφανείς πολιτικούς ή συγγενείς αυτών με σημαντικές αμοιβές, με απώτερο σκοπό να καταλήξουν με το τεράστιο κέρδος των κρατικών συμβολαίων [33].

Ένα επιπλέον πρόβλημα που αναφέρεται είναι η μεροληψία σχετικά με τις πηγές: α) όταν οι πληροφορίες προέρχονται από δικαστικές αποφάσεις όπου μπορεί να εμφανίζονται λιγότερες ή περισσότερες ανάλογα με το διεφθαρμένο σύστημα, β) τον τρόπο παρουσίασης των υποθέσεων από τα ΜΜΕ και γ) από τα ιδιαίτερα προσωπικά χαρακτηριστικά του ατόμου που ερωτάται [34].

5. Αντιμετώπιση της διαφθοράς στην ΠΓΔΜ

5.1 Επιπτώσεις στην επίσημη οικονομία

Η διαβρωτική επίδραση της διαφθοράς στην ανάπτυξη και την επιχειρηματική δραστηριότητα

Ενώ υπάρχει ευρεία συναίνεση ότι η διαφθορά έχει αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη, ορισμένοι ερευνητές εξακολουθούν να υποστηρίζουν ότι η διαφθορά μπορεί να είναι δικαιολογημένη από οικονομικής άποψης, δεδομένου ότι παρέχει ευκαιρίες για να παρακάμψει αναποτελεσματικούς κανονισμούς και επιτρέπει στον ιδιωτικό τομέα να διορθώσει τις κυβερνητικές αποτυχίες και την αναποτελεσματικότητα. Ως εκ τούτου, θα μπορούσε ενδεχομένως να προωθήσει την οικονομική ανάπτυξη, αφαιρώντας γραφειοκρατικά εμπόδια και μειώνοντας το κόστος συναλλαγών των εταιρειών όταν προσπαθεί να συμμορφωθεί με υπέρμετρους κανονισμούς. Ο Μέον και ο Sekkat παρέχουν μια καλή εικόνα των υπερασπιστών και των αντιπάλων μιας τέτοιας υπόθεσης [35].

Ορισμένες μελέτες έχουν επίσης υποστηρίξει ότι οι επιζήμιες επιπτώσεις της διαφθοράς στην ανάπτυξη μπορεί να είναι συγκεκριμένες και να συνδέονται με παράγοντες όπως το νομικό και θεσμικό πλαίσιο της χώρας, την ποιότητα της διακυβέρνησης και το πολιτικό καθεστώς. Για παράδειγμα, μερικές μελέτες υποδεικνύουν ότι, ενώ η διαφθορά είναι επιζήμια σε χώρες όπου οι θεσμοί είναι αποτελεσματικοί, μπορεί να αυξήσει την παραγωγικότητα και την επιχειρηματικότητα σε χώρες με υψηλό βαθμό ρύθμισης, οι οποίες δεν διαθέτουν αποτελεσματικά κρατικά θεσμικά όργανα και συστήματα διακυβέρνησης [36,37]. Άλλες μελέτες υποδεικνύουν περαιτέρω ότι ο αντίκτυπος της διαφθοράς στην ανάπτυξη και την μεγέθυνση μπορεί να είναι συγκεκριμένος για κάθε καθεστώς και ότι το είδος του πολιτικού καθεστώτος είναι ένας σημαντικός καθοριστικός παράγοντας στη σχέση μεταξύ διαφθοράς και οικονομικής ανάπτυξης [38].

Γενικότερα, υπάρχουν πολλά αποδεικτικά στοιχεία που δείχνουν ότι ενώ η διαφθορά μπορεί να συμβάλει στη μείωση του κόστους που προκαλείται από τις δυσκίνητες διοικητικές διαδικασίες βραχυπρόθεσμα, έχει μακροπρόθεσμα αρνητικές συνέπειες για τις επιχειρήσεις και διαβρωτική επίδραση στο γενικό περιβάλλον διακυβέρνησης μιας χώρας, υποβαθμίζοντας την αποδοτικότητα και τη νομιμότητα των κρατικών θεσμών και τελικά υπονομεύοντας τη βιώσιμη ανάπτυξη και το κράτος δικαίου.

Η διαφθορά ως εμπόδιο στην οικονομική ανάπτυξη

Σε μακροοικονομικό επίπεδο, η βιβλιογραφία δείχνει γενικά ότι η διαφθορά έχει αρνητικό, άμεσο αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση. Η διαφθορά επηρεάζει επίσης έμμεσα την οικονομική επίδοση μιας χώρας επηρεάζοντας πολλούς παράγοντες που τροφοδοτούν την οικονομική ανάπτυξη όπως οι επενδύσεις, η φορολογία, το επίπεδο, η σύνθεση και η αποτελεσματικότητα των δημόσιων δαπανών. Οι οικονομολόγοι έχουν εδώ και καιρό εντοπίσει έναν αριθμό καναλιών μέσω των οποίων η διαφθορά μπορεί να επηρεάσει την οικονομική ανάπτυξη (Mauro 1995, Tanzi 1997, Gupta 2000, Gyimah-Brempong 2001, μεταξύ άλλων) [39,40,41,42]:

- Η διαφθορά στρεβλώνει τα κίνητρα και τις δυνάμεις της αγοράς, οδηγώντας σε εσφαλμένη κατανομή των πόρων.
- Η διαφθορά στρέφει τα ταλέντα και τους πόρους, συμπεριλαμβανομένου του ανθρώπινου δυναμικού, προς "επικερδείς" δραστηριότητες που επιφέρουν προσόδους, όπως στον αμυντικό εξοπλισμό και όχι σε παραγωγικές δραστηριότητες.
- Η δωροδοκία αποτελεί αναποτελεσματικό φόρο για τις επιχειρήσεις, αυξάνοντας τελικά το κόστος παραγωγής και μειώνοντας την αποδοτικότητα των επενδύσεων.
- Η διαφθορά μπορεί επίσης να μειώσει την παραγωγικότητα των επενδύσεων μειώνοντας την ποιότητα των πόρων. Για παράδειγμα, υπονομεύοντας την ποιότητα και την ποσότητα των υπηρεσιών υγείας και εκπαίδευσης, η διαφθορά μειώνει το ανθρώπινο κεφάλαιο μιας χώρας.
- Η συμπεριφορά αναζήτησης δραστηριοτήτων που επιφέρουν προσόδους είναι επίσης πιθανό να δημιουργήσει αναποτελεσματικότητα, τροφοδοτώντας την απώλεια πόρων και υπονομεύοντας την αποτελεσματικότητα των δημόσιων δαπανών

Η διαφθορά συσχετίζεται αρνητικά με την οικονομική ανάπτυξη

Οι μακροοικονομικές μελέτες, με τη χρήση δεδομένων σε επίπεδο χωρών για τη διερεύνηση παραλλαγών μεταξύ κυβερνητικών και οικονομικών δεικτών, έχουν διαπιστώσει με συνέπεια ότι η διαφθορά μειώνει σημαντικά την οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση.

Για παράδειγμα, τα δεδομένα μεταξύ χωρών δείχνουν ότι η διαφθορά συσχετίζεται σταθερά με τους χαμηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, την οικονομική ισότητα, καθώς και τα χαμηλότερα επίπεδα ανθρώπινης ανάπτυξης [43].

Ομοίως, μια συστηματική ανασκόπηση ,που έλαβε χώρα το 2011, διαθέσιμων στοιχείων για τις επιπτώσεις της διαφθοράς στην οικονομική ανάπτυξη επιβεβαιώνει ότι η διαφθορά έχει άμεσο και αρνητικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη των χωρών χαμηλού εισοδήματος [44]. Σύμφωνα με την ανάλυση, η διαφθορά έχει επίσης έμμεσες επιπτώσεις μέσω των διαύλων μετάδοσης όπως οι επενδύσεις, το ανθρώπινο κεφάλαιο και τα δημόσια οικονομικά / δαπάνες. Ενώ οι άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις της διαφθοράς στην ανάπτυξη ισχύουν για όλες τις υπό εξέταση χώρες, η ανασκόπηση υποδηλώνει ότι μπορούν να μετριαστούν από παράγοντες που σχετίζονται με το περιβάλλον, όπως το επίπεδο ανάπτυξης και η συνολική ποιότητα της διακυβέρνησης, με το αποτέλεσμα της διαφθοράς να αναμένεται πιο επιζήμιο για τις χώρες με υψηλότερα επίπεδα κατά κεφαλήν εισοδήματος και θεσμική ποιότητα.

Η διαφθορά επηρεάζει την ποσότητα, την ποιότητα, το κόστος και την αποδοτικότητα της επένδυσης

Πολλές μελέτες έχουν αποδείξει ότι η διαφθορά αποθαρρύνει τις επενδύσεις και λειτουργεί ως πρόσθετο κόστος επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, μειώνοντας την κερδοφορία των επενδυτικών σχεδίων.

Πρώτον, εμπειρικά στοιχεία δείχνουν ότι η διαφθορά μειώνει τον λόγο των επενδύσεων στο ΑΕΠ, μειώνει τις επενδύσεις και επιβραδύνει σημαντικά την οικονομική ανάπτυξη [45].

Είναι επίσης γνωστό ότι η διαφθορά παραμορφώνει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων που συνδέεται με τις δημόσιες επενδύσεις και επηρεάζει τη σύνθεση των δημόσιων δαπανών. Η διαφθορά μπορεί να οδηγήσει τους δημόσιους υπαλλήλους να διαθέσουν λιγότερους δημόσιους πόρους στη βάση της δημόσιας πρόνοιας παρά στην ευκαιρία που προσφέρουν για την απόσπαση κάποιας δωροδοκίας, όπως είναι οι μεγάλες υποδομές ή αμυντικών έργων. Ο Mauro διαπιστώνει ότι οι κυβερνητικές δαπάνες για την εκπαίδευση ως λόγος προς το ΑΕΠ συσχετίζονται αρνητικά και σε σημαντικό βαθμό με τη διαφθορά σε μια διατομή των χωρών [46]. Ομοίως, οι Tanzi και Davoodi έχουν εντοπίσει τέσσερις διαύλους μέσω των οποίων η διαφθορά επηρεάζει την οικονομική ανάπτυξη. Αυτές είναι οι υψηλότερες δημόσιες επενδύσεις, τα χαμηλότερα δημόσια έσοδα, οι χαμηλότερες δαπάνες για άλλες κατηγορίες δημόσιων δαπανών, όπως η υγεία και η εκπαίδευση και η χαμηλότερη ποιότητα της δημόσιας υποδομής [47].

Επιπλέον, ορισμένοι ερευνητές έχουν παράσχει εμπειρικά στοιχεία ότι η διαφθορά μειώνει την παραγωγικότητα κεφαλαίου και αποτελεί σημαντικό στοιχείο των διαδικασιών λήψης αποφάσεων των επενδυτών. Σύμφωνα με τα ευρήματα του Lambsdorff, διαπιστώνεται ότι η αύξηση της διαφθοράς κατά ένα σημείο σε κλίμακα από 0 (ιδιαίτερα διεφθαρμένη) έως 10 (εξαιρετικά καθαρή) μειώνει την παραγωγικότητα κατά 4% του ΑΕΠ και μειώνει τις καθαρές ετήσιες εισροές κεφαλαίου κατά 0,5% [48].

Ο αντίκτυπος της διαφθοράς στα επίπεδα των επενδύσεων ισχύει για τις άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ), όπως αντικατοπτρίζεται σε μια δημοσίευση του 2010 που συνοψίζει την κατάσταση της έρευνας για τη διαφθορά και τις άμεσες ξένες επενδύσεις [49]. Ο Wei (2000a, 2000b, 2001)[50,51,52] θεωρεί επίσης ότι η διαφθορά αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τη μείωση των άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα υποδοχής. Μια δημοσίευση του 2008, που εξετάζει τις εκροές ξένων άμεσων ξένων επενδύσεων σε σχέση με τα επίπεδα διαφθοράς σε 42 χώρες υποδοχής, δείχνει επίσης ότι οι αμερικανικές επιχειρήσεις είναι λιγότερο πιθανό να επενδύσουν σε χώρες όπου η διαφθορά είναι ευρέως διαδεδομένη [53]. Σύμφωνα με τα ευρήματα αυτά, άλλες μελέτες επιβεβαίωσαν ότι οι άμεσες ξένες επενδύσεις συσχετίζονται θετικά με τους δείκτες διακυβέρνησης, όπως το κράτος δικαίου, ο έλεγχος της διαφθοράς, η ποιότητα των κανονισμών κλπ [54].

Η διαφθορά θεωρείται επίσης ότι αυξάνει το κόστος των επενδύσεων. Μια έρευνα που διεξήχθη από τους Risk Controls και Simmons & Simmons in 2006 αποκαλύπτει ότι το

ένα τέταρτο των ερωτηθέντων ισχυρίστηκε ότι η διαφθορά αύξησε το κόστος των διεθνών επενδύσεων έως και 5% και σχεδόν το 8% των ερωτηθέντων ισχυρίστηκε ότι αύξησε το κόστος τους κατά 50% [55]. Η διαφθορά όχι μόνο φαίνεται να αυξάνει το κόστος και να μειώνει τα επίπεδα των άμεσων ξένων επενδύσεων, αλλά επηρεάζει επίσης τη σύνθεση των χωρών από τις οποίες προέρχονται οι άμεσες ξένες επενδύσεις.

Μια δημοσίευση του 2006 διαπιστώνει ότι η διαφθορά στις χώρες υποδοχής έχει ως αποτέλεσμα λιγότερες άμεσες ξένες επενδύσεις από χώρες που ποινικοποιούν τη διαφθορά στο εξωτερικό - οι οποίες αποτελούν τη μεγαλύτερη πηγή άμεσων ξένων επενδύσεων - και περισσότερες ΑΞΕ από χώρες με υψηλότερα επίπεδα διαφθοράς. Αυτό υποδηλώνει ότι οι νόμοι κατά της δωροδοκίας μπορούν να αποτρέψουν τη δωροδοκία σε ξένες χώρες [56].

Η διαφθορά υπονομεύει το φορολογικό σύστημα και τη δυνατότητα είσπραξης εσόδων μιας χώρας

Όταν η διαφθορά λαμβάνει τη μορφή φοροδιαφυγής μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική απώλεια φορολογικών εσόδων που εισπράττονται σε μια χώρα, η οποία με τη σειρά της ενδέχεται να έχει δυσμενείς δημοσιονομικές συνέπειες, όπως περιγράφεται σε ανασκόπηση της βιβλιογραφίας του U4 για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ διαφθοράς και φορολογικών εσόδων [57]. Η βιβλιογραφία υποδηλώνει ότι η διαφθορά όχι μόνο μειώνει το λόγο του φόρου προς το ΑΕΠ αλλά προκαλεί και μακροπρόθεσμες ζημιές στην οικονομία, αυξάνοντας το μέγεθος της παραοικονομίας, στρεβλώνοντας τη φορολογική διάρθρωση και διαβρώνοντας το φορολογικό ηθικό των φορολογουμένων, το οποία είναι πιθανόν να μειώσουν περαιτέρω τη φορολογική βάση εσόδων μιας χώρας [58,59].

Ομοίως, οι Tanzi και Davoodi διαπίστωσαν ότι η διαφθορά έχει στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση με τους μεμονωμένους φόρους εισοδήματος, τους φόρους που εισπράττονται από τον ΦΠΑ, τον φόρο επί των πωλήσεων και τον φόρο κύκλου εργασιών [60]. Πιο πρόσφατα, μια δημοσίευση του 2010, που χρησιμοποιεί στοιχεία για τις επιχειρήσεις στις ασιατικές χώρες, διαπιστώνει ότι η διαφθορά του δημόσιου τομέα έχει μεγάλες αρνητικές επιπτώσεις στις πληρωμές των εταιρικών φόρων, γεγονός που υποδηλώνει ότι η μείωση της διαφθοράς του δημόσιου τομέα θα μπορούσε να έχει σημαντικό αντίκτυπο στη φορολογική ικανότητα μιας χώρας [61]. Η μελέτη δείχνει ότι αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις μικρές και μεσαίες εθνικές επιχειρήσεις, οι οποίες καταφέρνουν να μειώσουν τη φορολογική τους επιβάρυνση σε διεφθαρμένα περιβάλλοντα. Ωστόσο, οι μεγάλες πολυεθνικές αντιδρούν στη διαφθορά του δημόσιου τομέα επενδύοντας σε άλλες χώρες, δείχνοντας έτσι το κόστος ευκαιρίας της διαφθοράς.

Σύμφωνα με τα ευρήματα αυτά, η Παγκόσμια Τράπεζα διαπίστωσε ότι οι χώρες με υψηλά επίπεδα διαφθοράς τείνουν να εισπράττουν λιγότερα φορολογικά έσοδα, γεγονός που υποδηλώνει ότι μόνο σχετικά αναρμόδιες κυβερνήσεις μπορούν να διατηρήσουν υψηλούς φορολογικούς συντελεστές (όπως μετράται από το φόρο προς το ΑΕΠ) [62].

Η διαφθορά είναι δαπανηρή για τις επιχειρήσεις

Σε επίπεδο εταιρείας, η διαφθορά αυξάνει το κόστος, εισάγει αβεβαιότητες, κινδύνους για τη φήμη και ευπάθεια σε εκβιασμούς. Καταστέλλει τις εκτιμήσεις μιας εταιρείας, καθιστά την πρόσβαση σε κεφάλαια πιο δαπανηρή και υπονομεύει τον δίκαιο ανταγωνισμό [63]. Ενώ οι δωροδοκίες αποτελούνται συνήθως από μικρά ποσά, μπορούν να προστεθούν σε σημαντικά ποσά όταν συγκεντρωθούν σε εταιρικό, εθνικό ή παγκόσμιο επίπεδο. Οι έρευνες σε επίπεδο επιχειρήσεων που διεξήχθησαν στην Αφρική το 2007 δείχνουν ότι η μικρά ποσά δωροδοκιών θα μπορούσαν να αντιπροσωπεύουν το αντίστοιχο μεταξύ 2,5 και 4,5% των πωλήσεων [64].

Οι εταιρείες χάνουν επίσης σημαντικές επιχειρηματικές ευκαιρίες εξαιτίας των κινδύνων διαφθοράς. Μια έκθεση της PricewaterhouseCoopers το 2008, βασισμένη σε έρευνα 390 ανώτερων στελεχών σε 14 χώρες, επιβεβαιώνει το υψηλό κόστος που οι επιχειρήσεις πληρώνουν για τη διαφθορά όσον αφορά τη στρέβλωση της αγοράς, τις ζημιές από τη φήμη, τους νομικούς κινδύνους και την επιδείνωση της εσωτερικής δομής της εταιρείας. Σχεδόν το 45% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι δεν είχαν εισέλθει σε συγκεκριμένη αγορά ή επεκταθεί σε μια συγκεκριμένη επιχειρηματική ευκαιρία λόγω κινδύνων διαφθοράς, ενώ σχεδόν το 40% δήλωσε ότι είχε χάσει μια προσφορά εξαιτίας διεφθαρμένων αξιωματούχων. Περισσότερο από το 70% των ερωτηθέντων πιστεύουν ότι η καλύτερη κατανόηση της διαφθοράς θα τους βοηθούσε να ανταγωνίζονται πιο αποτελεσματικά, να λαμβάνουν καλύτερες αποφάσεις, να βελτιώνουν την εταιρική κοινωνική ευθύνη και να μπαίνουν σε νέες αγορές [65].

Η διαφθορά είναι τελικά οικονομικά αναποτελεσματική για τις επιχειρήσεις

Η δωροδοκία δεν είναι μια αποτελεσματική στρατηγική για την ελάφρυνση της γραφειοκρατίας. Στις αυστηρά ελεγχόμενες χώρες με εκτεταμένη διαφθορά, η αναζήτηση ενοικίου παρέχει κίνητρα στους δημόσιους υπαλλήλους να καθυστερούν την εκτέλεση τακτικών καθηκόντων ή ακόμα και να δημιουργούν περισσότερους κανονισμούς για να δημιουργήσουν περισσότερες ευκαιρίες για την εξαγωγή δωροδοκίας. Μερικές μελέτες έχουν διαπιστώσει ότι η διαφθορά αυξάνει το χρόνο που ξοδεύουν οι διαχειριστές για την αντιμετώπιση της γραφειοκρατίας και εμποδίζει την ανάπτυξη των εταιρειών, κυρίως επειδή οι εταιρείες που καταβάλλουν δωροδοκίες είναι πιθανό να ξοδέψουν περισσότερο χρόνο διαπραγματευόμενες κανονισμούς με γραφειοκράτες [66,67]. Επιπλέον, η ζήτηση για δωροδοκίες είναι πιθανό να αυξηθεί στο μέλλον, καθώς η κουλτούρα της δωροδοκίας εξαπλώνεται σε όλη την εταιρεία και η επιχείρηση αποκτά τη φήμη ότι πληρώνει δωροδοκίες όταν της ζητηθεί.

Το κόστος της γραφειοκρατίας για τις επιχειρήσεις μπορεί επίσης να εκτιμηθεί ως υπέρμετρο όσον αφορά τον αντίκτυπό της στην παραγωγικότητα των επιχειρήσεων. Σε δημοσίευσή της η Παγκόσμια Τράπεζα για το 2010, εξετάζοντας τις επιπτώσεις των άτυπων

πληρωμών σε κυβερνητικούς αξιωματούχους για να διευκολύνουν τις καθημερινές δραστηριότητες των επιχειρήσεων (αναφερόμενοι ως "φόρος δωροδοκίας") σε σύγκριση με τις επιπτώσεις της γραφειοκρατίας («Φόρος χρόνου») διαπιστώνει ότι μόνο ο "φόρος δωροδοκίας" φαίνεται να έχει αρνητικό αντίκτυπο στην παραγωγικότητα σε επίπεδο εταιρείας, ενώ η επίδραση του "φόρου χρόνου" φαίνεται ασήμαντη [68].

Η διαφθορά επηρεάζει αρνητικά την ανάπτυξη, την παραγωγικότητα, τα επενδυτικά πρότυπα και την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων

Τα εμπειρικά στοιχεία δείχνουν επίσης ότι η διαφθορά μπορεί να έχει αρνητικό, έμμεσο αντίκτυπο στις επιχειρήσεις μέσω των επιπτώσεών της σε παράγοντες όπως τα επενδυτικά πρότυπα, η αποδοτικότητα και η καινοτομία:

- Η διαφθορά είναι πιθανό να επηρεάσει αρνητικά την ανάπτυξη μιας επιχείρησης. Για παράδειγμα, χρησιμοποιώντας μια ομάδα δεδομένων σχετικά με την πληρωμή δωροδοκίας από επιχειρήσεις της Ουγκάντα, μια μελέτη διαπιστώνει ότι οι δωροδοκίες συσχετίζονται αρνητικά με την ανάπτυξη της εταιρείας και ότι η δωροδοκία έχει πολύ μεγαλύτερο αρνητικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη από τη φορολογία [69].
- Η διαφθορά μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τα επενδυτικά πρότυπα μιας επιχείρησης. Σύμφωνα με μια διαπεριφερειακή μελέτη του 2008, η διαφθορά είναι ο σημαντικότερος καθοριστικός παράγοντας για τις επενδύσεις στις μεταβατικές χώρες. Μεταξύ των μεταβλητών που περιλαμβάνονται στις παλινδρομήσεις είναι: το μέγεθος της επιχείρησης, η σταθερή ιδιοκτησία, ο εμπορικός προσανατολισμός, η βιομηχανία, η αύξηση του ΑΕΠ, ο πληθωρισμός και το άνοιγμα στο εμπόριο [70].
- Ο έλεγχος της διαφθοράς μπορεί επίσης να έχει θετικό αντίκτυπο στην καινοτομία των προϊόντων. Χρησιμοποιώντας στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας για τις ινδικές επιχειρήσεις το 2005, η δημοσίευση του 2011 διαπιστώνει ότι η διαφθορά έχει αντίκτυπο στην κατανομή πόρων σε επίπεδο εταιρείας και μειώνει την πιθανότητα εισαγωγής νέου προϊόντος [71].
- Η διαφθορά μπορεί επίσης να έχει αντίκτυπο στην αποδοτικότητα μιας επιχείρησης. Μια μελέτη του 2006 που διερευνά τον αντίκτυπο της διαφθοράς στην αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων σε 13 χώρες της Λατινικής Αμερικής δείχνει ότι οι πιο διεφθαρμένες χώρες έχουν λιγότερο αποδοτικές επιχειρήσεις που χρειάζονται περισσότερες εισροές (δηλαδή περισσότερη εργασία) για να παράγουν ένα δεδομένο επίπεδο παραγωγής [72]. Η μελέτη δείχνει ότι η διαφθορά εκτρέπει τις διοικητικές προσπάθειες μακριά από την εποπτεία και το συντονισμό της παραγωγικής διαδικασίας, αναγκάζοντας τις επιχειρήσεις να

χρησιμοποιήσουν περισσότερα παραγωγικά μέσα για να αντισταθμίσουν τον φτωχότερο συντονισμό και τη σχετική αναποτελεσματικότητα.

Η διαφθορά επηρεάζει την ανθρώπινη ανάπτυξη και την κατανομή του πλούτου

Η διαφθορά δεν επηρεάζει μόνο την οικονομική ανάπτυξη από την άποψη της οικονομικής αποτελεσματικότητας, αλλά έχει επίσης και διανεμητικό αντίκτυπο. Παρόλο που υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις αρνητικής συσχέτισης μεταξύ της διαφθοράς και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ορισμένοι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι τέτοιες μελέτες θα πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη δείκτες κοινωνικής ευημερίας και κατανομής του πλούτου.

Από τις αρχές του 1998, μια δημοσίευση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), το οποίο βασίζεται στην ανάλυση παλινδρόμησης κατά τη δεκαετία 1980-1997, καθιερώνει τον σημαντικό αντίκτυπο της διαφθοράς στην ανισότητα των εισοδημάτων με μία τυπική αύξηση της διαφθοράς [73]. Η δημοσίευση αυτή υποστηρίζει ότι η διαφθορά αυξάνει την εισοδηματική ανισότητα μέσω της χαμηλότερης οικονομικής ανάπτυξης, μέσω μεροληπτικών φορολογικών συστημάτων που ευνοούν τις πλούσιες κοινωνικές τάξεις καθώς και μέσω των χαμηλότερων επιπέδων και αποτελεσματικότητας των κοινωνικών δαπανών και της άνισης πρόσβασης στην εκπαίδευση και τις δημόσιες υπηρεσίες.

Σύμφωνα με αυτές τις απόψεις, μερικοί ερευνητές υποστηρίζουν περαιτέρω ότι η έρευνα που εξετάζει την ανάπτυξη σε σχέση με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ δεν είναι αρκετή, δεδομένου ότι η βιώσιμη ανάπτυξη και μεγέθυνση σχετίζονται επίσης με την ικανότητα μιας χώρας να διατηρεί το βιοτικό επίπεδο και την κοινωνική ευημερία με την πάροδο του χρόνου [74]. Χρησιμοποιώντας έναν δείκτη "πραγματικού πλούτου κατά κεφαλήν" ως άμεσο μέτρο της βιώσιμης ανάπτυξης, μελετά τη σχέση μεταξύ διαφθοράς και βιώσιμης ανάπτυξης σε δείγμα 110 χωρών μεταξύ 1996 και 2007 και διαπιστώνει ότι η διαφθοράς μειώνει σημαντικά την αύξηση του πραγματικού πλούτου κατά κεφαλή, γεγονός που υποδηλώνει ότι αποτελεί εμπόδιο στην αειφόρο ανάπτυξη.

Η διαφθορά συσχετίζεται επίσης θετικά με την εισοδηματική ανισότητα όπως μετράται με το συντελεστή Gini. Χρησιμοποιώντας στοιχεία από τις ομάδες των αφρικανικών χωρών, μια μελέτη διαπιστώνει ότι η αύξηση κατά ένα σημείο του δείκτη διαφθοράς συνδέεται με μια επταπλή αύξηση του συντελεστή Gini που εκφράζει την εισοδηματική [75]. Αυτό ισχύει για τις ανεπτυγμένες χώρες. Μια μελέτη που εξετάζει την επίδραση της διαφθοράς στην ανισότητα των εισοδημάτων και στην ανάπτυξη με τη χρήση δεδομένων από τα αμερικανικά κράτη βρίσκει ισχυρές ενδείξεις ότι η αύξηση της διαφθοράς αυξάνει τον συντελεστή εισοδηματικής ανισότητας Gini και μειώνει την αύξηση του εισοδήματος [76]. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι τα οφέλη από τη διαφθορά είναι πιθανό να ρέουν σε άτομα με καλές διασυνδέσεις και σε ομάδες υψηλότερου εισοδήματος. Τα άτομα αυτά είναι πιο πιθανό να αποκτήσουν τα πιο κερδοφόρα κυβερνητικά έργα, υπονομεύοντας την ικανότητα της κυβέρνησης να εξασφαλίσει δίκαιη

κατανομή πόρων. Η έρευνα επίσης διαπιστώνει ότι οι εξαρτημένες μεταβλητές που μετρούν την ανθρώπινη ανάπτυξη επηρεάζονται αρνητικά από τη διαφθορά, ενώ οι πιο διεφθαρμένες χώρες τείνουν να έχουν χαμηλότερα επίπεδα ανθρώπινης ανάπτυξης [77].

Η διαφθορά δημιουργεί ένα μεροληπτικό φορολογικό σύστημα που επηρεάζει τη διανομή του εισοδήματος

Η δημοσίευση του ΔΝΤ παρέχει εμπειρικές αποδείξεις για την επίδραση της διαφθοράς στην ανισότητα και προσδιορίζει έναν από τους μηχανισμούς που οδηγούν σε αυτά τα αποτελέσματα. Η διαφθορά επηρεάζει την προοδευτικότητα του φορολογικού συστήματος, δημιουργώντας μεροληπτικά φορολογικά συστήματα που ευνοούν τους πλούσιους [78]. Καθώς η διαφθορά διευκολύνει τη φοροδιαφυγή, τις κακές φορολογικές διοικήσεις και τις απαλλαγές που ευνοούν τους πλούσιους και καλά συνδεδεμένους, υπονομεύει την αποτελεσματικότητα της φορολογικής βάσης και την ικανότητα της κυβέρνησης να εξασφαλίσει δίκαιη ανακατανομή του πλούτου από τους πλούσιους στους φτωχούς.

Καθώς αυξάνεται η ανισότητα και οι περισσότεροι άνθρωποι γλιστρούν προς τη φτώχεια, είναι πιθανό ότι θα υπάρξει μεγαλύτερη πίεση και ζήτηση για πιο εκτεταμένη ανακατανομή μέσω υψηλότερης προοδευτικής φορολογίας, προκειμένου να αντισταθμιστούν και να διορθωθούν οι ανισότητες και οι αδικίες που προκαλούνται από τη διαφθορά. Αυτό, με τη σειρά του, είναι πιθανό να παρακινήσει τους πλούσιους να χρησιμοποιήσουν την πολιτική διαφθορά για να μειώσουν και να παρακάμψουν τους φορολογικούς συντελεστές [79]. Με αυξημένες τις ανισότητες, οι πλούσιοι έχουν περισσότερα κίνητρα και πόρους για να αγοράσουν επιρροή, νόμιμα και παράνομα, και οι φτωχοί είναι πιο ευάλωτοι στη διαφθορά και λιγότερο σε θέση να παρακολουθούν τους πλούσιους και τους ισχυρούς υπεύθυνους. Αυτό, με τη σειρά του, είναι πιθανό να δημιουργήσει και να διατηρήσει έναν φαύλο κύκλο ανισότητας-διαφθοράς-ανισότητας.

Η διαφθορά επηρεάζει τη στόχευση, την ποσότητα, την ποιότητα και τα αποτελέσματα των κοινωνικών δαπανών

Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ζημίες που οφείλονται στη διαφθορά μπορεί να είναι αρκετά μεγάλες ώστε να αντισταθμίσουν το αναδιανεμητικό δυναμικό των προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας. Μια μελέτη που εξετάζει την έκταση της διαφθοράς σε ένα μεγάλο αναδιανεμητικό πρόγραμμα της Ινδονησίας που διανέμει επιδοτούμενο ρύζι σε φτωχά νοικοκυριά διαπιστώνει ότι κατά μέσο όρο το 18% του ρυζιού εξαφανίστηκε από τη στιγμή που έφυγε από τις δημόσιες αποθήκες μέχρι τον χρόνο που έφτασε στα φτωχά νοικοκυριά. Συγκρίνοντας το κόστος αυτής της διαφθοράς με τα δυνητικά αναδιανεμητικά οφέλη από το πρόγραμμα, η μελέτη διαπιστώνει ότι η διαφθορά ήταν αρκετά μεγάλη για να αντισταθμίσει τα προβλεπόμενα οφέλη του προγράμματος [80]. Αυτό υποδηλώνει ότι η διαφθορά μπορεί να παρεμποδίσει σοβαρά τις προσπάθειες αναδιανομής των αναπτυσσόμενων χωρών.

Η διαφθορά έχει επίσης αρνητικό αντίκτυπο στην ποιότητα και την ποσότητα των δημόσιων υπηρεσιών, ιδίως στον τομέα της εκπαίδευσης και της υγείας, μειώνοντας την αποτελεσματικότητα των δημόσιων δαπανών. Στις Φιλιππίνες, η έρευνα δείχνει ότι η διαφθορά επηρεάζει τα αποτελέσματα της εκπαίδευσης μειώνοντας τις βαθμολογίες των εξετάσεων και την κατάταξη των σχολείων παγκοσμίως. Η διαφθορά έχει επίσης αποδειχθεί ότι μειώνει τα ποσοστά ανοσοποίησης των παιδιών και καθυστερεί τον εμβολιασμό των νεογνών. Οι σχετικές επιπτώσεις από τις «αλλοιωμένες» υπηρεσίες δημόσιας υγείας περιλαμβάνουν την καθυστερημένη θεραπεία ασθενών, την αποθάρρυνση της χρήσης κλινικών, τη μειωμένη ικανοποίηση των νοικοκυριών με τις παρεχόμενες υπηρεσίες και τον αυξημένο χρόνο αναμονής για τους ασθενείς [81]. Μια μελέτη που διεξήχθη στην Ινδονησία διαπιστώνει ότι οι δημόσιες δαπάνες φαίνεται να έχουν αμελητέα επίπτωση στην εγγραφή στο σχολείο σε περιοχές με υψηλό βαθμό διαφθοράς, αλλά στατιστικά σημαντικό, θετικό και σχετικά μεγάλο αποτέλεσμα σε λιγότερο διεφθαρμένες περιοχές. Αυτό δείχνει ότι η επένδυση περισσότερων δημόσιων πόρων στο εκπαιδευτικό σύστημα χωρίς αποτελεσματική και ταυτόχρονη αντιμετώπιση της διαφθοράς είναι απίθανο να επιφέρει τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα [82].

Επομένως, μακροπρόθεσμα, η διαφθορά είναι πιθανό να επηρεάσει τις επενδύσεις και το σχηματισμό ανθρώπινου κεφαλαίου μέσω των επιπτώσεών της στην αποτελεσματικότητα, τα αποτελέσματα και τη σύνθεση των δημόσιων δαπανών, γεγονός που με τη σειρά του μπορεί να υπονομεύσει τη μακροπρόθεσμη βιώσιμη ανάπτυξη, την οικονομική ανάπτυξη και την ισότητα.

Η διαφθορά έχει μακροπρόθεσμα αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον διακυβέρνησης

Όπως έχει αναπτυχθεί περαιτέρω, η διαφθορά είναι πιθανό να έχει μακροπρόθεσμα επιζήμιες επιπτώσεις στο κανονιστικό περιβάλλον και την αποτελεσματικότητα της κρατικής συσκευής, καθώς δημιουργεί κίνητρα για τους πολιτικούς και τους δημόσιους αξιωματούχους να δημιουργούν περισσότερους κανονισμούς, περιορισμούς και διοικητικές διαδικασίες προκειμένου να υπάρξουν περισσότερες ευκαιρίες για την εξαφάνιση μικρών πληρωμών από πολίτες και εταιρείες. Αυτό, με τη σειρά του, είναι πιθανό να οδηγήσει σε αναποτελεσματικότητα.

Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για το επιχειρηματικό περιβάλλον. Μια πρόσφατη μελέτη παρέχει ισχυρή απόδειξη ότι η ποιότητα της επιχειρηματικής ρύθμισης καθορίζεται από το επίπεδο διαφθοράς μιας χώρας. Τα καλά ρυθμισμένα επιχειρηματικά περιβάλλοντα μπορούν να ελαφρύνουν το βάρος των γραφειοκρατικών διαδικασιών και της γραφειοκρατίας, με αποτέλεσμα τα έξοδα συναλλαγών να είναι λιγότερα για ιδιώτες και εταιρείες. Η διαφθορά υπονομεύει το σκοπό και την ακεραιότητα της ρύθμισης, καθώς επιτρέπει στους διεφθαρμένους αξιωματούχους να παρακάμπτουν τους κανονισμούς ή να τους λυγίζουν για τα δικά τους συμφέροντα. Οι διεφθαρμένοι πολιτικοί και γραφειοκράτες μπορούν να χειραγωγούν το κανονιστικό περιβάλλον προς όφελός τους και να δημιουργήσουν

αναποτελεσματικούς κανονισμούς που παρέχουν κίνητρα σε ιδιώτες και επιχειρήσεις να πληρώνουν δωροδοκίες με διαβρωτική επίδραση στο κανονιστικό περιβάλλον. Σε ένα διεφθαρμένο περιβάλλον, οι ομάδες ειδικών συμφερόντων μπορούν επίσης να επηρεάσουν την ποιότητα του ρυθμιστικού περιβάλλοντος ελέγχοντας τους κρατικούς θεσμούς που σχεδιάζουν και επιβάλλουν τους κανονισμούς. Από την άποψη των επιπτώσεων στην πολιτική, αυτό δείχνει ότι οι στοχοθετημένες προσπάθειες για την καταπολέμηση της διαφθοράς μπορούν να αποφέρουν σημαντικά οφέλη για τη βελτίωση της ρύθμισης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος [83].

Η διαφθορά υπονομεύει την κρατική νομιμότητα και το κράτος δικαίου

Υπάρχει επίσης ευρεία συναίνεση ότι οι αντιλήψεις για τη διαφθορά διαβρώνουν την εμπιστοσύνη των πολιτών στους δημόσιους θεσμούς και τις πολιτικές διαδικασίες, υπονομεύουν την κοινωνική εμπιστοσύνη και τη νομιμότητα των κρατικών θεσμών και τελικά έχουν διαβρωτικές επιπτώσεις στο κράτος δικαίου και στις δημοκρατικές διαδικασίες [84].

Η διαφθορά έχει αντίκτυπο στις αντιλήψεις των πολιτών σχετικά με τη διαφθορά σε μια δεδομένη χώρα, καθώς τις επηρεάζει στην καθημερινότητά τους, διαβρώνει την εμπιστοσύνη των πολιτών στους κρατικούς θεσμούς, τις δημοκρατικές διαδικασίες και τη νομιμότητα του κράτους. Πρόσφατα γεγονότα, όπως η αραβική άνοιξη, έδειξαν ότι η διαφθορά μπορεί να διαβρώσει την υποστήριξη του κοινού για διεφθαρμένα καθεστώτα. Αυτό υποστηρίζεται από εμπειρικά στοιχεία που δείχνουν ότι η διαφθορά υποβαθμίζει τις πεποιθήσεις των πολιτών στη νομιμότητα του πολιτικού συστήματος και μειώνει τη διαπροσωπική εμπιστοσύνη, όπως υποδηλώνει μια μελέτη τεσσάρων χωρών της Λατινικής Αμερικής [85]. Οι μεταγενέστερες μελέτες επιβεβαίωσαν την ισχυρή συσχέτιση μεταξύ εμπιστοσύνης (διαπροσωπικής και πολιτικής) και διαφθοράς [86].

Η διαφθορά έχει επίσης διαβρωτική επίδραση στο κράτος δικαίου, όπως επισημαίνεται σε πρόσφατο έγγραφο που εξετάζει τις ζημίες που προκαλούνται από διάφορες μορφές διαφθοράς [87]. Ο συγγραφέας καταλήγει στο συμπέρασμα ότι κάθε δωροδοκία - ανεξάρτητα από το ποιος είναι αυτός που πληρώνει, αν η δωροδοκία είναι μεγάλη ή μικρή, ή αν έχει ως στόχο την ελάφρυνση των γραφειοκρατικών διαδικασιών ή την εξασφάλιση αδικαιολόγητου πλεονεκτήματος - αποδεικνύει στο κοινό ότι οι κανόνες δεν εφαρμόζονται με συνέπεια στο νόμο και καταλήγει σε παραβίαση των κανόνων δημοσίου συμφέροντος, γεγονός που υπονομεύει σοβαρά το κράτος δικαίου.

5.2 Τρόποι Αντιμετώπισης

Στην πραγματικότητα καμία χώρα δεν είναι απαλλαγμένη από την διαφθορά. Είναι ένα σύνθετο φαινόμενο που δεν εξηγείται από μια ενιαία αιτία και χρειάζεται να

αντιμετωπισθεί σε πολλά επίπεδα. Ένα βέλτιστο θεωρητικό επίπεδο θα επιτευχθεί όταν το οριακό κοινωνικό κόστος της περαιτέρω μείωσης της διαφθοράς θα είναι ίσο με το οριακό κοινωνικό όφελος από την μείωση.

Η διαφθορά μπορεί να μειωθεί αλλά απαιτούνται καλά εστιασμένες προσπάθειες, που μπορεί να είναι δαπανηρές όπως υψηλές αμοιβές δημοσίων υπαλλήλων, νομικές και οργανωτικές αλλαγές, υπερβολικός περιορισμός ατομικών δικαιωμάτων, ή πολλές αποτελεσματικές κυρώσεις. Η αντιμετώπισή της θα πρέπει να γίνει με ρεαλιστική στρατηγική γιατί δεν υπάρχει η ιδανική γραφειοκρατία (ηθική και δίκαιη) που περιέγραψε ο Weber [88], και πολλές φορές από την κορυφή της πολιτικής εκδίδονται αποφάσεις που προήλθαν από αδιαφανείς διαδικασίες και δίνονται εσκεμμένα ασαφείς οδηγίες.

Η καταπολέμηση της διαφθοράς συνδέεται με τη μεταρρύθμιση του κράτους και η δυνατότητα να ληφθούν μέτρα μείωσής της θα αλλάξει το χαρακτήρα του κράτους.

Υπάρχουν δύο σημαντικές μεταβλητές που θα μπορούσαν να μειώσουν τη διαφθορά, το επίπεδο των μισθών του δημόσιου τομέα και η αύξηση των ποινών αλλά ο αντίλογος σ' αυτές υποστηρίζει ότι θα έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας και οι ποινές μπορεί να χρησιμοποιηθούν επιλεκτικά ή με κατασκευασμένες κατηγορίες, καθώς επίσης θα πρέπει να γίνει αποδεκτό από την κοινωνία ότι η παροχή αγαθών και υπηρεσιών από το κράτος θα γίνει με υψηλότερο κόστος.

Άλλη μεταβλητή μείωσης της διαφθοράς δύναται να αποτελέσει ένα φορολογικό σύστημα που στηρίζεται σε ευρεία βάση και χαμηλότερες εισφορές με ταυτόχρονη όμως εξάλειψη των πολλαπλών φορολογικών διαφοροποιήσεων - εξαιρέσεων (πολιτικοί, κόμματα κλπ.).

Η προσπάθεια αντιμετώπισης της διαφθοράς, είναι δύσκολη και αντιμετωπίζει πολυάριθμα εμπόδια, με κυριότερα την κρατική κάλυψη και απροθυμία των αρμοδίων οργάνων για αποτελεσματική δράση. Συνεπώς, απαιτείται ταυτόχρονη πολιτική βούληση και τεχνογνωσία για τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών καταπολέμησης της διαφθοράς .

Η δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών πρέπει να βασίζεται στις εξής αρχές: α) μελέτη και θέσπιση κατάλληλου συστήματος ελέγχου της δημόσιας διοίκησης, β) αξιολόγηση των υπαρχόντων συστημάτων ελέγχου, γ) ανταλλαγή τεχνογνωσίας, δ) το κυριότερο συστατικό όμως είναι η κοινωνική συναίνεση με την ευαισθητοποίηση των πολιτών [89].

Ειδικότερα όσον αφορά την καταπολέμηση, της διαφθοράς και της κακοδιοίκησης στον Δημόσιο Τομέα τα ενδεδειγμένα μέτρα πρέπει να στοχεύουν: α) στην πρόληψη, β) την καταστολή και γ) την εκπαίδευση των πολιτών [90].

Για τη μεν πρόληψη τα μέτρα πρέπει να αποσκοπούν στην αναβάθμιση των υπηρεσιών, απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών, στη μείωση της γραφειοκρατίας με

την εισαγωγή της πλήρους μηχανογράφησης των υπηρεσιών, ώστε να αποκοπεί κατά το δυνατόν η προσωπική επαφή πολιτών με τους υπαλλήλους και στη διαφάνεια της διοικητικής δράσης παράλληλα με την αξιοκρατική επιλογή του προσωπικού, με βασικό κριτήριο το ήθος και την προθυμία του να προσφέρει.

Όσον αφορά στην καταστολή των φαινομένων διαφθοράς και κακοδιοίκησης πρέπει να λειτουργούν αποτελεσματικά και γρήγορα οι ελεγκτικοί, διωκτικοί και κατασταλτικοί μηχανισμοί, με παράλληλη γρήγορη, αποτελεσματική και αξιόπιστη απόδοση της δικαιοσύνης [91].

Τέλος το κράτος, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και οι άλλοι φορείς της κοινωνίας των πολιτών, πρέπει να συνεισφέρουν στην εκπαίδευση της κοινωνίας. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα να καταστούν οι πολίτες ενεργοί, συνειδητοποιώντας τις συνέπειες της διαφθοράς στην κοινωνία, το κράτος και στη δημοκρατία. Έτσι, κάθε πολίτης, με ατομική ευθύνη, συμβάλει ενεργά στην καταπολέμηση της διαφθοράς αφού θα αποφεύγει ο ίδιος τέτοιου είδους πράξεις αλλά ταυτόχρονα θα έχει το θάρρος να καταγγέλλει τα φαινόμενα αυτά [92].

6, Συμπεράσματα

Παρόλο που υπάρχει ευρεία συναίνεση στη βιβλιογραφία σχετικά με τις αρνητικές επιπτώσεις της διαφθοράς στην οικονομική ανάπτυξη, ορισμένοι ερευνητές εξακολουθούν να υποστηρίζουν ότι η επίδραση της διαφθοράς στην ανάπτυξη είναι συγκεκριμένη και σχετίζεται με παράγοντες όπως το νομικό και θεσμικό πλαίσιο της χώρας, και το πολιτικό καθεστώς. Καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι σε ορισμένες χώρες με υψηλό επίπεδο ρύθμισης που δεν διαθέτουν αποτελεσματικά κυβερνητικά θεσμικά όργανα και συστήματα διακυβέρνησης, η διαφθορά μπορεί να αντισταθμίσει τη γραφειοκρατία και τις θεσμικές αδυναμίες και να "λιπώνει τους τροχούς" της οικονομίας. Το επιχείρημα αυτό δεν εξετάζει την εξέλιξη της μακροχρόνιας διαβρωτικής επίδρασης της διαφθοράς στην οικονομική ανάπτυξη, την ισότητα και την ποιότητα της διακυβέρνησης και του θεσμικού περιβάλλοντος μιας χώρας. Τα στοιχεία δείχνουν ότι η διαφθορά είναι πιθανό να επηρεάσει δυσμενώς τη μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη μέσω των επιπτώσεών της στις επενδύσεις, τη φορολογία, τις δημόσιες δαπάνες και την ανθρώπινη ανάπτυξη. Η διαφθορά είναι επίσης πιθανό να υπονομεύσει την αποτελεσματικότητα των κρατικών θεσμών, καθώς η αναζήτηση εσόδων νοθεύει τα κίνητρα και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Η διαφθορά δεν επηρεάζει μόνο την οικονομική ανάπτυξη από την άποψη της οικονομικής αποτελεσματικότητας και της ανάπτυξης, επηρεάζει επίσης τη δίκαιη κατανομή πόρων σε ολόκληρο τον πληθυσμό, αυξάνει τις εισοδηματικές ανισότητες, υπονομεύει την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας και τελικά οδηγεί σε χαμηλότερα επίπεδα ανθρώπινης ανάπτυξης. Αυτό, με τη σειρά του, μπορεί να υπονομεύσει τη μακροπρόθεσμη βιώσιμη ανάπτυξη, την οικονομική ανάπτυξη και την ισότητα.

Αν και η διαφθορά μπορεί να είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί, η παρούσα μελέτη δείχνει ότι οι έρευνες σχετικά με την άμεση εμπειρία της διαφθοράς μπορούν να βοηθήσουν στην εξαγωγή τουλάχιστον μιας μερικής εικόνας για το πώς, γιατί, πότε, πού και πόσο η διαφθορά επηρεάζει τον επιχειρηματικό τομέα στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της

Μακεδονίας. Από την ανάλυση αυτή, τα ακόλουθα στοιχεία θα μπορούσαν να διατηρηθούν για περαιτέρω εξέταση ενόψει της ανάπτυξης αποτελεσματικών μέτρων κατά της διαφθοράς σε εθνικό επίπεδο:

- Η έρευνα εντοπίζει ορισμένους επιχειρηματικούς τομείς προτεραιότητας, όπως ο Βιομηχανικός και ο τομέας των κατασκευών, καθώς και ορισμένους τύπους δημόσιων υπαλλήλων, συμπεριλαμβανομένων των τελωνειακών υπαλλήλων, των κτηματολογίων, των αξιωματικών της αστυνομίας και επιθεωρητών, στους οποίους πρέπει να επικεντρωθεί η προσοχή για μια προσπάθεια να εμποδιστεί η συμμετοχή τους στη δωροδοκία.
- Το θέμα της δωροδοκίας μεταξύ επιχειρήσεων, που τονίζεται στην παρούσα έκθεση, αναδεικνύει τις παράνομες πρακτικές "μάρκετινγκ" με τη μορφή δωροδοκίας που χρησιμοποιούνται για να αποκτήσει μια επιχείρηση αθέμιτο πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών της. Θα πρέπει να υπάρξει περαιτέρω ανάλυση τέτοιων πρακτικών ώστε να διασφαλιστεί η ύπαρξη "ισότιμων όρων ανταγωνισμού" στην αγορά και να διασφαλιστεί ότι οι συνήθως ευεργετικοί μηχανισμοί της ελεύθερης αγοράς παραμένουν αδιαφανείς από τη διαφθορά. Η επανεξέταση των νομικών διατάξεων κατά της διαφθοράς στον Ποινικό Κώδικα της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας θα πρέπει να εξασφαλίσει ότι, εκτός από τις διατάξεις κατά της δωροδοκίας δημόσιων υπαλλήλων, υπάρχουν διαθέσιμα νομικά μέσα κατά της δωροδοκίας στον ιδιωτικό τομέα.
- Ενώ τα συμβατικά εγκλήματα κατά των επιχειρήσεων συνεπάγονται σημαντικό κόστος για την οικονομία, οι επιχειρήσεις στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας φαίνεται να δίνουν σχετικά λίγη σκέψη στην πρόληψη του εγκλήματος με τη μορφή μέτρων ασφάλειας και τον μετριασμό των συνεπειών του εγκλήματος μέσω ειδικών ασφαλιστηρίων συμβολαίων.
- Εκτός από τις άμεσες συνέπειες του εγκλήματος, η απλή διερεύνηση για διαφθορά και απάτη μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στη φήμη μιας εταιρείας. Πολλές εταιρείες σε όλο τον κόσμο το αναγνωρίζουν αυτό και όλο και περισσότερο εφαρμόζουν ολοκληρωμένες πολιτικές εσωτερικής συμμόρφωσης που καθορίζουν ορισμένες απαράδεκτες πρακτικές και επιβάλλουν κυρώσεις για παραβιάσεις καθιερωμένων προτύπων. Στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, αυτοί οι εσωτερικοί μηχανισμοί συμμόρφωσης απέχουν πολύ από το καθολικό και έχουν περαιτέρω ανάγκη προώθησης. Συγκεκριμένα, οι πολιτικές συμμόρφωσης είναι λιγότερο συχνές μεταξύ των μικρότερων εταιρειών. Δεδομένου ότι οι πολύ μικρές και οι μικρές επιχειρήσεις αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό όλων των επιχειρήσεων στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η κατάσταση αυτή πρέπει να αντιμετωπιστεί.
- Όπως αποκαλύπτουν τα στοιχεία που αφορούν την αντίληψη περί διαφθοράς, η κοινή γνώμη σχετικά με τη διαφθορά στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας δείχνει ένα σημαντικό επίπεδο ανησυχίας σχετικά με το θέμα. Επομένως, ένα παράθυρο ευκαιριών είναι ανοικτό, δεδομένου ότι είναι πιθανό οι επιχειρηματικές οργανώσεις, καθώς και τα μέλη τους, να χαιρετίσουν την περαιτέρω εφαρμογή των πολιτικών κατά της διαφθοράς.

Βιβλιογραφία

1. Tanzi Vito, “Corruption Around the World: Causes, Consequences, Scope, and Cures”, 1998.
2. Kaufman D, World Bank “ Myths and Realities of Governance and Corruption”.
3. Shleifer A. & Vishny R, στο άρθρο “Corruption” , Aug. 1993.
4. <http://www.africaeconomicanalysis.org/articles/gen/corruptiondikehtm.html>
5. Early, S. (1998) «Slicing the Globaloney: A Review of Workers in a Lean World: Unions in the International Economy». The Nation (February 16): 33-5. i.économique, La Documentation française, Παρίσι, 1993
6. Fields, C. και Moore, R, (επιμ.) (1996) Comparative Criminal Justice: Traditional and Nontraditional Systems of Law and Control Πρόσπεκτς Χάιτς, IL: Wave-land Press, α 1-14.
7. <https://www.brookings.edu/research/corruption-and-globalization/>
8. <http://www.parliamentarystrengthening.org/corruptionmodule/pdf/corruptionunit2.pdf>
9. Barak, G. (2000) Crime and Crime Control; A global view. Ουέστπορτ, CN: Greenwood Press., Barak, G. (2001) «Crime and Crime Control in the Age of Globalization: A Theoretical Dissection», Critical Criminology 10:57-72.
10. Abed G.T. and S. Gupta (eds), 2002, «Governance, Corruption and Economic Performance», IMF.

11. Williams, J. W. & Beare, M.Ē. (1999) «The Business of Bribery: Globalization, Economic Liberalization, and the "Problem" of Corruption», *Crime, Law & Social Change* 32:115-146.
12. World Bank (1997b) «Reducing Corruption». *World Bank Policy and Research Bulletin*, www.worldbank.org 8, 3, 1-4.
13. Tanzi Vito, 1998, «Corruption around the world: Causes, consequences, scope and cures», IMF Working Paper.
14. Mittelman, J. H. (2000) *The Globalization Syndrome. Transformation and Resistance*. Πρίνστον NJ.: Princeton University Press.
15. <http://www.transparency.org/>
16. <http://www.transparency.org/>
17. <http://www.transparency.org/>
18. Π. Ρέππας, Διαφθορά : τα αίτια και συνέπειες, σημειώσεις διαλέξεων στο μάθημα «Οικονομικής Ανάπτυξης» του τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου, Μάιος 2010.
19. <http://www.u4.no/document/faqs5>
20. Shleifer Andrei and Vishny Robert W., 1993, “Corruption”, *Quarterly Journal of Economics*, 108: pp. 599-617
21. Π. Ρέππας, Διαφθορά : τα αίτια και συνέπειες, σημειώσεις διαλέξεων στο μάθημα «Οικονομικής Ανάπτυξης» του τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου, Μάιος 2010.
22. Καρκατσούλης Π., Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Bielefeld, Ειδικός Επιστήμων Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Καθηγητής Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης «Διαφθορά και Ακεραιότητα στο πλαίσιο της Διακυβέρνησης».
23. Π. Ρέππας, Διαφθορά : τα αίτια και συνέπειες, σημειώσεις διαλέξεων στο μάθημα «Οικονομικής Ανάπτυξης» του τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου, Μάιος 2010.
24. <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#home>
25. http://www.transparency.gr/wp-content/uploads/2013/12/CPI-2013-FAQ_final.pdf
26. http://www.transparency.gr/wp-content/uploads/2013/12/CPI-2013-FAQ_final.pdf
27. <http://www.transparency.org/research/cpi/overview>
28. https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/19757/multi_page.pdf?sequence=1
29. Stephen Knack, Economist, World Bank ,Measuring Corruption: A Critique Of Indicators In Eastern Europe And Central Asia.
30. R. Reinikka, J. Svensson, “Survey techniques to measure and explain corruption, World Bank
31. P. Mauro, “Why worry about corruption”, *Economic Issues*, 1997

32. Faiz-ur-Rahim & Dr. Asad Zaman, Corruption: Measuring the Unmeasurable, International Institute of Islamic Economics.
33. Π. Ρέππας, Διαφθορά : τα αίτια και συνέπειες, σημειώσεις διαλέξεων στο μάθημα «Οικονομικής Ανάπτυξης» του τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου, Μάιος 2010.
34. Π. Ρέππας, Διαφθορά : τα αίτια και συνέπειες, σημειώσεις διαλέξεων στο μάθημα «Οικονομικής Ανάπτυξης» του τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου, Μάιος 2010.
35. Méon, P. and Sekkat, K. 2005. “Does Corruption Grease or Sand the Wheels of Growth?” http://projects.iq.harvard.edu/gov2126/files/meonse_kkat_2006.pdf
36. Houston, D. 2007. “Can Corruption Ever Improve an Economy?” <http://object.cato.org/sites/cato.org/files/serials/files/cato-journal/2007/11/cj27n3-2.pdf>
37. Méon, P. and Weill, L. 2008. “Is Corruption an Efficient Grease?” <http://corruptionresearchnetwork.org/resources/articles/is-corruption-an-efficient-grease>
38. Méndez, F. and Sepúlveda, F. 2006. “Corruption, Growth and Political Regimes: Cross Country Evidence.” <http://ideas.repec.org/a/eee/poleco/v22y2006i1p82-98.html>
39. Mauro, P. 1995. “Corruption and Growth.” <http://elsa.berkeley.edu/~saez/course131/Mauro95.pdf>
40. Tanzi, V. and Davoodi, H. 1997. “Corruption, Public Investment and Growth.” <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp97139.pdf>
41. Gupta, S., Davoodi, H., and Tiongson, E. 2000. “Corruption and the Provision of Healthcare and Educational Services.” <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2000/wp00116.pdf>
42. Gyimah-Brempong, K. 2001. “Corruption, Economic Growth and Income Inequality in Africa.” <http://link.springer.com/article/10.1007/s101010200045>
43. Rothstein, B. and Holberg, S. 2011. “Correlates of Corruption.” http://www.qog.pol.gu.se/digitalAssets/1357/135784_0_2011_12_rothstein_holmberg.pdf
44. Ugur, M. and Dasgupta, N. 2011. “Evidence on the Economic Growth Impacts of Corruption in Low- Income Countries and Beyond.” <http://eppi.ioe.ac.uk/cms/LinkClick.aspx?fileticket=w rCtuggn-IQ%3D&tabid=3108&mid=5787>
45. Mauro, P. 1995. “Corruption and Growth.” <http://elsa.berkeley.edu/~saez/course131/Mauro95.pdf>
46. Mauro, P. 1998. “Corruption and the Composition of Government Expenditure.” <http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/CoreCourse2005/Mauro.pdf>
47. Tanzi, V. and Davoodi, H. 1997. “Corruption, Public Investment and Growth.” <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp97139.pdf>
48. Lambsdorff, J. 2003. “How Corruption Affects Economic Development.”

- http://www.wiwi.uni-passau.de/fileadmin/dokumente/lehrstuehle/lambsdorff/Papers/C_Development.pdf
49. Zurawicki, L and Habib, M. 2010. "Corruption and Foreign Direct Investment: What Have We Learned?" <http://journals.cluteonline.com/index.php/IBER/article/view/593/579>
 50. Wei, S-J. 2000a. "How Taxing is Corruption on International Investors?" <http://www.nber.org/~wei/data/wei2000a/wei2000a.pdf>
 51. Wei, S-J. 2000b. "Local Corruption and Global Capital Flows." <http://ideas.repec.org/a/bin/bpeajo/v31y2000i2000-2p303-354.html>
 52. Wei, S-J. 2001. "Does Corruption Relieve Foreign Investors of the Burden of Taxes and Capital Controls." <http://elibrary.worldbank.org/content/workingpaper/10.1596/1813-9450-2209>
 53. Sanyal, R. and Samanta, S. 2008. "Effect of Perception of Corruption on Outward US Foreign Direct Investment." http://econpapers.repec.org/article/idsgbusec/v_3a10_3ay_3a2008_3ai_3a1_3ap_3a123-140.htm
 54. Gani, A. 2007. "Governance and Foreign Direct Investment Links: Evidence from Panel Data Estimations." <http://ideas.repec.org/a/taf/apect/v14y2007i10p753-756.html>
 55. Control Risks and Simmons & Simmons. 2006. "International Business Attitudes to Corruption: Survey 2006." http://www.csr-asia.com/summit07/presentations/corruption_survey_JB.pdf
 56. Cuervo-Cazurra, A. 2006. "Who Cares about Corruption?" <http://www.palgrave-journals.com/jibs/journal/v37/n6/full/8400223a.html>
 57. Nawaz, F. 2010. "Exploring the Relationships between Corruption and Tax Revenue." <http://www.u4.no/publications/exploring-the-relationships-between-corruption-and-tax-revenue/>
 58. Attila, J. 2008. "Corruption, Taxation and Economic Growth: Theory and Evidence." CERDI-CNRS. Working paper. <http://ideas.repec.org/p/cdi/wpaper/1060.html>
 59. Nawaz, F. 2010. "Exploring the Relationships between Corruption and Tax Revenue." <http://www.u4.no/publications/exploring-the-relationships-between-corruption-and-tax-revenue/>
 60. Tanzi, V., Davoodi, H. 2000. "Corruption, Growth and Public Finances." IMF Working Paper. http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2000/wp0018_2.pdf
 61. Fuest, C., Maffini, G., and Riedel, N. 2010. "How Does Corruption in Developing Countries Affect Investment and Tax Compliance?" https://editorialexpress.com/cgi-bin/conference/download.cgi?db_name=IIPF66&paper_id=229
 62. Asiedu, E. and Freeman, J. 2009. "The Effect of Corruption on Investment Growth: Evidence from Firms in Latin America, Sub-Saharan Africa, and

- Transition Countries.” <http://www2.ku.edu/~kuwpaper/2008Papers/200802>
63. Transparency International. 2009. “Global Corruption Report: Corruption and the Private Sector.” http://www.cgu.gov.br/conferenciabrocde/arquivos/E_english-Global-Corruption-Report-2009.pdf
64. Clarke, G. 2008. “How Petty is Petty Corruption? Evidence from Firm Survey in Africa.” <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0305750X10002196>
65. PricewaterhouseCoopers. 2008. “Confronting Corruption: The Business Case for an Effective Anti-Corruption Programme.” <http://www.pwc.com/gx/en/forensic-accounting-dispute-consulting-services/business-case-anti-corruption-programme.jhtml>
66. Kaufmann, D., Friedman, E., Johnson, S., and Ziso-Lobaton, P. 1999. “Dodging the Grabbing Hand: The Determinant of Unofficial Activity in 69 Countries.” <http://ideas.repec.org/a/eee/pubeco/v76y2000i3p459-493.html>
67. Fisman, R. and Svensson, J. 2007. “Are Corruption and Taxation Really Harmful to Growth?” <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0304387806001106>
68. De Rosa, D. Gooroochurn, N. and Görg, H. 2010. “Corruption and Productivity: Firm-Level Evidence from the BEEPS Survey.” <http://ideas.repec.org/p/kie/kieliw/1632.html>
69. Fisman, R. and Svensson, J. 2007. “Are Corruption and Taxation Really Harmful to Growth?” <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0304387806001106>
70. Asiedu, E. and Freeman, J. 2009. “The Effect of Corruption on Investment Growth: Evidence from Firms in Latin America, Sub-Saharan Africa, and Transition Countries.” <http://www2.ku.edu/~kuwpaper/2008Papers/200802.pdf>
71. Starosta de Waldemar, F. 2010. “New Products and Corruption: Evidence from Indian Firms.” <http://www.csae.ox.ac.uk/conferences/2011-EDiA/papers/035-Waldemar.pdf>
72. Rossi, M. and Dal Bo, E. 2006. “Corruption and Inefficiency: Theory and Evidence from Electric Utilities.” <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S004727270600154X>
73. Gupta, S., Davoodi, H., and Alonso-Terme, R. 2002. “Does Corruption Affect Income Inequality and Poverty?” <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp9876.pdf>
74. Aidt, T.S. 2010. “Corruption and Sustainable Development.” <http://www.dspace.cam.ac.uk/bitstream/1810/242086/1/cwpe1061.pdf>
75. Gyimah-Brempong, K. 2001. “Corruption, Economic Growth and Income Inequality in Africa.” <http://link.springer.com/article/10.1007/s101010200045>
76. Dincer, O. and Gunalp, B. 2005. “Corruption, Income Inequality and Growth: Evidence from US States.” <http://www.uib.es/congres/ecopub/ecineq/papers/099dincer.pdf>
77. Akcay, S. 2006. “Corruption and Human Development.” <http://www.cato.org/pubs/journal/cj26n1/cj26n1-2.pdf>
78. Gupta, S., Davoodi, H., and Alonso-Terme, R. 2002. “Does Corruption Affect

- Income Inequality and Poverty?”
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp9876.pdf>
79. Jong-sung, Y. and Khagram, S. 2005. “A Comparative Study of Inequality and Corruption.”
http://www.ksghauser.harvard.edu/PDF_XLS/workin_gpapers/workingpaper_22.pdf
80. Olken, B. 2005. Corruption and the Costs of Redistribution.”
<http://economics.mit.edu/files/2914>
81. Azfar, O. and Gurgur, T. 2005. “Does Corruption Affect Health and Education Outcomes in the Philippines?” <http://ssrn.com/abstract=723702>
82. Suryadarma, D. 2012. “How Corruption Diminishes the Effectiveness of Public Spending on Education in Indonesia.”
<http://ideas.repec.org/a/taf/binde/v48y2012i1p85-100.html>
83. Breen, M. and Gillander, R. 2010. “Corruption, Institutions and Regulation.”
<http://www.csae.ox.ac.uk/conferences/2011-EDiA/papers/508-Gillanders.pdf>
84. Andreev, S. 2008. “Corruption, Legitimacy and the Quality of Democracy in Central and Eastern Europe and Latin America.”
http://neic.iesp.uerj.br/textos2/internationalconference2008/Estonia_Conference_Svet_Andreev_.pdf
85. Seligson, M. 2003. “The Impact of Corruption on Regime Legitimacy: A Comparative Study of Four Latin American Countries.”
(<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-2508.00132/abstract>)
86. Morris, D. and Klesner, J. 2006. “Corruption and Trust: Theoretical Considerations and Evidence from Mexico.”
<http://www.vanderbilt.edu/lapop/mexico/2006-corruptionandtrust.pdf>
87. David-Barrett, L. 2012. “Are Some Bribes Better Than Others?”
<http://lgstdept.wharton.upenn.edu/corruption/DavidBarrett2.pdf>
88. Max Weber (1864-1920) Γερμανός κοινωνιολόγος, φιλόσοφος και πολιτικός οικονομολόγος του οποίου οι ιδέες επηρέασαν την κοινωνική θεωρία, την κοινωνική έρευνα, και το σύνολο της επιστήμης της Κοινωνιολογίας
89. Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, ετήσια έκθεση 2012, Ιούλιος 2013.
90. Λ. Ρακιντζής, Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, «Ο Θεσμός Του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης».
91. Λ. Ρακιντζής, Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, «Ο Θεσμός Του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης».
92. Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, ετήσια έκθεση 2012, Ιούλιος 2013.
93. <http://www.viadiplomacy.gr/i-episfalies-ke-i-anasfalies-ton-ditikon-valkanion/>
94. Business File Newsletter, Ελλάδα και Νοτιοανατολική Ευρώπη, Τεύχος 33ο - Φεβρουάριος 2003, σελ. 1-2
95. Sung H.-E., Democracy and Political Corruption: A Cross-national Comparison, Crime, Law and Social Change, Vol. 41, 2004, σ. 179 επ., Transparency International, Global Corruption Report 2004, Pluto Press, London-Sterling, VA

96. Transparency International Macedonia. 2013. Buying Influence; Money and Politics in Republic of Macedonia.
http://www.transparency.org.mk/en/images/stories/publications/bying_influence_-_money_and_politics_in_republic_of_macedonia.pdf
97. US Department of State. 2013. Investment Climate Statement – Macedonia.
<http://www.state.gov/e/eb/rls/othr/ics/2013/204683.htm>
98. Transparency International Macedonia. 2011. EU Anti-corruption Requirements: Measuring Progress in Macedonia.
http://archive.transparency.org/regional_pages/europe_central_asia/projects_and_activities/cimap
99. Bertelsmann Foundation. 2014. Bertelsmann Transformation Index 2014 – Macedonia Country Report. <http://www.bti-project.org/fileadmin/Inhalte/reports/2014/pdf/BTI%202014%20Macedonia.pdf>
100. Bertelsmann Foundation. 2014. Bertelsmann Transformation Index 2014 – Macedonia Country Report. <http://www.bti-project.org/fileadmin/Inhalte/reports/2014/pdf/BTI%202014%20Macedonia.pdf>
101. Transparency International Macedonia. 2011. EU Anti-corruption Requirements: Measuring Progress in Macedonia.
http://archive.transparency.org/regional_pages/europe_central_asia/projects_and_activities/cimap
102. OECD. 2011. Asset Declarations for Public Officials, a Tool to Prevent Corruption.
103. OSCE/ODIHR Election Observation Mission. 2013. The Former Yugoslav Republic of Macedonia Municipal Elections 24 March and 7 April, Final Report.
<http://www.osce.org/odihr/elections/103411>
104. Transparency International Macedonia. 2013. Buying Influence; Money and Politics in Republic of Macedonia.
105. Transparency International. 2013. Global Corruption Barometer 2013.
<http://www.transparency.org/gcb2013>
106. Group of States against Corruption (GRECO). 2014. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors, Evaluation Report "The former Yugoslav Republic of Macedonia": Fourth Evaluation Round.
[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2013\)4_TheFYROMacedonia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2013)4_TheFYROMacedonia_EN.pdf)
107. Transparency International Macedonia. 2011. EU Anti-corruption Requirements: Measuring Progress in Macedonia.
http://archive.transparency.org/regional_pages/europe_central_asia/projects_and_activities/cimap
108. Group of States against Corruption (GRECO). 2014. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors, Evaluation Report "The

- former Yugoslav Republic of Macedonia”: Fourth Evaluation Round.
[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2013\)4_TheFYROMacedonia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2013)4_TheFYROMacedonia_EN.pdf)
109. Transparency International Macedonia. 2011. EU Anti-corruption Requirements: Measuring Progress in Macedonia.
http://archive.transparency.org/regional_pages/europe_central_asia/projects_and_activities/cimap
110. Group of States against Corruption (GRECO). 2014. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors, Evaluation Report "The former Yugoslav Republic of Macedonia”: Fourth Evaluation Round.
[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2013\)4_TheFYROMacedonia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2013)4_TheFYROMacedonia_EN.pdf)
111. Group of States against Corruption (GRECO). 2014. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors, Evaluation Report "The former Yugoslav Republic of Macedonia”: Fourth Evaluation Round.
[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2013\)4_TheFYROMacedonia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2013)4_TheFYROMacedonia_EN.pdf)
112. Group of States against Corruption (GRECO). 2014. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors, Evaluation Report "The former Yugoslav Republic of Macedonia”: Fourth Evaluation Round.
[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2013\)4_TheFYROMacedonia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2013)4_TheFYROMacedonia_EN.pdf)
113. Group of States against Corruption (GRECO). 2014. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors, Evaluation Report "The former Yugoslav Republic of Macedonia”: Fourth Evaluation Round.
[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2013\)4_TheFYROMacedonia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2013)4_TheFYROMacedonia_EN.pdf)
114. US Department of State. 2013. Investment Climate Statement – Macedonia.
<http://www.state.gov/e/eb/rls/othr/ics/2013/204683.htm>
115. Group of States against Corruption (GRECO). 2014. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors, Evaluation Report "The former Yugoslav Republic of Macedonia”: Fourth Evaluation Round.
[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2013\)4_TheFYROMacedonia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2013)4_TheFYROMacedonia_EN.pdf)
116. Group of States against Corruption (GRECO). 2014. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors, Evaluation Report "The former Yugoslav Republic of Macedonia”: Fourth Evaluation Round.
[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2013\)4_TheFYROMacedonia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2013)4_TheFYROMacedonia_EN.pdf)

117. Group of States against Corruption (GRECO). 2014. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors, Evaluation Report "The former Yugoslav Republic of Macedonia": Fourth Evaluation Round.
[http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2013\)4_TheFYROMacedonia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2013)4_TheFYROMacedonia_EN.pdf)